

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA**

ATVIRAS TARPTAUTINIS ŽMOGIŠKOSIOS RAIDOS UNIVERSITETAS „UKRAINA“

SOCIALINIO DARBO MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMA

LAURA MAKAROVAITĖ

Magistro studijų baigiamasis darbas

**SENŲ IR PAGYVENUSIŲ ASMENŲ ADAPTACIJA
SOCIALINĖS GLOBOS NAMUOSE**

Darbo vadovė:
prof. dr. Liuda Radzevičienė

Šiauliai, 2021

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį
darbą, GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Laura Makarovaitė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Socialinio darbo magistro studijų programa <i>Social work master 's degree program</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Senų ir pagyvenusių asmenų adaptacija socialinės globos namuose <i>Adaptation of the elderly in social care homes</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuojau, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Laura Makarovaitė, pateikdamas (-a) šį darbą, patvirtinu (pažymėti)

I, Laura Makarovaitė, by submitting this paper confirm (check)

**Embargo laikotarpis
Embargo Period**

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:

I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

_____ mėnesių / months

(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).

Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

Turinys

SANTRAUKA	4
ĮVADAS	6
1.ADAPTACIJOS PROCESAS SOCIALINĖS GLOBOS ĮSTAIGOJE	9
1.1.Senėjimo ir senatvės teorinis diskursas	9
1.2. Adaptacija socialinės globos namuose	14
2. SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ VEIKLA, SENŲ IR PAGYVENUSIŲ ASMENŲ ADAPTACIJOS PROCESĖ .	18
2.1. Socialinių paslaugų organizavimo seniems ir pagyvenusiems asmenims prielaidos	18
2.2. Socialiniai darbuotojai ir jų vaidmuo dirbant su senais ir pagyvenusiais asmenimis globos namuose	20
2.3. Senų ir pagyvenusių asmenų gyvenančių socialinės globos namuose socialinės problemos, socialinės kognityvinės ir socialinio įgalinimo teorijų kontekste	24
3.SOCIALINIO DARBUOTOJO VEIKLOS, SENŲ IR PAGYVENUSIŲ ASMENŲ ADAPTACIJOS PROCESĖ TYRIMAS	28
3.1. Tyrimo metodologija.....	28
4.SENŲ IR PAGYVENUSIŲ ASMENŲ ADAPTACIJOS SOCIALINĖS GLOBOS NAMUOSE TYRIMO REZULTATAI IR ANALIZĖ	33
4.1.Tiriamųjų charakteristika	33
4.2. Senyvo amžiaus asmenų sėkmingo senėjimo globos įstaigose veiksniai	34
4.2.1. Senyvo amžiaus asmenų adaptaciją lemiantys veiksniai	35
4.2.2. Socialinių paslaugų teikimo orientavimas į senyvo amžiaus asmenų poreikius	38
4.2.3. Veiksniai, darantys įtaką socialinių paslaugų tobulinimui.....	40
4.3. Socialinio darbuotojo veikla, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese, socialinės globos namuose	43
4.3.1. Senyvo amžiaus asmenų gyvenimo pokyčiai bei problemos su kuriomis susiduria atvykę į globos namus .	43
4.3.2. Socialinio darbuotojo turimos žinios ir senyvo amžiaus asmenų poreikiai adaptacijos procese	48
4.3.3. Senyvo amžiaus asmenų sėkmingos adaptacijos galimybės	50
4.4. Socialinio darbuotojo veiklos, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese galimybės: socialinių darbuotojų požiūris Ukrainoje.....	53
4.5. Socialinio darbuotojo veiklos, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese galimybės: gyventojų požiūris Ukrainoje.....	57
IŠVADOS	63
REKOMENDACIJOS SOCIALINIAMS DARBUOTOJAMS, DIRBANTIEMS SOCIALINĖS GLOBOS NAMUOSE.....	64
LITERATŪRA	65
SUMMARY	73
PRIEDAI	84

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe analizuojama senų ir pagyvenusių asmenų adaptacija socialinės globos namuose.

Baigiamojo darbo tikslas - atskleisti socialinių darbuotojų veiklą, optimizuojant senų ir pagyvenusių asmenų adaptacijos procesus socialinės globos įstaigose. Darbo tikslui pasiekti iškelti šie uždaviniai: taikant teorinę analizę išnagrinėti mokslinėje literatūroje pateiktą senų ir pagyvenusių asmenų adaptacijos koncepciją; taikant pusiau struktūruotą interviu metodą ir apklausą raštu, atskleisti socialinių darbuotojų veiklos metodus, lengvinančius senų ir pagyvenusių asmenų adaptaciją; taikant pusiau struktūruotą interviu metodą, atskleisti Lietuvoje gyvenančių senų ir pagyvenusių asmenų požiūrį į socialinio darbuotojo veiklą, gyventojų adaptacijos procese; taikant apklausos raštu metodą, atskleisti Ukrainos socialinės globos namuose gyvenančių senų ir pagyvenusių asmenų sėkmingos adaptacijos prielaidas; atlikus socialinio darbuotojo veiklos su senais ir pagyvenusiais asmenimis analizę, pateikti rekomendacijas socialiniams darbuotojams, dirbantiems socialinės globos įstaigoje. Tyrimo objektas - Socialinių darbuotojų veikla, optimizuojant gyventojų adaptacijos procesus socialinės globos įstaigose. Kokybinio tyrimo metu buvo apklausti 9 socialiniai darbuotojai, dirbantys Lietuvos socialinės globos namuose, Ukrainoje – 3 socialiniai darbuotojai, taip pat apklausti 6 senyvo amžiaus asmenys gyvenantys Lietuvoje ir 3 Ukrainoje. Tyrimas buvo atliktas naudojant kokybinę prieigą – pusiau struktūruotą interviu (pateiktas Lietuvoje socialiniams darbuotojams ir senyvo amžiaus asmenims) bei apklausą raštu (pateikta Ukrainos socialiniams darbuotojams ir senyvo amžiaus asmenims).

Pirmoje ir antroje baigiamojo darbo dalyse buvo atlikta senėjimo ir senatvės bei adaptacijos socialinės globos namuose analizė, pasitelkiant Lietuvos ir užsienio autorių įžvalgas. Taip pat šiose dalyse išanalizuotas socialinių paslaugų organizavimas senyvo amžiaus asmenims, socialinio darbuotojo veikla socialinės globos namuose, dirbant su senyvo amžiaus asmenimis bei senyvo amžiaus asmenų patiriamos problemos, adaptacijos procese.

Empirinėje dalyje buvo analizuojamas socialinių darbuotojų ir senyvo amžiaus asmenų požiūris į socialinio darbuotojo veiklą, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese, socialinės globos namuose.

Svarbiausios empirinio tyrimo išvados:

1. Tyrimas atskleidė, kad Lietuvoje ir Ukrainoje gyvenantys asmenys patiria panašius sunkumus, adaptuojantis socialinės globos namuose;
2. Išskiriamas ypatingas dėmesys socialinių darbuotojų asmeninėms vertybėms bei moralės normoms, dirbant su senyvo amžiaus asmenimis, gyvenančiais socialinės globos įstaigoje;

3. Išsiaiškinta, kad vienas iš svarbiausių aspektų siekiant senyvo amžiaus asmenų sėkmingos adaptacijos yra galimybė asmeniui įsitraukti į sprendimų priėmimo procesą bei emocinis palaikymas.

Raktiniai žodžiai: socialinės globos įstaiga, socialinės globos namai, senyvo amžiaus asmenys, adaptacijos procesas, prisitaikymas naujoje aplinkoje.

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Remiantis Europos statistikos departamento 2020 metų liepos mėnesio duomenimis Europoje kasmet mažėja gimstamumas ir ilgėja žmonių gyvenimo trukmė, todėl mažėja darbingo amžiaus asmenų ir didėja pensinio amžiaus asmenų skaičius. Lietuvoje taip pat kaip ir visoje Europoje sparčiai daugėja senyvo amžiaus asmenų, kuriems yra virš 65 metai. Tačiau anot I.B. Пономаренко (2013) Ukrainoje situacija yra kur kas sudėtingesnė, kadangi ji yra viena iš pirmaujančių valstybių, kurioje senėjimas auga itin sparčiai. Senėjimas tai individualus reiškinys, kuris pasireiškia tam tikrais biologiniais, psichologiniais ir socialiniais pokyčiais (Jankūnaitė, Naujanienė, 2012). Sėkmingas senėjimas yra suprantamas kaip kompleksinis reiškinys, apimantis pagrindines fizines, emocines, kognityvines ir socialines sritis (Fernandez-Ballesteros et al., 2009). Senyvo amžiaus asmeniui labai svarbu dalyvauti bendruomeninėje veikloje, įsitraukti į jam prasmingas veiklas ir jaustis reikalingu esamu laiku. Tačiau ne visi senyvo amžiaus asmenys turi vienodas galimybes sėkmingam senėjimui, nes tam įtakos turi socialinis statusas, ekonominė padėtis, socialinis aktyvumas, etniškumas bei geros sveikatos išsaugojimas (Phillips ir kt., 2006).

Senstant visuomenei didėja ilgalaikės pagyvenusių žmonių priežiūros ir slaugos poreikis, dėl to ilgalaikės socialinės globos institucijos tampa labai reikalingos, kai žmogus praranda turimus socialinio savarankiškumo įgūdžius, o artimieji neturi galimybių ir sąlygų pasirūpinti slaugomu asmeniu. Tačiau Lietuvoje stacionarios globos įstaigos vertinamos dvejopai. Dažnai vyrauja nuomonė, kad asmuo atvykęs gyventi į įstaigą praranda ryšį su savo šeima, neturi asmeninės erdvės, turi gyventi pagal griežtą tvarką (atsikėlimo, valgymo, užimtumo, mankštų dienotvarkę). Bet nepaisant susidariusios nuomonės visuomenėje, šios įstaigos savo vykdoma veikla siekia kompensuoti senyvo amžiaus asmenų negalėjimą be pagalbos vykdyti kasdieninio gyvenimo veiklą (Orlova, 2014). Socialinės globos įstaigos teikdamos socialinę globą senyvo amžiaus asmenims suteikia visumą paslaugų, kuriomis visiškai nesavarankiškam asmeniui teikiama kompleksinė, nuolatinė specialistų priežiūros reikalaujanti pagalba.

Socialinis darbas su senyvo amžiaus asmenimis reikalauja ne tik daug teorinių ir praktinių žinių, bet ir kantrybės, supratingumo bei žinoma aukštos specialistų kvalifikacijos. Socialinių darbuotojų veikla dirbant su šia žmonių grupe dažniausiai yra orientuota į kompleksinę pagalbą, kuri ne visada duoda matomą rezultatą, tačiau specialistas tampa atsakingas už viską asmens gyvenime (Orlikienė, 2014). Anot T. N. Liobikienės ir E. Jackienės (2010) socialinio darbo esmė, tai teigiamų ir tvarių pokyčių žmogaus gyvenime siekimas, planavimas ir tikslus socialinio darbuotojo veikimas. O tai pasiekti padeda individualus darbas su žmogumi, kadangi jis leidžia siekti pokyčių gyvenime, per patį žmogų. Taip pat šiai grupei tinkantis ir plačiai naudojamas yra problemų

sprendimo modelis, kuris leidžia socialiniam darbuotojui nustatyti pagrindinę senyvo amžiaus asmens problemą, kurią dažnai tokiems asmenims sunku išskirti ir įvardinti. Tačiau nustačius problemą specialistas gali vykdyti planavimo, plano įgyvendinimo ir pagalbos įvertinimo procesą. Pasak autorės J. R. Šinkūnienės (2011) individualus darbas su senyvo amžiaus asmenimis yra sudėtingas darbas, paremtas neigiamais ir teigiamais paslaugų gavėjo ir specialisto tarpusavio santykiais bei kokybės vertinimu. Būtent todėl socialiniame darbe dažniausiai yra taikomi individualaus ir grupinio darbo metodai.

Senyvo amžiaus asmenų senėjimą ir senatvės tematiką Lietuvoje nagrinėja S. Koskinen ir R. Najulienė (2007), tokie autoriai kaip G. Damulevičienė, V. Lesauskaitė, J. Knašienė, J. Macijauskienė (2010) pateikė veiksnius, kurie turi įtakos asmens senėjimui. Socialinių paslaugų prieinamumą senyvo amžiaus asmenims, jų kokybę ir poreikį ganėtinai plačiai nagrinėja L. Žalimienė (2005) ir Išoraitė (2005), A. Vareikytė ir A. Kaziliūnas (2006). Tačiau mažai dėmesio skiriama senyvo amžiaus asmenų prisitaikymui naujoje vietoje, emocijoms ir palaikymui bei socialinio darbo metodams, kurie padeda įveikti pereinamąjį laikotarpį ir adaptuotis socialinės globos įstaigoje.

Užsienio šalių autoriai, kurie nagrinėja senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje: Bengtson (1997), (Marshall, 1996), Birren (1996), Schlossberg, Waters ir Goodman (1995). Milne, Sullivan, Tanner ir kt. (2014) nagrinėja socialinio darbuotojo veiklą, taikomus socialinio darbo metodus, darbe su senyvo amžiaus asmenimis.

Tyrimo problema: Socialinių darbuotojų kompetencijų, darbo organizavimo trūkumai, fizinė paslaugų teikimo aplinka, personalo trūkumas, menki senyvo amžiaus asmenų ryšiai su artimaisiais, tam tikros senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesui, socialinės globos įstaigoje.

Tyrimo probleminiai klausimai:

1. Kokie socialinio darbo metodai, darbe su senyvo amžiaus asmenimis padeda palengvinti senyvo amžiaus asmenų adaptaciją?
2. Kokios yra senyvo amžiaus asmenų adaptacijos problemos?
3. Kokią įtaką turi socialinis darbuotojas, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese, socialinės globos įstaigoje?

Tyrimo objektas: Socialinių darbuotojų veikla, optimizuojant gyventojų adaptacijos procesus socialinės globos įstaigose.

Tyrimo tikslas – atskleisti socialinių darbuotojų veiklą, optimizuojant senų ir pagyvenusių asmenų adaptacijos procesus socialinės globos įstaigose.

Tyrimo uždaviniai:

1. Taikant teorinę analizę išnagrinėti mokslinėje literatūroje pateiktą senų ir pagyvenusių asmenų adaptacijos koncepciją;
2. Taikant pusiau struktūruotą interviu metodą ir apklausą raštu, atskleisti socialinių darbuotojų veiklos metodus, lengvinančius senų ir pagyvenusių asmenų adaptaciją;
3. Taikant pusiau struktūruotą interviu metodą, atskleisti Lietuvoje gyvenančių senų ir pagyvenusių asmenų požiūrį į socialinio darbuotojo veiklą, gyventojų adaptacijos procese;
4. Taikant apklausos raštu metodą, atskleisti Ukrainos socialinės globos namuose gyvenančių senų ir pagyvenusių asmenų sėkmingos adaptacijos prielaidas;
5. Atlikus socialinio darbuotojo veiklos su senais ir pagyvenusiais asmenimis analizę, pateikti rekomendacijas socialiniams darbuotojams, dirbantiems socialinės globos įstaigoje.

Tyrimo metodai.

1. Mokslinės literatūros analizė, atskleidžianti teorines senų ir pagyvenusių asmenų adaptacijos procesus socialinės globos įstaigose, paradigmas.
2. Kokybinis tyrimas. Duomenų rinkimo instrumentas – pusiau struktūruotas interviu ir apklausa raštu;
3. Duomenų analizės metodas - turinio analizė.

Tyrimo dalyviai: socialiniai darbuotojai dirbantys su senyvo amžiaus asmenimis bei senyvo amžiaus asmenys gyvenantys socialinės globos įstaigoje. Informantai buvo atrenkami pagal tikslinės atrankos metodą. Apklausta 12 socialinių darbuotojų ir 9 senyvo amžiaus asmenys, gyvenantys socialinės globos įstaigoje. Tyrimas vyko nuo 2021 m. gegužės 1 d. – 2021 m. spalio mėn. 1d.

Magistro darbo struktūra: santrauka lietuvių kalba, santrauka anglų kalba, įvadas, keturi skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas (105 literatūros šaltiniai), 24 priedai.

1. ADAPTACIJOS PROCESAS SOCIALINĖS GLOBOS ĮSTAIGOJE

1.1. Senėjimo ir senatvės teorinis diskursas

Anot Mockaus ir Žukaitės (2012), biologinis senėjimas yra negrįžtamas procesas, kai visas kūnas iš esmės keičia savo struktūrą, savybes bei funkcines galimybes, šis senėjimas apibrėžiamas kaip universalus, progresuojantis bei degeneruojantis procesas. Šis procesas skirstomas į pirminį ir antrinį. Pirminį senėjimo procesą lemia paveldimi veiksniai, o antrinis yra sąlygojamas išorinių ligų ir poveikių. Senstant atsiranda įvairūs fiziologiniai pokyčiai, sutrinka žmogaus jutiminių organų veikla: regėjimas, klausa, silpnėja uoslė. Taip pat vyksta ir kitų organų sistemos pokyčiai: kinta laikysena, eisena bei judesiai, kaulai tampa trapūs (Mikėnienė, 2011).

Pasak Žukauskienės (2012) biologinio senėjimo teorijos gali būti skirstomos į 2 kategorijas:

1. Užprogramuoto senėjimo teorijas, kurios yra pagrįstos požiūriu, kad sistema genetiškai užprogramuota senti, o šis procesas yra neplanuotas ir tam tikri genai reguliuoja pokyčių kryptį bei veda į mirtį;
2. Scholastinės senėjimo teorijos, kurios teigia, kad senėjimo procesą lemia atsitiktinis išorinių bei vidinių įvykių, veikiančių žmonių kasdienybę, sukeliama neigiami padariniai.

Socialiniu aspektu senyvo amžiaus asmuo dalyvauja visuomenės gyvenime ir užima tam tikrus vaidmenis. Tačiau socialiai senu laikomas asmuo tada, kai pasikeičia jo socialiniai ryšiai, nutrunka darbiniai ryšiai ir žmogus lieka vienišas. Socialiai senėjimas reiškiasi per santykius su kitais žmonėmis ir vaidmenų kaitą. Senėjimas turi ne tik neigiamų, bet ir teigiamų aspektų. Neigiami pokyčiai senstant yra susiję su fizinių galimybių mažėjimu, psichinės sveikatos blogėjimu, socialinių ryšių ir statuso praradimu. Tačiau yra ir teigiami pokyčiai, tokie kaip žmogaus sukaupta gyvenimo patirtis ir išmintis, įgyti socialiniai įgūdžiai, naujos galimybės daryti dalykus, kurių anksčiau dėl laiko stokos nebuvo galima padaryti (Juozapaitytė-Novickienė, 2018).

Autorė Tamošaitienė (2012) mano, kad socialinis senėjimas yra siejamas su asmens ir jo sąveikų kaita. Nuolat kinta socialiniai vaidmenys, socialiniai įgūdžiai ir tuo pačiu socialinis kontekstas. Socialiniai vaidmenys ir jų pasikeitimai senyvo amžiaus asmenų gyvenime dažniausiai yra susiję su darbinės veiklos ir šeimos vaidmenų netekimu. Senstant ir atsirandant sveikatos problemoms, dėl jų sutrinka ir žmogaus bendravimas, kadangi slegianti nuotaika, mažėjančios jėgos, ribotos galimybės bendrauti daro įtaką socialiniams ryšiams. Susiaurėjus senyvo amžiaus asmenų socialiniams ryšiams tarp svarbių jiems asmenų atsiranda gydymo įstaigos personalas, šeimos gydytojas, kaimynai, kurie yra panašaus amžiaus, ar slaugos paslaugas teikiantys darbuotojai.

Socialinius pokyčius būtų galima įvardinti kaip: vienišumo jausmas, finansinis nesaugumas, priklausymas nuo kitų asmenų, nevisavertiškumo jausmas, socialinė krizė, psichinės sveikatos pokyčiai, nebesugebėjimas atlikti kasdieninės veiklos funkcijas. Socialinį senėjimą tiesiogiai veikia turimas žmogaus išsilavinimas, įgyta profesija, šeima, draugai, gaunamos pajamos.

Socialinės gerontologijos teorijos nagrinėja socialinius procesus, susijusius su amžiumi ir senėjimu. Naujanienė (2007) remdamasi Bengtson (1997) kvalifikacija pateikia štai tokias teorijas:

Atsiskyrimo teorija. Ši teorija kalba apie žmogaus socialinės veiklos ir jos aktyvumo mažėjimą ir jo pasitraukimą iš socialinių vaidmenų. Toks atsiskyrimas yra priverstinis, o ne savanoriškas, nes dalyvaudamas socialiniuose vaidmenyse žmogus jaučia pasitenkinimą, jaučiasi reikalingas, o tarkim išėjimas į pensiją apriboja šias galimybes (Kaduševičienė, 2008).

Aktyvumo teorija. Vadovaujantis šia teorija, senstant žmogui reikia stengtis išlaikyti senus, turėtus socialinius vaidmenis arba įgyti naujus. Arba galima turimus vaidmenis išmokti vertinti naujai, tačiau ne visi sugeba taip pažvelgti ir ne visiems leidžia galimybės. Senyvo amžiaus žmogaus pasikeitęs gyvenimas reikalauja iš žmogaus išmokti gyventi kitaip, vadinasi reikia įgyti naujų mitybos įpročių, persiplanuoti kasdieninę veiklą ir buitį (Plungienė, 2014).

Tęstinumo teorija. Analizuojant šią teoriją galima teigti, kad senatvė nėra atskiriama nuo viso žmogaus gyvenimo. Asmens elgesys per tam tikras latentines struktūras, kurios prasideda nuo vaikystės, su ankstyvąją patirtimi ir tęsiasi iki pat žmogaus senatvės. Esmė yra ta, kad jeigu žmogus jaunystėje buvo aktyvus, visur dalyvaujantis, mėgstantis bendrauti ir dalyvauti visuomenės gyvenime, jis toks bus ir pensinio amžiaus, ar sulaukęs senatvės. Tačiau jei žmogus yra linkęs į ramesnį ir pasyvesnį gyvenimo būdą, vertina ramybę ir poilsį, tikėtina, kad sulaukęs garbingo amžiaus jis vertins lygiai tą patį. Šioje teorijoje senatvė suprantama, kaip organizmo biologijos ir elgesio raidos transformacija. Ji pasireiškia įvairaus ekologinio konteksto kintamuoju tęstinumu.

Senatvės subkultūros koncepcija. Pagal šią koncepciją galima teigti, kad visuomenė siekia atskirti senyvo amžiaus asmenis nuo kitų žmonių.

Modernizacijos teorija. Ši teorija nurodo santykį tarp visuomenės modernizacijos ir senyvo amžiaus asmenų bei statusų pokyčių. Modernizacijos procesas pagyvenusio amžiaus žmogui sudaro sąlygas, dėl kurių jis neturi kaip save realizuoti visuomenėje (Marshall, 1996).

Amžiaus stratifikacijos teorija. Žmonių socialinis statusas ir su amžiumi susiję vaidmenys yra socialinės organizacijos pamatai, kuriais remiamas sociakultūrinis, biologinis ir psichologinis gyvenimas.

Socialinio konstravimo teorija. Šioje teorijoje kalbama apie socialiai konstruojamus patirties bruožus, įtraukiant ir senėjimą. Ja bandoma paaikškinti tarpusavio ryšį tarp socialinių ryšių ir

individualaus asmens senėjimo bei atskleisti senėjimo prasmę, žvelgiant į kultūrinį kontekstą, per subjektyvų žmogaus požiūrį į save.

Socialinių mainų teorija. Autorė Bengtson ir kt. (1997) pastebi, kad socialinių mainų teorija taikoma laikantis nuostatos, kad sąveika ir elgesio motyvacija yra grindžiama griežtu racionalumu ir nauda. Socialiniai senyvo amžiaus asmenų kontaktai, arba socialinės paramos motyvacija priklauso nuo finansinės, emocinės ir socialinės įtakos.

Gyvenimo eigos teorija. Šioje teorijoje analizuojami gyvenimo eigai svarbūs sociologiniai ir psichologiniai procesai. Taip pat ši teorija analizuoja ir kontekstinį, procesinį, dinaminį senėjimo pobūdį, dėl amžiaus atsiradusius pokyčius, senėjimo procesų sąveiką su socialine padėtimi, kultūra, laiko, tarpsnio poveikį senėjimo procesui.

Feministines teorijas. Šios teorijos aiškina, kad svarbu apsvarstyti žmogaus lytį, siekiant suprasti senyvo amžiaus asmenis. Lytis turi reikšmės, nes keičia senėjimo patirtį, kadangi struktūriniai veiksniai skirtingai veikia moteris ir vyrus.

Socialinio konflikto teorija. Konfliktai yra neišvengiama socialinio gyvenimo dalis, o ši teorija padeda išsiaiškinti kodėl ir iš kur kyla visuomenės stereotipai ir nusistatymas prieš senyvo amžiaus žmones.

Sėkmingas senėjimas yra kiekvieno senyvo amžiaus žmogaus tikslas ir tam labai daug įtakos turi asmens požiūris į save, jo Aš koncepcija, kaip jis sugeba save suprasti ir vertinti. Tinkami tarpasmeniniai santykiai stiprina psichinę ir socialinę žmogaus sveikatą. Tokiems santykiams įtakos turi sėkminga komunikacija. Tai yra tikslingas informacijos dalinimasis tarp dviejų, ar daugiau žmonių, siekiant bendro supratimo (Ramanauskaitė, 2010).

Senyvo amžiaus asmenims svarbi ir reikalinga yra tvirta šeima. Ankstesnės kartos (seneliai) šeimoje gali prisidėti prie visų šeimos narių žinių praturtinimo, perteikti jaunesniajai kartai savo išmintį, gyvenimo patirtį, pasijusti reikalingais, jaustis oriai, būti vertinamais dėl savo patirties, dalyvauti šeimos diskusijose. Jaudami, kad yra reikalingi savo šeimai, žinoti, kad juos supa žmonės, kurie pasirūpins jais ir globos, kai bus reikalinga pagalba jie yra ramūs ir jaučiasi saugiai. Šeimos dėmesys senyvo amžiaus asmeniui yra neįkainojamas ir jo niekada neatstos institucinė priežiūra, ar aukštos kokybės teikiama priežiūra (Bartkutė, 2000).

Kairys (2002) teigia, kad psichologinis senėjimas yra tai, kaip pats žmogus įsivaizduoja savo senėjimą. Senstant atsiranda tam tikri požymiai, mažėja intelektualiniai gebėjimai, siaurėja emocinė sfera. Atsiranda tam tikri pasikeitimai, ima blogėti psichiniai pažinimo procesai, atmintis, gebėjimas priimti ir išanalizuoti gautą informaciją.

Senėjimo teorijose senyvo amžiaus asmens raida pateikiama labai įvairiai, tačiau Palujanskienė (2004) remdamasi Birren (1996) pateikia būtent šias psichologines teorijas, kurios nagrinėja senėjimą:

Aktyvumo teorija. Ši teorija nagrinėja žmogaus gyvenimą nuo pat jo gimimo iki mirties. Išlaikydamas savo socialinį vaidmenį ir mokydamasis naujų vaidmenų, kurie reikalauja energijos, padeda žmogui išlikti aktyviu, todėl senyvo amžiaus asmuo ilgesnį laiką išlieka socialus.

Psichosocialinė teorija. Tai Eriksono epigenetinė teorija, kurioje teigiama, kad ego turi pripažinti tam tikrus nustatytus uždavinius ir juos aktyviai spręsti. Šioje teorijoje senatvės reiškinys pateikiamas kaip viso žmogaus gyvenimo išgyvenimų ir patyrimų priėmimas ir įvertinimas.

Išsipareigojimo teorija. Ši teorija aiškina apie senyvo amžiaus asmenų pasitraukimą iš buvusios veiklos ir vaidmenų. Šis pasikeitimas priverčia išmokti tausoti jėgas savo fizinių poreikių tenkinimui.

Asmenybinė senėjimo teorija. Šioje teorijoje kalbama, kad senėjimas yra kaip adaptacijos procesas, kuriame lemiantis rodiklis yra senstančiojo asmenybė. Anot šios teorijos, senyvame amžiuje ypatingai išryškėja pagrindinės asmens savybės, darančios įtaką individualiam senėjimo stiliui (Malinauskienė, 2012).

Kognityvinė teorija. Ši teorija dažniausiai yra siejama su vaikais ir jų mokymu, bet kognityvinis požiūris analizuojamas ir senyvame amžiuje. Senstant žmogaus gebėjimai silpsta, tačiau kognityvines funkcijas galima išlaikyti, jeigu laiku yra suteikiama reikiama pagalba silpnėjančioms funkcijoms palaikyti.

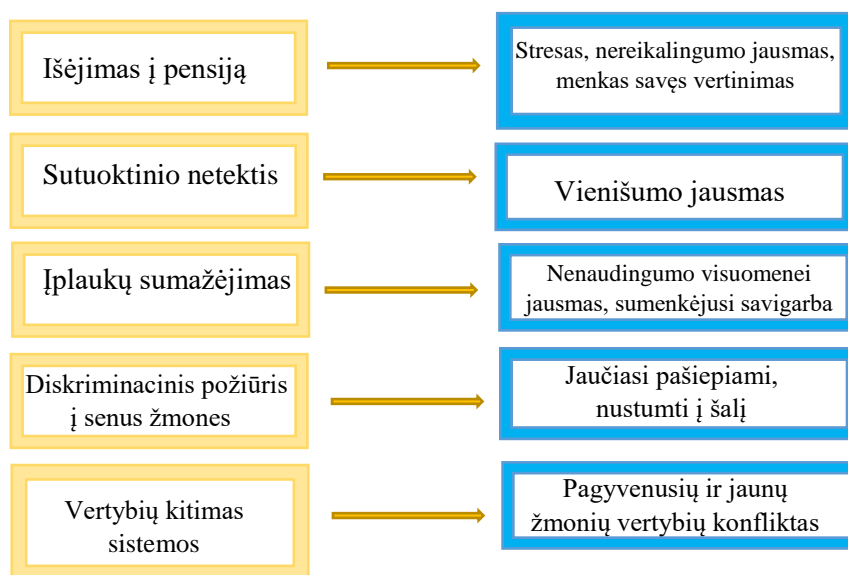
Anot autorės Mišeikienės (2009) senyvo amžiaus asmenys, kurie realiai vertina savo esamą situaciją ir turintys konstruktyvią pasirinkimo strategiją, dažniausiai yra linkę viską vertinti per optimizmo prizmę. Pagyvenę asmenys, kurie bėga nuo savo sunkumų ir problemų bei naudoja psichologinius gynybos mechanizmus, pasaulį yra linkę priimti kaip pavojų sau ir pasižymi pesimistiniu požiūriu. Senėjimą galima įvardinti kaip tam tikrus subjektyvius išgyvenimus senyvame amžiuje, kuris priklauso nuo socialinio turinio transformacijos intensyvumo į asmeninį asmens supratimą. Kalbant apie sėkmingą senėjimą ir adaptaciją, labai svarbu kokią gyvenimo poziciją pasirinks žmogus, kaip jis adaptuosis naujame gyvenimo etape. Manoma, kad senyvo amžiaus asmenys, kurių išsilavinimo lygis yra aukštesnis, ar kurie gyvena su partneriu, turi užsibrėžtų ir pasiektų tikslų, o jų produktyvumo lygis yra didesnis, lyginant su neišsilavinusiais asmenimis, kurie neturi aiškių tikslų ir jų nesiekia, nerealizuoja savo svajonių. Šie faktoriai turi įtakos senyvo amžiaus asmenų pasitenkinimui gyvenimo kokybe ir jų psichologinei savijautai (Лунина Е. 2009).

Kiekvienas senyvo amžiaus asmuo skirtingai ir savaip priima bei išgyvena psichologinę gerovę. Kad senatvė neslėgtų, svarbiausia yra sąmoningas senstančio žmogaus požiūris į save ir savo

poreikius. Tarkim vaikų išėjimą iš namų gyventi atskirai galima vertinti kaip teigiamą dalyką, jei tėvų siekis ir tikslas buvo vaikų savarankiškumo ugdymas. Tačiau kitiems vaikų išėjimas iš namų gali atrodyti kaip kontrolės šeimoje praradimas, o tai sukelia pyktį, nereikalingumo jausmą ir nepasitenkinimą savo gyvenimu. Senyvo amžiaus asmenų gyvenimą dažnai apsunkina įvairios sudėtingos situacijos: tam tikrų dalykų baimė, įskaitant ir mirties baimė, sunkumai šeimoje, bendruomenėje, fizinė sveikata. Žmonių gyvenimą apsunkina paties žmogaus požiūris į tas sunkinančias situacijas.

Senyvame amžiuje atsiranda vis daugiau elgesio sutrikimų, tokių kaip: susijaudinimas, nerimas, agresyvumas. Nerimas, dirglumas, baimės jausmas dažniausiai atsiranda, nes imama bijoti neatliktų kasdieninių ir įprastų darbų. Asmuo bijo likti vienas ir jį kamuoja nežinomybė kas jo laukia ateityje. Gali be priežasties atsirasti tokie jausmai kaip pyktis, ar agresyvumas. Svarbu laiku atpažinti šiuos jausmus ir kreiptis į gydytojus, kurie gali palengvinti ligos simptomus, arba visiškai juos išgydyti. Tačiau dauguma senyvo amžiaus žmonių vengia pripažinti, kad turi problemų ir yra linkę susieti savo problemas su amžiumi ir ignoruoja jas (Koncevičienė ir kt., 2013).

Anot E. Šukytės ir V. Čepukienės (2017) psichologinis atsparumas turi didelės įtakos senyvo amžiaus žmogaus gyvenime. Psichologiškai stipriems senyvo amžiaus žmonėms lengviau priimti jiems nepalankią realybę, tokia kaip: įvairios lėtinės ligos, traumos, išėjimas iš darbo, patirtos artimųjų ir draugų netektys. Be abejo psichologinis atsparumas taip pat leidžia senyvo amžiaus žmonėms jaustis laimingesniems, gyventi įprastą gyvenimo būdą, priimti senatvę, kaip įprastą ir natūralų gyvenimo dėsni. Psichologiškai silpnesni senyvo amžiaus asmenys yra labiau pažeidžiami, o jų gyvenimo kokybė dažnai yra kur kas prastesnė. J. Malančuk (2019) išskiria faktorius, kurie lemia psichologinių problemų atsiradimą:

1 pav. Faktorai, kurie lemia psichologinių problemų atsiradimą (J. Malančuk, 2019).

Siekiant, kad senyvo amžiaus asmenys sėkmingai ir sveikai senėtų, svarbu vadovautis teisingu sėkmingo senėjimo ir psichologinės gerovės modeliu, kurį sudaro šešios svarbios demencijos (Ruth, 1996).

Asmeninis augimas. Kai asmuo yra atviras naujoms idėjoms, patirtims, realizuoja turimą potencialą, stengiasi pamatysi savyje esančius teigiamus dalykus ir geba keistis bei tobulėti.

Tikslo turėjimas. Psichologinis asmens tvirtumas, gebėjimas išsikelti tikslus ir jų siekti bei gebėjimas įžvelgti prasmę gyvenime.

Teigiamų santykių palaikymas. Tai gebėjimas sukurti pasitenkinimą asmeniui teikiančius šiltus, pasitikėjimo jausmą keliančius santykius su kitais žmonėmis. Taip pat gebėjimas pasitikėti kitais, rūpintis, būti empatišku, sugebėjimas ne tik imti, bet ir duoti.

Autonomija. Ši demencija apima žmogaus savarankišką apsisprendimą ir nepriklausomybę, gebėjimą atsispirti socialiniam spaudimui elgtis ar galvoti taip, kaip nori kiti. Autonomiškas žmogus geba pats priimti sprendimus, kontroliuoti savo elgesį, ar vertinti save pagal turimus standartus ir vertybes.

Savęs priėmimas. Tai pozityvus savęs vertinimas, gebėjimas pripažinti ir priimti save tokį, koks esi bei teigiamas požiūris į praeitį.

Aplinkos kontrolė. Kai asmuo sugeba kontroliuoti savo aplinką, įsitraukia į įvairias veiklas bei naudojami aplinkos teikiamomis galimybėmis.

Anot Padegimienės (2008) senyvo amžiaus asmens išėjimas į pensiją atima iš žmogaus produktyvų vaidmenį bei apriboja jo pajamas ir gyvenimo būdą. Netekęs pagrindinio gyvenimo šaltinio ir pajamų, asmuo praranda ir vieną iš pagrindinių veiksnių, kuris padeda sėkmingai prisitaikyti prie senatvės. Tačiau siekiant sėkmingos senatvės senyvo amžiaus asmuo išėjęs į pensiją turėtų išlikti socialiai aktyvus. Užsiimti savanoriavimu, būti kokių nors organizacijų nariu, dalyvauti bendruomenės grupinėse veiklose ir pan. Iš esmės tai yra aktyvaus senėjimo teorija, kuri aiškina, kad aktyvumas ir socialinių ryšių palaikymas kompensuoja pensiniame amžiuje patiriamą praradimo jausmą ir padidina pasitenkinimą esamu gyvenimu.

1.2. Adaptacija socialinės globos namuose

Senyvo amžiaus asmenų persikėlimas gyventi į socialinės globos įstaigą yra iššūkis daugumai, kadangi tai yra reikšmingas gyvenimo pokytis, kuris sukelia daug streso, nes toks įvykis dažniausiai yra neplanuotas ir reikalauja didelių senyvo amžiaus asmenų adaptacinių pastangų bei sukeliantis reikšmingus gyvenimo būdo pokyčius (Charenkova, 2018). Senyvo amžiaus asmenys yra linkę prisirišti prie savo gyvenamosios aplinkos, vietos, ar bendruomenės, kurioje gyvena, kadangi

ilgai gyvenant toje pačioje aplinkoje atsiranda daugybe prisiminimų ir asociacijų su praeitimi. Taip pat atsiranda nežinomybės baimė, kadangi naujoje vietoje susirasti naujų draugų ir bendraminčių bei su jais susipažinti užtrunka ir žmogus jaučiasi vienišas. Perkeltas į svetimą ir nepažįstamą aplinką žmogus jaučia nerimą dėl erdvės neapibrėžtumo, viskas nauja ir neįprasta jo rutinai. Būtent todėl yra svarbu užtikrinti, kad socialinės globos įstaigoje žmogus jaustųsi saugus, kad jis turėtų teisę į privatumą, galimybę išsirinkti kambarį, kambario draugą, kad jį suptų namus primenanti aplinka (Zaborskienė, 2012).

Nauja ir pasikeitusi aplinka, nauji žmonės ir taisyklės – sutrikdo įprastą žmogaus gyvenimo rutiną. Senyvo amžiaus žmogaus, kuris apgyvendinamas socialinės globos įstaigoje, labai svarbi jo sveikatos būklė bei požiūris į įstaigą, nes nuo to priklauso jo adaptacijos proceso sudėtingumas. Jei senyvo amžiaus asmuo savo noru planavo atvykti į socialinės globos įstaigą ir tam ruošėsi, adaptacijos procesas turėtų būti lengvas, tačiau bet kokių atvejų jis neišvengiamas (Silevičiūtė, 2020).

Anot Schlossberg, Waters ir Goodman (1995) yra keturi veiksniai, kurie turi įtakos senyvo amžiaus asmenų gebėjimui įveikti adaptacinio etapo iššūkius: savasties, situacijos, naudojamų įveikos strategijų bei turimos paramos.

Savasties iššūkiai yra skirstomi į dvi kategorijas: asmeniniai, ar kitaip tariant demografiniai veiksniai, kurie daro įtaką savo gyvenimo matymui, pavyzdžiui, lytis, amžius, socioekonominis statusas, sveikatos būklė, gyvenimo etapas, tautybė ir pan. Taip pat yra ir psichologiniai veiksniai: perspektyvos, ego raida, vertybės bei turimi išsipareigojimai. Situacijos veiksniai yra pereinamasis etapas, kuris apima: priežastį; laiką, kuris susijęs su šiuo metu patiriamu įvykiu; pereinamasis laikotarpis, kurio metu vyksta vaidmenų pokyčiai, matomas kaip neigiamas, arba teigiamas; perėjimo trukmė, kuomet neaišku ar tai laikina, ar visam laikui, kai yra neapibrėžta trukmė. Įveikos strategijos skirstomos į tris dalis: kontroliuojančios problemos, ar kilusio iššūkio reikšmę; keičiančios esamą situaciją bei padedančios kontroliuoti ir suvaldyti stresą po patirto įvykio. Na o veiksniai, kurie yra susiję su socialine parama, apima: institucijas, tarpasmeninius santykius ir bendruomenės palaikymą.

Siekiant sėkmingos senyvo amžiaus asmenų adaptacijos socialinės globos įstaigoje, svarbu užtikrinti žmonių emocinį palaikymą. Emocinis palaikymas, tai yra gebėjimas savo žodžiais ir veiksmais parodyti kitam, kad jis yra svarbus, reikalingas, o atsitikus bėdai jis gali kreiptis pagalbos ir sulauks paguodos, bus išklaustytas bei padrąsintas. Nejaučiant emocinio palaikymo kitam, socialinių paslaugų gavėjas negaus teigiamų emocijų, jaus abejones savimi, todėl bus sunku jam padėti ir suteikti reikalingą paramą. Be abejonės svarbus yra ir materialinis palaikymas, kurį galima apibūdinti kaip pagalba, patarimai, gerų pavyzdžių rodymas, patarimas ar atstovavimas žmogui. Tokia pagalba yra išreiškiama fizinė pagalba, ar paslauga asmeniui. Senyvo amžiaus asmenų

socialinę gerovę socialinės globos įstaigose dažniausiai nulemia emocinis ir materialusis palaikymas (Jonkutė, 2018).

Anot Poderienės ir Janonytės (2006), adaptacija turi tam tikrus bruožus, vienas iš jų yra pripratimas, arba prisitaikymas ir jis turi tris išskiriamas funkcijas:

- Asmeninė adaptacija – žmogaus savęs suvokimas, kaip priklausantį naujai grupei;
- Bendroji adaptacija – supančios fizinės aplinkos suvokimas;
- Socialinė adaptacija – socialinių ryšių naujoje aplinkoje nusistovėjimas.

Asmeninė adaptacija yra suprantama kaip laisvė nuo vidinių konfliktų. Tai gebėjimas suvokti savo naujus vaidmenis, juos priimti ir gebėti suderinti skirtingus vaidmenis. Adaptacijos sėkmė priklauso nuo turimų žmogaus savybių ir nuo socialinės aplinkos taisyklių bei palaikymo (Šeškevičiūtė, 2014).

Bendroji adaptacija suvokiama kaip su fizine aplinka besiklostančių santykių sistema.

Socialinė adaptacija, tai žmogaus prisitaikymas prie naujos socialinės aplinkos. Ši funkcija charakterizuoja asmens prigimties ypatumus (Juodraitis, 1999).

Vyresnio amžiaus asmenims sunku adaptuotis visuomenėje, nes yra jaučiama amžiaus diskriminacija. Pagrindiniai aspektai: prisitaikymas, veikla, senėjimas.

Prisitaikymas. Vyresnio amžiaus žmonėms persikeliant į socialinius globos namus yra sunku prisitaikyti, todėl palengvinti adaptaciją reikalinga saugi, jauki aplinka. Visiškai nauja aplinka gali sukelti orientacijos sutrikimus, todėl svarbu sukurti jaukią aplinką, bent keli daiktai iš senosios gyvenamosios vietos. Svarbu, kad asmuo jaustų palaikymą ir ryšį su savo artimaisiais, nes nauja aplinka senyvo amžiaus žmonėms gali sukelti vienatvės jausmą ir jie gali pasijausti nereikalingais. Naujoje aplinkoje asmenys susiduria su atitinkamais aplinkos reikalavimais, naujų įpročių ugdymu, nerimo valdymu. Prancūzijoje mokslininkai atliko tyrimą apie vyresnių asmenų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje ir aprašė, kas padėtų lengviau prisitaikyti, tai yra:

- Dalyvavimas laisvalaikio veikloje, kurią organizuoja globos namų darbuotojai;
- Artimųjų lankymas ir palaikymas;
- Savarankiškos motyvacijos skatinimas;
- Prisitaikymas prie globos namų aplinkos sąlygų.

Vyresniesiems žmonėms labai svarbu motyvacija ir santykiai, todėl svarbu ne tik bendrauti su artimaisiais, bet ir su bendraamžiais įstaigoje. Svarbu integruoti asmenį į įvairias veiklas globos namuose, skatinti susibendrauti su įstaigos gyventojais ir dalyvauti grupiniuose užsiėmimuose (Altuntas, 2017).

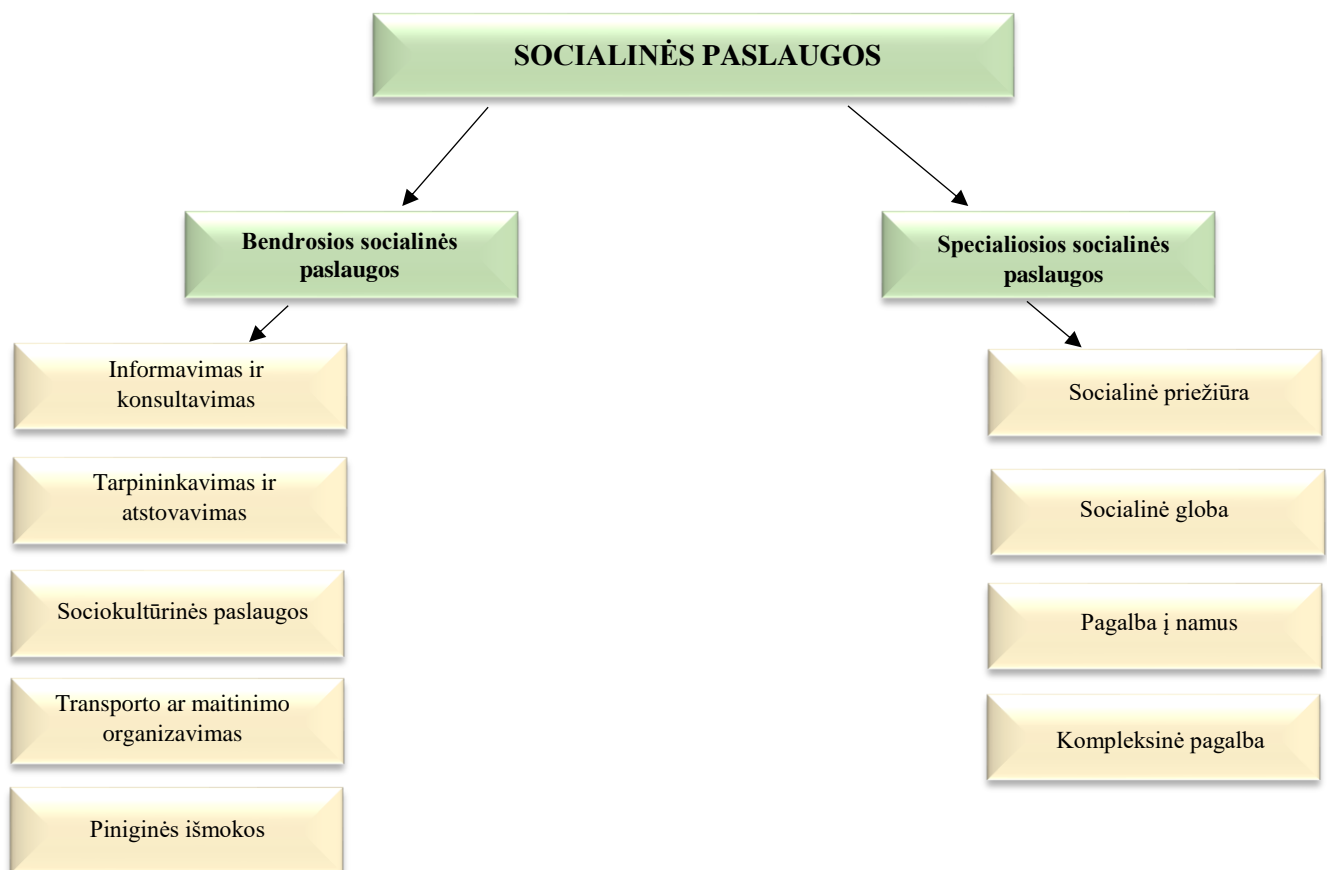
Veikla. Senyvo amžiaus asmenų veikla socialinės globos įstaigoje adaptuojantis prie naujos aplinkos labai priklauso nuo žmogaus sveikatos būklės. Dažnai atvejais gyventojai žiūri televizorių, klausosi radijo, dalijasi prisiminimais su kitais kartu gyvenančiais žmonėmis, taip pat vaikštinėja lauke, užsiima religine veikla, lanko edukacinius užsiėmimus, kuriuos organizuoja socialiniai darbuotojai, ar užimtumo specialistai (Toliušienė, 2021). Anot Spirgienės ir Macijauskienės (2008), senyvo amžiaus asmenys, gyvenantys socialinės globos įstaigose noriai įsitraukia į siūlomas socialines veiklas, o tai daro įtaką jų kasdieninei veiklai ir savarankiškumo lygiui.

Senėjimas. Senėjimo procesas adaptacijos procese sudaro labai svarbią jos dalį. Sendamas žmogus tampa labai pažeidžiamas, nebesugeba atlikti tam tikrų vaidmenų savo gyvenime, savarankiškai išspręsti kylančių problemų, dėl to tampa priklausomas nuo kitų asmenų. Senstant sparčiai vyksta adaptacijos prie senėjimo proceso pasirinkimas, formuojasi nauji organizmo mechanizmai, keičiasi žmogaus tam tikrų sprendimų priėmimo ir sunkumų įveikimo strategijos (Kondrotienė, 2016).

2. SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ VEIKLA, SENŲ IR PAGYVENUSIŲ ASMENŲ ADAPTACIJOS PROCESĖ

2.1. Socialinių paslaugų organizavimo seniems ir pagyvenusiems asmenims prielaidos

Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme (2006) nurodyta, kad socialinės paslaugos senyvo amžiaus asmenims yra teikiamos bendrosios ir specialiosios, prieš tai nustatant socialinių paslaugų poreikį asmeniui. Bendrosios socialinės paslaugos – tokios paslaugos, kurios yra teikiamos asmeniui (šeimai), kuris nepajėgia savarankiškai rūpintis savo asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti bendruomeninėje veikloje, todėl tokiomis paslaugomis gali būti ugdomi jo gebėjimai, teikiant atskiras paslaugas, be nuolatinės specialistų pagalbos (Klokmanienė, 2009). Specialiosios socialinės paslaugos – tai tokios socialinės paslaugos, kurios teikiamos asmenims, kuriems nepakanka bendrųjų socialinių paslaugų, siekiant savarankiškai rūpintis savo asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir jiems reikalinga nuolatinė specialistų teikiama priežiūra ir pagalba.

2 pav. Socialinių paslaugų klasifikavimas.

Šaltinis: Socialinių paslaugų įstatymas (2006).

Kai asmeniui nepakanka bendrųjų socialinių paslaugų, jam yra teikiamos specialiosios socialinės paslaugos, tai yra dienos socialinė globa asmens namuose bei dienos, trumpalaikė, ar ilgalaikė socialinė globa įstaigoje. Visos šios paslaugos asmeniui turi būti organizuojamos siekiant sudaryti sąlygas asmeniui kuo ilgiau gyventi savo namuose. Anot Lieguvienės (2014) socialinės paslaugos organizuojamos laikantis tam tikrų principų:

Savanoriškumo. Socialinės paslaugos turi būti teikiamos asmens laisva valia, be prievartos. Dėl socialinių paslaugų teikimo prašymą gali pateikti pats asmuo, jo šeimos nariai, ar rūpintojai (globėjai).

Adekvatumo. Socialinės paslaugos turi atitikti asmens poreikius, įvertinus jas specialiomis metodikomis, kurios padeda išanalizuoti asmens situaciją, jo specialiuosius poreikius, vertinant sveikatos būklę, psichologinius, ekonominius, socialinius ir kitus veiksnius, kurie reikalingi įvertinti esamą situaciją ir nustatyti tikslingiausią paslaugų pobūdį bei apimtį.

Savipagalbos skatinimo. Siūlomos socialinės paslaugos turi padėti asmeniui ugdyti turimus socialinius įgūdžius ir leisti jam išmokti pasirūpinti savimi bei savo asmeniniu gyvenimu.

Priežastingumo. Teikdami socialines paslaugas specialistai pirmiausia turi išanalizuoti asmens aplinką, pažinti ją, kad gebėtų suteikti reikiamas ir tikslingas socialines paslaugas.

Lankstumo. Teikiama socialinė pagalba pagal asmens situaciją ir pokyčius turi būti taip pat koreguojama, priklausomai nuo aplinkybių ir pagalbos poreikio. Specialistas turi stebėti asmens situaciją, keisti pagalbos būdus ir formas bei lanksčiai reaguoti.

Tęstinumo. Sudarant asmeniui pagalbos planą, ar individualų socialinių paslaugų planą, svarbu užtikrinti, kad paslaugų gavėjui būtų suteikta ne tik vienkartinė pagalba konkrečioje situacijoje, bet ir numatomi tolimesni žingsniai ir veiksmai, kad asmuo gebėtų savarankiškai spręsti savo problemas.

Normalizavimo. Teikiamos socialinės paslaugos turėtų būti tokios, kad paslaugų gavėjas galėtų gyventi kuo normalesnį gyvenimą, pagal savo galimybes ir poreikius.

Bendradarbiavimo. Specialisto ir socialinių paslaugų gavėjo nuolatinis tarpusavio ryšys ir bendravimas sprendžiant tam tikras socialines problemas yra labai svarbus, nes padeda užtikrinti efektyvų paslaugų teikimą.

Socialinės paslaugos socialinės globos įstaigoje senyvo amžiaus asmenims yra teikiamos tokiais atvejais, kai jiems nebepakanka bendrųjų socialinių paslaugų ir jiems reikalinga nuolatinė kitų asmenų priežiūra ir pagalba kasdieninėje veikloje. Socialinės globos įstaigos teikdamos socialines paslaugas senyvo amžiaus asmenims turi užtikrinti, kad būtų patenkinti ne tik gyvybiškai svarbūs šių asmenų poreikiai, bet ir sudarytos tokios gyvenimo sąlygos, kad asmenys galėtų gyventi oriai, turėtų galimybę rinktis, kad būtų užtikrinti jų savirealizacijos ir saviraiškos poreikiai bei kad tokie asmenys

kuo ilgiau dalyvautų bendruomeninėje veikloje ir nebūtų izoliuoti nuo visuomenės (Silevičiūtė, 2020).

Pasak Žalimienės (2007), Lietuvoje teikiant socialines paslaugas per mažai dėmesio teikiama individualiems asmens poreikiams užtikrinti. Autorė pastebi, kad labai dažnai atvejais socialinės paslaugos organizuojamos neatsižvelgiant į realius asmens poreikius ir tikrai ne visur yra taikomas sisteminis asmens poreikių vertinimas bei periodinis tų vertinimų peržiūrėjimas.

Organizuojant ir teikiant socialines paslaugas senyvo amžiaus asmenims socialinės globos įstaigoje didžiausias dėmesys teikiamas socialinėms paslaugoms, sveikatos priežiūrai ir žinoma darbuotojų profesionalumui. Socialiniai darbuotojai dirbdami su senyvo amžiaus asmenimis turi užtikrinti, kad būtų patenkinti ne tik jų prigimtiniai, bet ir kultūriniai bei edukaciniai poreikiai. Tokia veikla senyvo amžiaus asmenims padeda aktyviai leisti laisvalaikį, skatina tarpusavio bendravimą, įgūdžių palaikymą bei gerina bendrą jų emocinę būklę (Rožienė, 2016). Autorė Tatorytė (2014) teigia, kad svarbiausia teikiant socialinės paslaugas senyvo amžiaus asmenims socialinės globos įstaigoje yra užtikrinti savarankiškumo įgūdžių ugdymą ir siekti, kad gyventojai kuo ilgiau išlaikytų turimą savarankiškumą, taip pat dalyvavimą visuomeniniame gyvenime. Be abejo svarbu yra ir užtikrinti, kad gyventojai susikurtų kuo palankesnę gyvenamąją aplinką, kuri būtų jiems priimtina ir jauki.

Apibendrinat autorių mintis, galima daryti prielaidą, kad socialinių paslaugų teikimas senyvo amžiaus asmenims socialinės globos įstaigoje yra orientuotas į šių asmenų gerovės kūrimą, o tai pasiekti leidžia kokybiškai teikiamos socialinės paslaugos. Todėl socialiniai darbuotojai ir kiti su senyvo amžiaus asmenimis dirbantys specialistai turi nuolat tobulinti savo žinias, ieškoti naujų ir inovatyvių būdų, kurie leistų suteikti kokybiškesnes paslaugas.

2.2. Socialiniai darbuotojai ir jų vaidmuo dirbant su senais ir pagyvenusiais asmenimis globos namuose

Socialinio darbo tikslas yra užtikrinti žmonių ir jų aplinkos sąveikos darną, pabrėžiant socialinį teisingumą bei žmogaus teises. Socialinis darbuotojas visuomet stengiasi įgalinti klientą patį spręsti savo problemą, padėdamas jam atskleisti jo stipriąsias puses bei padedant išsiaiškinti baimes ir problemos priežastis (Tamošaitienė, 2012). Dirbdamas su senyvo amžiaus asmenimis socialinis darbuotojas didžiausią dėmesį skiria asmens psichologinės bei fizinės sveikatos problemoms spręsti, kurios ne retai būna susijusios su socialinėmis bei ekonominėmis aplinkybėmis. Šis darbas reikalauja iš specialisto tam tikrų teorinių ir praktinių žinių bei tinkamų asmeninių savybių, tokių kaip: empatiškumas, geranoriškumas, gebėjimas komunikuoti, gebėjimas aiškiai perduoti tam tikrą

informaciją bei žinoma taktiškumas. Dirbant su šia žmonių grupe reikia išmanyti įvairius socialinio darbo metodus, kurie padeda darbinėje veikloje. Praktikoje dažnai taikomi individualūs ir grupiniai darbo metodai, naudojama psichodinaminė ir elgesio teorijos, krizių intervencija, prisiminimų pasakojimo terapija, spalvų terapija ir pan. (Petronytė, 2018). Anot autorių Milne, Sullivan, Tanner ir kt. (2014) socialiniai darbuotojai turi būti jautrūs savo klientams ir jų artimiesiems bei jų esamoms problemoms, siekdami suprasti jų padėtį ir padėti surasti problemų sprendimo būdus, o tai yra sudėtingas ir sunkus darbas. Socialinių darbuotojų, kaip specialistų įgūdžiai vertinant tam tikras socialines problemas, gebėjimas atpažinti kliento emocinius ir psichologinius poreikius reiškia, kad specialistas yra tinkamai pasirengęs nustatyti tikslus, priemones, stebėti pokyčius bei rezultatus. Socialinio darbuotojo turimi įgūdžiai bendraujant su senyvo amžiaus asmenimis ir kuriant pasitikėjimą su jais bei siekiant suprasti jų poreikius, padedant jiems padaryti tam tikrus pasirinkimus, padeda priimti teigiamus ir tvarius sprendimus ateityje. Socialiniai darbuotojai taip pat nuolat siekia palaikyti senyvo amžiaus asmenų savarankiškumą, skatina juos neprarasti orumo, kuris ypatingai svarbus patekus iš savo artimos aplinkos į socialinės globos įstaigą (Donnelly, O'Brien, Begley ir kt., 2016).

Mokslinėje literatūroje galima rasti įvairių socialinio darbo metodų, taikytinų darbe su senyvo amžiaus asmenimis. Šiame darbe apžvelgsime keletą iš šių teorijų, kurios yra naudojamos socialinio darbo praktikoje.

Sistemų teorija grindžiamos socialinio darbo intervencijos. Anot šios teorijos sisteminis požiūris kiekvieną asmenį suvokia kaip tam tikros sistemos elementą, sudarytą iš jo ir kitų jo šeimos narių bei artimųjų (Žukauskienė, 2012). Sistema, tai ne tik visa jos dalių visuma. Kiekvienos sistemos dalis veikia visą visumą. Tai paaiškina tai, kad kiekvieno senyvo amžiaus asmens gyvenimo patirtys daro įtaką kitiems sistemos nariams, kurie savo ruožtu reaguoja į tai. Sistema yra ekvifinališka, nes ji nuolat keičiasi ir vystosi, tačiau galimos įvairios šios raidos alternatyvos, kurios bet koku atveju prives prie to paties rezultato. Šioje teorijoje dėmesys kreipiamas ne į asmenį, o į santykius ir elgesio būdus, nes sistemoje nėra linijinio priežastingumo (Chalquist, 2003).

Sėkmingo senėjimo teorijos modelis. Sėkmingo senėjimo terminas yra vienas iš populiariausių ir dažniausiai sutinkamų terminų gerontologijoje. Šio modelio autoriai teoriją pagrindžia tuo, jog žemas ligų ir turimos negalios lygis bei aukštas fizinio ir kognityvinio funkcionavimo lygis kartu su aktyviu įsitraukimu socialinę veiklą yra sėkmingo senėjimo pagrindiniai elementai. Anot Rowe, Kahn (1998) būtent šie elementai nurodo esminius skirtumus tarp „įprasto“ ir „sėkmingo“ senėjimo. Įprasto senėjimo procese didelį poveikį turi įvairūs išoriniai veiksniai, kurie daro įtaką ir paankstina pirminio senėjimo procesą. Sėkmingo proceso atveju šie veiksniai turi teigiamą, arba neutralų poveikį. Šioje teorijoje senėjimo procesas suvokiamas kaip

plastiškas, kintantis, priklausomai nuo aplinkos veiksnių ar elgsenos. Sėkmingos senėjimo teorijos pagrindinis tikslas yra padėti asmeniui kiek įmanoma ilgiau išlaikyti sveikatą, produktyvumą ir aktyvumą, kas reiškia, kad asmuo valdo savo senėjimą.

Stiprybėmis grįstas socialinio darbo modelis. Šis socialinio darbo modelis su senyvo amžiaus asmenimis bando išnaudoti asmens stipriąsias puses bei aplinkos privalumus, įgalindamas asmenį patį tvarkyti savo gyvenimą. Stiprybėmis vadinami senyvo amžiaus asmens požiūriai, gebėjimai, socialiniai ryšiai, vertybės ir pan. Socialinis darbas pagrįstas metodišku senų ir pagyvenusių asmenų stipriųjų pusių ir galimybių įvertinimu, anglišką trumpiniu vadinamu ABCDEF. Šis trumpinys sudarytas iš pirmųjų raidžių, senyvo amžiaus asmens įvertinimo kryptių pavadinimu. Šio trumpinimo paaiškinimas: A – asmens elgesys ir veiksmai, B – sveikata ir emocinė būseną, C – mąstymo būdai, streso įveikimo strategijos, kognityvinis stilius, D – supančios aplinkos charakteristikos, E – ištekliai iš aplinkos, F – jausmai (Barusch, 2006).

Elgesio ir veiksmų teorija. Senėjimo procesą išgyvenantys asmenys imasi daugelio, kartais kitiems nelabai suprantamo elgesio. Socialinis darbuotojas turi gebėti atpažinti nefunkcionalų senyvo amžiaus asmens elgesį, nukreiptą į neadekvatų žmogaus senėjimo proceso išgyvenimą. Padedant įvertinti šių veiksmų stiprumą, trukmę bei padėti nukreipti juos į tam tikrą veiklą, kuri padėtų tinkamai ir pozityviai įveikti iškilusius sunkumus.

Kognityvinė teorija. Socialinis darbuotojas remdamasis šia teorija turi gebėti įvertinti senyvo amžiaus asmens pasaulėžiūrą, dvasinius bei religinius įsitikinimus. Sendamas žmogus keičia savo mąstymą, suvokimą, keičiasi jo psichinės emocijos bei visa asmenybės raida. Senstant silpnėja žmonių atmintis, turimos žinios, įgūdžiai, kurie apriboja tų asmenų gebėjimą aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime. Todėl socialinis darbuotojas turi senyvo amžiaus asmeniui padėti perstruktūruoti savo vertinimus, ieškant ir atrandant pozityvių savęs buvimo gyvenime aspektų bei tuo pačiu integruojant savo išgyvenimus ir patirtį į naujai suvokiamą pasaulio vaizdinį (Stankutė, 2017).

Integracinis socialinio darbo modelis. Senyvo amžiaus asmenų gyvenimo kokybę lemia trys kategorijos, kurios glaudžiai susijusios su žmogaus gyvenimo pabaiga. Tai yra seno žmogaus fizinis diskomfortas ir kančia, ligos ir įgyto neįgalumo našta bei psichologinis trikdantis veiklą stresas ir asmens gerovė. Fizinis diskomfortas susijęs su senyvo amžiaus žmogaus turimomis lėtinėmis ligomis, didžiuliu patiriamu skausmu, miego sutrikimais bei kitais sveikatos ir funkcionavimo ypatumais, kurie iššaukia sveikatos priežiūros, socialinės globos institucijoje, ar namuose poreikius. Ligos ir neįgalumo naštos kategorija yra seno žmogaus suvokimas apie senatvę, pasikeitusį vaidmenį, iš aplinkos jaučiamą stigmatizaciją, sumažėjusį socialinį aktyvumą. Psichologinis stresas ir gerovės suvokimas patenkantys į trečią integracinio socialinio darbo modelio kategoriją yra kritinių gyvenimo

įvykių ir fizinio diskomforto bei neįgalumo naštos pasekmės. Nuolatinis žmogų slegiantis skausmas, gali paskatinti polinkį į depresiją, o štai jausmas, kad esi globojamas, tavimi rūpinamasi, ir žinojimas, kad gyvenimo pabaiga bus komfortiška, gerina senyvo amžiaus asmens gyvenimo kokybę (Kahana, Kahana ir Wykle, 2010).

Autorės Koskinen ir Naujanienė (2007) mano, kad senyvo amžiaus asmenys didžiausią savo dėmesį skiria asmeninėms vertybėms, todėl socialinių darbuotojų tikslas tampa – išanalizuoti tam tikrų socialinio darbo žinių ir įgytų praktinių įgūdžių visumą. Autorės taip pat pateikia ir išskirtas tris pagrindines sritis:

Žinių sritis. Socialiniai darbuotojai, kurie dirba su senyvo amžiaus asmenimis, turi turėti žinių apie senėjimo procesą, jo aktualijas, praktinių žinių, gebėti išmanyti poreikių teoriją, turėti bent minimalias psichologijos žinias, kad galėtų suteikti reikiamą pagalbą senyvo amžiaus žmonėms.

Vertybių sritis. Senyvo amžiaus asmenys dažniausiai tiek fiziškai, tiek emociškai yra silpnesni, nei kitos socialinės grupės. Šie žmonės turi daug baimių, tam tikrų įsitikinimų ir nuostatų ir labai įvairios gyvenimo patirties.

Įgūdžių sritis. Šioje srityje pabrėžiamas bendravimas, jausmų raiška, socialinio darbuotojo veikla ir jo vaidmenys, teikiant pagalbą, komandinio darbo principai ir jų taikymas.

Gerontologinis socialinis darbas, tai visuma socialinio darbo teorijų, kadangi darbas su senyvo amžiaus asmenimis neturi vienos ir konkrečios darbo teorijos, kuria galėtų remtis specialistai socialinio darbo praktikoje. Anot Naujanienės (2008) kiekvienas asmuo skirtingai išgyvena senėjimo procesą, o su tuo susiję išgyvenimai yra unikalūs. Tad šis unikalumas ir sąlygoja socialinio darbo metodų pasirinkimą, padedančių senyvo amžiaus asmenims išgyventi senėjimo procesus, bei patenkinti žmonių poreikius.

Pasak autorės Labutienės (2011), socialinio darbuotojo veiklą galima įvardinti kaip ryšių tarp kliento ir jį supančios aplinkos gerinimas, bandant sustiprinti žmogaus ar bendruomenės prisitaikymo prie aplinkos galimybes ir padėti integruotis visuomenėje. Dirbdamas su senyvo amžiaus asmenimis socialinis darbuotojas siekia sukurti socialinius pokyčius, kad asmuo galėtų dalyvauti sprendžiant jo socialines problemas, didintų savo atsakomybę bei išliktų orus. Apibendrinant galima teigti, kad socialinis darbuotojas dirbdamas su senyvo amžiaus asmenimis, gyvenančiais socialinės globos įstaigoje turi išmanyti žmogaus fizinius, biologinius, psichinius ir socialinius senėjimo procesus. Taip pat jo veikloje labai svarbus yra pačio specialisto gebėjimas suprasti, jo turimi organizaciniai gebėjimai, empatiškumas, geranoriškumas, aukštas moralės lygis ir noras tobulėti bei mokytis.

2.3. Senų ir pagyvenusių asmenų gyvenančių socialinės globos namuose socialinės problemos, socialinės kognityvinės ir socialinio įgalinimo teorijų kontekste

Socialinė – kognityvinė teorija teigia, kad kiekvieno asmens asmenybę formuoja minčių, jausmų, elgesio bei aplinkybių sąveika, o jo elgesys priklauso nuo asmens savybių ir aplinkos, nuo jų tarpusavio sąveikos ir nuo to, ką žmogus galvoja, kaip vertina savo paties elgesį (Bandura, 1986).

Senyvo amžiaus asmuo patekdamas į ilgalaiškės socialinės globos įstaigą patiria daug priešartingų jausmų. Pasikeičia jo gyvenamoji aplinka, gyvenimo kokybė, prarandami buvę socialiniai ryšiai, keičiasi nusistovėjusi tvarka. Socialiniam darbuotojui dirbančiam su šia socialine grupe yra svarbu užmegzti ryšį su asmeniu, supažindinti jį su nauja gyvenamąja vieta ir tvarka joje, taip pat paaiškinti asmeniui rūpimus dalykus ir nuraminti jį (Norkienė, 2010). Kiekvienam socialiniam darbuotojui dirbančiam socialinės globos įstaigoje yra skiriami paslaugų gavėjai, kurie savo paskirtą socialinį darbuotoją gali vadinti „savu asmeniu“, tai reiškia, kad tas specialistas yra atsakingas už paslaugų gavėjo gyvenimo kokybės gerinimą, padeda jam adaptuotis, sprendžia iškilusias problemas, kartu su asmeniu nusimato ateities tikslus, uždavinius ir lūkesčius, taip leidžiant asmeniui jaustis saugiam, tačiau tai kartais tampa problema, kai paslaugų gavėjas per stipriai prisiriša prie socialinio darbuotojo ir ima jį savintis (Valickas, 2003).

Asmuo atvykęs į socialinės globos įstaigą stebi kitus kartu gyvenančius asmenis, darbuotojus, jų reakcijas į tam tikrus dalykus, mokosi iš jų ir bando perimti matytus būdus (Javtokas, 2015). Anot A. Banduros (1986) socialinė kognityvinė teorija teigia, kad žmonės stebėdami kitus geba mokytis, o tai yra tarpinis gebėjimas tarp asmeninių įsitikinimų ir kognityvinių procesų. Senyvo amžiaus asmuo naujoje vietoje jaučiasi svetimas ir bando pritaikyti, stengiasi viską stebėti iš šalies, tačiau stebėdamas kitus bando surasti panašų į save asmenį, kuris jį sudomintų, su kuriuo sietų tie patys interesai, pomėgiai (Sutkutė, 2015). Socialinė kognityvinė analizė aiškina, kad asmens sąveika su aplinka yra abipusė. Socialinėse teorijose asmenybė nagrinėjama kaip socialinių sąveikų rezultatas, todėl galima teigti, kad asmens elgesį iš dalies lemia įgimti instinktai, o dauguma žmogų apibūdinančių veiksnių yra išmokstami. Na pavyzdžiui globos įstaigoje gyvenantys ir ilgalaiškės socialinę globą gaunantys asmenys dažniausiai yra slaugomi žmonės, kurie be kitų asmenų pagalbos negali savarankiškai savimi pasirūpinti, o tai jiems kelia blogą nuotaiką ir negatyvias mintis. Būtent todėl leidus žmogui pačiam priimti tam tikrus sprendimus, pačiam rinktis, kaip susitvarkyti savo artimiausioje tuomet aplinkoje gerina jų nuotaiką ir leidžia jaustis svarbiam (Tutkienė, 2010).

R.M.Andriekienė ir J.Sneneckaitė (2001) kalbėdamos apie socialinį-kognityvinį patyrimą daug dėmesio skiria asmens aplinkos sukūrimui, nes senyvo amžiaus asmenų emocinę būklę lemia juos supanti aplinka. Pasikeitusi gyvenamoji aplinka ir būtinybė prisitaikyti prie naujos aplinkos ir

naujų gyvenimo sąlygų kelia nesaugumo jausmą, todėl senyvo amžiaus asmenys atvykę į globos įstaigą gali jaustis vieniši ir sutrikę. Taip pat nesaugumo jausmą gali sukelti ir darbuotojų profesionalumo trūkumas, kai tai pasireiškia senyvo amžiaus asmens poreikių nepaisymu, savarankiškumo nesuteikimu ar net pravardžiavimu ar balso kėlimu prieš asmenį (Abramavičienė, 2008).

Sprendžiant skirtingas ir jautrias vyresnio amžiaus žmonių problemas būtina išmanyti įvairius socialinio darbo metodus. Įvairiais atvejais taikomi individualūs ir grupinio darbo metodai. Praktikoje taikomos psichodinaminė ir elgesio teorijos, feministinė, radikalioji ir socialinio konstravimo perspektyvos, krizių intervencija, kognityvinė, prisiminimų pasakojimo (reminiscencinė) terapijos ir kt. (Koskinen, 2002). Neretai socialinės globos įstaigose darbuotojai vaidina dominuojantį vaidmenį ir darbe naudoja paternalistinės globos metodus. Darbuotojai vadovaujasi nusistovėjusiomis taisyklėmis, prisitaiko prie esamos sistemos, nesigilina į situaciją ir į teikiamų socialinių paslaugų efektyvumą, vadovaujasi nustatytais normomis ir vertybėmis (Buginienė, 2020). Tačiau reikėtų pabrėžti, kad socialinis darbuotojas dirbdamas socialinės globos įstaigoje, su senyvo amžiaus asmenimis turi įgyti tinkamą profesinį pasirengimą, įvairias tam reikalingas žinias bei kompetencijas, kad galėtų taikyti įvairius darbo metodus. Taip pat suvokti paslaugų gavėjų poreikių išskirtinumus, gebėti taikyti komandinio darbo principus (Silevičiūtė, 2020).

Socialinis darbuotojas dirbdamas su senyvo amžiaus asmenimis turi turėti ne tik profesines kompetencijas ir gebėti taikyti socialinio darbo metodus, tačiau ir atitinkamas savo asmenines vertybes. Gebėjimas bendrauti yra viena iš svarbiausių vertybių, o senyvo amžiaus žmonės yra itin jautrūs bendravimo manieroms, ar pobūdžiui. Senyvo amžiaus asmenims darbuotojų bendravimo įgūdžiai yra itin svarbūs dėl to, kad senstant žmonėms vis sunkiau suprasti kitus žmones, ypač jei jie kalba greitai, neaiškiai, ar sudėtingais sakiniais (Anusevičius, 2008). Taip pat labai svarbus yra gebėjimas būti empatišku ir suprasti kiekvieno asmens situaciją, elgtis tolerantiškai ir gerbti kiekvieną asmenį, koks jis bebūtų. Svarbu, kad socialinio darbuotojo vertybės sutaptų su socialinio darbo vertybėmis, tokiomis kaip: konfidencialumo išlaikymas; gebėjimas plėtoti kliento galimybes padėti sau; priimti asmenį kaip svarbiausią visuomenėje; pripažinti socialinį teisingumą ir kiekvieno visuomenės nario ekonominę, fizinę ir dvasinę gerovę; būti atsakingam už pavyzdinį asmeninį ir profesinį elgesį; atskirti asmeninius jausmus ir poreikius nuo profesionalių santykių (Ivanauskienė, Varžinskienė, 2007).

Socialinio įgalinimo teorija apibrėžiama kaip tam tikras procesas, kuris apibūdina žmogaus gebėjimą priimti savo esamą situaciją ir bandyti ją pakeisti į teigiamą pusę. Socialinis įgalinimas yra individualus ir nenutrūkstamas procesas, kuris reikalauja nuolatinių žmogaus pastangų. Šio proceso

tikslas yra iš pasyvumo pereiti prie aktyvumo. Aktyvioji žmogaus pusė numano gebėjimą priimti save, pasitikėjimo savimi jausmą, būvimą svarbiu, kai reikia priimti tam tikrus sprendimus ir valdyti aplinkos išteklius (Ruškus, Mažeikienė, Naujanienė ir kt., 2013).

Socialinio įgalinimo teorija, kaip socialinės pagalbos modelis yra trijų lygmenų: asmeninis (psichologinis), grupinis ir bendruomeninis (Ruškus, Mažeikienė, Naujanienė ir kt., 2013).

Įgalinimas asmeniniame lygmenyje. Šiame lygmenyje asmens veiksniai sąveikauja su aplinkos veiksniais. Bendrąja prasme tai, kai senyvo amžiaus asmuo suvokia, kad yra visavertis visuomenės narys ir plėtoja savo fizinius, profesinius bei kitus gebėjimus, bandant įveikti psichologines problemas ir dalyvauti bendruomeniniame gyvenime bei priimti sprendimus (Sujeta, 2013).

Įgalinimas grupiniame lygmenyje. Šis lygmuo yra vienas iš reikšmingiausių įgalinimo priemonių, kadangi bendruomenė moko asmenį priimti sprendimus, kurie svarbūs visai grupei, spręsti bendras kilusias problemas, organizuoti resursus bendram tikslui pasiekti. Grupėje svarbu vertinti kiekvieną jos narį ir jam padėti bei skatinti jo savarankiškumą. Grupė yra puiki priemonė, skatinanti individualų įgalinimą, kadangi grupėje gaunama emocinė ir socialinė parama, įgyjami tam tikri socialiniai įgūdžiai (Venclovienė, 2015).

Įgalinimas bendruomeniniame lygmenyje. E. Sadanas (2004) teigia, kad būvimas bendruomenės dalimi skatina asmens gebėjimą veikti kartu su kitais ir kurti bendruomenę. Bendruomeninis įgalinimas skatina demokratiją ir maksimalų jos dalyvių įsitraukimą, iš esmės viena iš svarbiausių bendruomeninio įgalinimo savybių yra prieinamumas prie ekonominių ir socialinių išteklių kūrimo.

Kalbant apie pagyvenusius ir senyvo amžiaus asmenis bei socialinį įgalinimą, labai svarbu užtikrinti kokybišką socialinių paslaugų teikimą įgalinant asmenį, padedant jam įsitraukti į problemų sprendimą, suteikti jam galią sprendimų priėmimo procese. Tai yra svarbu dirbant su šia socialine grupe, kadangi senyvo amžiaus asmenys dažniausiai yra laikomi pasyviais, negalinčiais priimti svarbių sprendimų, ypač jeigu turi tam tikru fizinės ir psichinės sveikatos problemų (Mok ir Mui, 1997; Petriwskyj, Gibson ir Webby, 2015).

Socialinės globos namuose įstaigos personalas yra atsakingas už gyventojų saugumą, todėl susiteikti asmeniui visišką autonomiją ir laisvę jam priimti visus su juo susijusius sprendimus kelia grėsmę jo gerovei, kurią turi užtikrinti personalas. Tačiau neleidus senyvo amžiaus asmenims savarankiškai veikti ir perdėtai stebint bei saugant jį, kyla pavojus pažeisti jo orumą bei privatumo teisę, todėl reikia protingai tarp to balansuoti ir apskaičiuoti galimas rizikas (Charenkova, 2018). Nepaisant rizikos, socialinis įgalinimas yra naudingas tiek globos namuose dirbančiam personalui, tiek ten gyvenantiems gyventojams. Taikant įgalinimo teoriją skatinimas senyvo amžiaus asmenų

savarankiškumas, didinamas jų gyvenimo kontrolės jausmas, suteikiamas pasitikėjimas savimi ir pagarbos jausmas, taip pat didinama atsakomybė už pasirenkamus sprendimus dėl sveikatos priežiūros (Mok ir Mui, 1997; Williamson, 2007; McCarthy ir Holbrook, 2008).

3. SOCIALINIO DARBUOTOJO VEIKLOS, SENŲ IR PAGYVENUSIŲ ASMENŲ ADAPTACIJOS PROCESĖ TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodologija

Analizuojant tyrimo duomenis, buvo remtasi šiomis metodologinėmis nuostatomis:

Kognityvinė teorija. Šią teoriją sukūrė ir tobulino Aaron T. Beck, pagal šią teoriją žmonių reakcijos į tam tikrus gyvenimo įvykius kyla iš pažintinių afektinių, elgesio bei motyvacinių atsakų derinio (Beckas, Weishaar, 2011). Žmogaus elgesį, emocijas ir fiziologinę būklę lemia ne pati susidariusi situacija, bet dėl žmogaus reakcijos į ją kylančios kognicijos. Tai paaiškina kodėl dviejų žmonių reakcijos, kurie susidūrė su ta pačia situacija gali būti skirtingos. Jei žmogaus elgesys ir mintys pagrįstos negatyviomis mintimis, laikui bėgant jis gali sau pakenkti, nes toks elgesys kyla iš disfunkcinio mąstymo. Šioje teorijoje svarbiausi yra negatyvūs žmogaus įsitikinimai, kurie lemia tarpinių minčių bei automatinių minčių pobūdį, esamos situacijos ir realybės suvokimą, interpretacijas bei jų vertinimus (Jakutonytė, 2013). Taigi galima teigti, kad senyvų ir pagyvenusių žmonių kylančios negatyvios kognicijos daro neigiamą poveikį jų adaptacijos procesui socialinės globos namuose ir apsukina adaptaciją.

Atsitraukimo teorija. Ši teorija aiškina senyvo amžiaus asmenų vaidmenų praradimą bei padeda paaiškinti tam tikrus senyvo amžiaus žmonių diskriminacijos aspektus. Šią teoriją išplėtojo T. Parsonas, kuris teigė, kad atsiribojimas nuo visuomenės, senstant vyksta natūraliai (Turner, 1995). Anot šios teorijos, visuomenė yra savaimė susireguliuojanti sistema, kuri yra sudaryta iš tarpusavyje priklausančių dalių, kurios veikia kartu, kad vyrautų socialinė tvarka bei stabilumas. T. Parsonas savo teorijoje aiškina, kad socializacija yra vertybių, dorovės ir normų perėmimo procesas, kuris vyksta ne tik ankstyvame amžiuje (vaikystėje), bet ir visą žmogaus gyvenimą, tai yra nuolatinis viso gyvenimo patyrimas (Leonavičius, 1993).

Socialinio įgalinimo teorija. Šios teorijos esmė yra socialinių paslaugų gavėjui, šiuo atveju senyvo amžiaus asmeniui, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą padėti išmokti pasitikėti savimi, pakeisti savęs vertinimą į teigiamą pusę, suteikiant jam tam reikiamas žinias, informaciją, taip pat sukurti tinkamą aplinką, kuri skatintų asmenį plėsti savo žinias bei kompetencijas, sudaryti sąlygas autonomijai, savo atsakomybei išreikšti. Įgalinimas apima asmens individualią atsakomybę priimant savarankiškus sprendimus bei savo tikėjimą savo galimybėmis (Gerulaitis, 2014). Įgalinimo teorija yra reikšminga senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese, kadangi perėjimo iš savo gyvenamosios vietos į globos namus procese asmeniui svarbu suvokti savo esamą situaciją, savo negatyvius jausmus, gebėti atpažinti savo stipriąsias puses ir gebėjimus. Socialinis darbuotojas turi padėti žmogui

sumažinti jo bejėgiškumo jausmą, padrašinti imtis atsakomybės už savo sprendimus ir įgalinti jį veikti (Jančiauskienė, 2016).

Atliekant tyrimą remtasi šiomis teorijomis, kurios paaiškina tam tikrus senyvo amžiaus asmenų adaptacijos sunkumus.

Tyrimo instrumentas. Tyrimui atlikti ir tikslui pasiekti buvo pasirinkta anoniminė apklausa raštu (Ukrainos socialiniams darbuotojams ir ten gyvenantiems senyvo amžiaus asmenims) bei pusiau struktūruotas interviu (Lietuvos socialiniams darbuotojams bei čia gyvenantiems senyvo amžiaus asmenims). Klausimyną sudarė atviro tipo klausimai. Socialiniams darbuotojams Lietuvoje ir Ukrainoje buvo pateikta 10 klausimų, senyvo amžiaus asmenims gyvenantiems Lietuvos ir Ukrainos socialinės globos įstaigose buvo pateikta 14 klausimų.

Interviu pradžioje ir apklausoje raštu buvo pateiktas tyrimo tikslas, informuojama, kad pokalbis įrašomas, informantai užkoduojami ir tyrimo rezultatai bus naudojami tik moksliniams tikslams.

Pusiau struktūruotą interviu senyvo amžiaus asmenims bei socialiniams darbuotojams sudarė 4 klausimų blokai. Pirmasis klausimų blokas buvo skirtas išsiaiškinti demografinę charakteristiką: amžių, dėl kokių priežasčių asmenys atvyko gyventi į socialinės globos namus bei kiek laiko gyvena socialinės globos namuose. Socialiniams darbuotojams dirbantiems socialinės globos įstaigose buvo užduotas vienas demografinis klausimas, kuriuo buvo siekta išsiaiškinti socialinių darbuotojų darbo patirtį, darbe su senyvo amžiaus asmenimis. Antruoju klausimų bloku senyvo amžiaus asmenimis buvo siekta išsiaiškinti senyvo amžiaus asmenų pokyčius atvykus gyventi į globos namus, sunkumus su kuriais jie susidūrė adaptacijos procese bei ko trūksta senyvo amžiaus asmenims, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą. Tuo tarpu iš socialiniams darbuotojams antruoju bloku pateiktų klausimų buvo siekta išsiaiškinti su kokiomis problemomis susiduria senyvo amžiaus asmenys adaptacijos procese, taip pat senyvo amžiaus asmenų gyvenimo pokyčius naujoje vietoje, kas geriausiai padeda adaptuojantis socialinės globos namuose bei kokios sveikatos problemos daro įtaką senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesui. Trečiasis interviu/apklausoje raštu blokas senyvo amžiaus asmenims, apėmė klausimus apie socialinio darbuotojo suteiktą pagalbą, adaptaciją lengvinančias priežastis bei socialinio darbuotojo pagalbos būdus, kurie padėjo adaptotis globos namuose. Iš socialiniams darbuotojams trečiuoju bloku pateiktų klausimų, buvo siekta išsiaiškinti socialinio darbuotojo žinias, padedančias senyvo amžiaus asmenims adaptotis globos namuose bei senyvo amžiaus asmenų poreikius adaptacijos procese. Ketvirtuoju klausimų bloku senyvo amžiaus asmenims buvo siekta išsiaiškinti senyvo amžiaus asmenų tarpusavio ryšius, jų požiūrį į globos namuose gyvenančius asmenis bei ko trūksta gyventojams, kad jie jaustųsi gerai. Socialiniams darbuotojams šiame klausimų bloke buvo pateikti klausimai, kurie leido išsiaiškinti kaip

senyvo amžiaus asmenys gyvenantys socialinės globos įstaigoje padeda vieni kitiems adaptuotis naujoje vietoje bei kuo gyventojų artimieji padeda senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese.

Tyrimo instrumento diagnostinių sričių išskyrimas:

Siekiant ištirti ir išsiaiškinti tyrimo tikslą bei atsakyti į probleminius klausimus, buvo parengti tyrimo instrumentai.

1 lentelė

Socialinių darbuotojų veiklos pagyvenusių asmenų adaptacijos proceso metu globos namuose diagnostiniai blokai

Diagnostinis blokas	Interviu klausimai
Demografinis blokas	Kiek laiko dirbate su senyvo amžiaus asmenimis gyvenančiais socialinės globos įstaigoje?
Senyvo amžiaus asmenų gyvenimo pokyčiai bei problemos su kuriomis susiduria atvykę į globos namus	Su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys? Kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje? Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje? Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje? Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?
Socialinio darbuotojo turimos žinios ir senyvo amžiaus asmenų poreikiai adaptacijos procese	Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus? Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?
Senyvo amžiaus asmenų sėkmingos adaptacijos galimybės	Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis? Kuo gyventojų artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

2 lentelė

Senyvo amžiaus asmenų adaptacijos proceso eigos globos namuose diagnostiniai blokai

Diagnostinis blokas	Interviu klausimai
Demografinis blokas	Kiek Jums metų? Dėl kokių priežasčių patekote į socialinės globos įstaigą? Kiek laiko gyvenate socialinės globos įstaigoje?
Senyvo amžiaus asmenų adaptaciją lemiantys veiksniai	Kaip jautėtės atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą? Kas pasikeitė Jūsų gyvenime, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą? Su kokiomis problemomis susidūrėte atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą? Ko trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą? Kas apsunkino Jūsų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje?

Socialinių paslaugų teikimo orientavimas į senyvo amžiaus asmens poreikius	Kokią pagalbą Jums suteikė socialinis darbuotojas? Kas palengvino Jūsų adaptaciją socialinės globos įstaigoje? Kaip socialinis darbuotojas padėjo Jums prisitaikyti prie naujos aplinkos atvykus į socialinės globos įstaigą?
Veiksniai, darantys įtaką socialinių paslaugų tobulinimui	Su kuo dažniausiai bendraujate? Kaip apibūdintumėte įstaigoje gyvenančius gyventojus? Ko trūksta globos įstaigos gyventojams, kad jie gerai jaustųsi?

Tyrimo metodai. Tyrimas buvo atliktas naudojant kokybinę prieigą – pusiau struktūruotą interviu bei apklausą raštu, apklausiant socialinės globos įstaigose dirbančius socialinius darbuotojus ir ten gyvenančius senyvo amžiaus asmenis. Interviu buvo transkribuojami, išvedamos kategorijos ir subkategorijos. Lietuvos socialinės globos įstaigose dirbantiems socialiniams darbuotojams ir Lietuvos socialinės globos įstaigose gyvenantiems senyvo amžiaus asmenims buvo pateikti interviu klausimai žodžiu, interviu buvo įrašytas, prieš tai apie tai informavus tyrimo dalyvius ir gavus iš jų žodinį sutikimą. Ukrainos socialinės globos įstaigose dirbantiems socialiniams darbuotojams ir Ukrainos socialinės globos įstaigose gyvenantiems senyvo amžiaus asmenims buvo pateikta apklausa raštu.

Tyrimo apdoravimo metodas - turinio analizė. Šiuo tyrimu siekiama atskleisti socialinių darbuotojų veiklą, organizuojant senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesus socialinės globos įstaigoje.

Interviu atliekamas kuriant santykį su pašnekovu, o jo pirminis tikslas yra surinkti gautą informaciją ir ją išanalizuoti. Svarbu imant interviu įsijausti, stebėti pašnekovą ir būti geru klausytoju. Interviu proceso metu klausiantysis ir apklausiamasis dažnai apsikeičia vaidmenimis, tačiau žmogus, kuris duoda interviu, atsako į užduotus klausimus, dažniau atlieka informacijos siuntėjo vaidmenį (Stundžė ir Rutkauskaitė, 2014).

Kokybinio interviu principas yra atviri klausimai. Dažniausiai interviu klausimynas yra sudaromas jau iš anksto ir yra nusimatomos aiškios ribos ir tikslas. Klausimyno struktūra gali būti lanksti, nes interviu metu yra reaguojama į interviu eigą, kyla papildomi klausimai, siekiant gilaus ir išsamaus tyrimo. Interviu vedantis žmogus turi turėti tam tikras savybes, tokias kaip: analitinis mąstymas, gebėjimas konstruktyviai ir greitai reaguoti į pokalbio eigą, galinčius įvykti netikėtumus, gebėti bendrauti ir kalbėti, mokėti valdyti pokalbį ir savo kūno kalbą (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016).

Turinio analizė. Šis metodas yra ganėtinai lankstus ir sudaro galimybę tyrėjui išbandyti išsikeltus klausimus bei geriau suvokti ir suprasti tiriamus duomenis. Šio metodo eigoje svarbu stebėti dalyvius, atlikti interviu ir tyrinėti kitų žmonių, ar autorių parengtą medžiagą. Susirinkus duomenis

jie yra nagrinėjami, aprašomi, analizuojami ir interpretuojami. Kokybinio turinio analizės modeliai skirstomi į konvencionalųjį, tiesioginį ir suminį (Valčiukaitė, 2018).

Tyrimo etika. Atliekant interviu buvo laikytasi etinių reikalavimų: konfidencialumo, geranoriškumo, pagarbos, anonimiškumo, savanoriškumo ir objektyvumo principų. Apklausa atlikta gavus socialinės globos įstaigos vadovo sutikimą apklausti senyvo amžiaus asmenis, gyvenančius įstaigoje bei socialinius darbuotojus dirbančius šioje įstaigoje. Prieš pradėdant interviu informantams buvo paaiškintas tyrimo tikslas bei akcentuotas anonimiškumas, o baigus interviu padėkota už skirtą laiką.

Tiriamųjų atranka. Tyrime dalyvavo Lietuvos ir Ukrainos socialiniai darbuotojai, dirbantys socialinės globos įstaigose su senyvo amžiaus asmenimis bei senyvo amžiaus asmenys, kurie gyvena socialinės globos įstaigoje. Abi tyrimo dalyvių grupės buvo pasirinktos todėl, kad socialiniai darbuotojai tiesiogiai dalyvauja senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese, o senyvo amžiaus asmenys gali išsakyti savo patirtį adaptuojantis socialinės globos įstaigoje. Imties sudarymo būdas – paprastasis atsitiktinis, kadangi buvo atsitiktinai pasirenkami tam tikri asmenys iš turimo sąrašo. Tyrimo dalyviai: Socialiniai darbuotojai, dirbantys su senyvo amžiaus asmenimis, socialinės globos įstaigose Lietuvoje ir Ukrainoje bei Lietuvoje ir Ukrainoje socialinės globos įstaigose gyvenantys senyvo amžiaus asmenys. Prieš atliekant tyrimą buvo gautas įstaigos vadovo leidimas, visiems tyrimo dalyviams buvo pateikti tie patys klausimai, jie buvo informuoti apie tai, kad tyrimo metu gauti interviu atsakymai bus naudojami tik šiame baigiamajame darbe.

Tyrimo organizavimas ir eiga. Tyrimas pradėtas vykdyti 2021 m. gegužės 5 d., baigtas – spalio 15 d. Su dalyviais dėl interviu laiko buvo derinta atsižvelgiant į jų galimybes – gyvai susitikus, elektroniniu paštu. Interviu su Lietuvos socialinės globos namuose dirbančiais socialiniai darbuotojais buvo atlikti jų darbo vietose, o su senyvo amžiaus asmenimis jų kambariuose. Trumpiausias pokalbis su socialiniu darbuotoju Lietuvoje truko 3:44 minučių, ilgiausias truko 9:08 minučių. Trumpiausias interviu su Lietuvoje gyvenančiu senyvo amžiaus asmeniu truko 7:49 minučių, ilgiausias truko 9:53 minučių.

4. SENŲ IR PAGYVENUSIŲ ASMENŲ ADAPTACIJOS SOCIALINĖS GLOBOS NAMUOSE TYRIMO REZULTATAI IR ANALIZĖ

4.1. Tiriamųjų charakteristika

Tyrimo dalyvavo socialiniai darbuotojai, kurie dirba su senyvo amžiaus asmenimis, socialines globos įstaigoje ir siekia, kad senyvo amžiaus asmenys gyventų kokybiškai ir gautų visas reikalingas socialines paslaugas ir jų poreikiai būtų patenkinti. Tyrimo metu buvo laikomasi etikos ir konfidencialumo principų, prieš pradėdant pokalbį informantai buvo įspėti ir iš jų buvo gautas žodinis sutikimas, dėl pokalbio įrašymo, moksliniais tikslais. Tyrimo metu gauti įrašai buvo panaudoti duomenų analizei. Siekiant užtikrinti informantų konfidencialumą, tyrime dalyvavę asmenys yra žymimi: pvz.: LTG1, LTS1, UKS1, UKG2 simboliais. Globos namų gyventojams klausimynas sudarytas iš 14 klausimų, socialiniams darbuotojams iš 10 klausimų. Detalūs interviu klausimynai yra pateikti prieduose. Tyrimas atliktas 2021 m. gegužės – spalio mėn.

3 lentelė

Senyvo amžiaus asmenų charakteristika

Interviu Nr.	Amžius	Kiek metų gyvena globos namuose?
Nr. LTG1	87 metai	3 metus
Nr. LTG2	88 metai	7 metus
Nr. LTG3	79 metai	1 metus
Nr. LTG4	72 metai	2 metus
Nr. LTG5	73 metai	6 metus
Nr. LTG6	84 metai	4 metus
Nr. UKG1	69 metai	19 metų
Nr. UKG2	75 metai	22 metus
Nr. UKG3	77 metai	26 metus

4 lentelė

Socialinių darbuotojų charakteristika

Interviu Nr.	Kiek metų dirba globos namuose?
Nr. LTS1	4 metus
Nr. LTS2	2 metus
Nr. LTS3	17 metų
Nr. LTS4	9,5 metų
Nr. LTS5	1 metus

Nr. LTS6	9 metus
Nr. LTS7	10 metų
Nr. LTS8	4 metai
Nr. LTS9	2 metus
Nr. UKS1	20 metų
Nr. UKS2	16 metų
Nr. UKS3	20 metų

4.2. Senyvo amžiaus asmenų sėkmingo senėjimo globos įstaigose veiksniai

Šioje darbo dalyje pateikiami, analizuojami ir vertinami iš Lietuvoje socialinės globos įstaigoje gyvenančių gyventojų gauti interviu atsakymai. Kiekvienam senyvo amžiaus asmeniui yra svarbus gyvenimo kokybės užtikrinimas, tačiau išėjimas į pensiją, prastėjanti sveikatos būklė, mažėjantis savarankiškumo lygis sudaro vis mažesnes galimybes senyvo amžiaus asmeniui gyventi savarankiškai. Senyvo amžiaus asmenims, gyvenantiems socialinės globos įstaigose Lietuvoje, kurių tyrime dalyvavo 6 (LTG), buvo užduotas klausimas: „Dėl kokių priežasčių patekote į socialinės globos įstaigą?“ (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

Patekimo į socialinės globos įstaigą priežastys

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Vienatvė	<Nu gi gyvenau viena...>(LTG1); <Užtai, kad palikau viena.> (LTG2); <Prižiūrėti kam nėra manęs namuose, nes sūnus dirba toli.> (LTG3); <vyras mirė, nu ir vienai jau buvo sunku>(LTG4); <... likau viena, gyvenau viena, jau kažkaip ir sunku atrodo buvo...>(LTG6).	5
Liga	<...buvau susirgusi.> (LTG1); <Kadangi aš buvau komoje.> (LTG3); <...pati nebe taip apsitvarkydavau, reikėdavo pagalbos...>(LTG4).	3

Tyrimo dalyviai atskleidė, kad į socialinės globos įstaigą atvykti privertė vienatvė, taip pat tam įtakos turėjo ir savarankiškumo sumažėjimas. Senyvo amžiaus asmenys likę vieni nebesugeba savarankiškai savimi pasirūpinti, o artimieji dėl darbinės veiklos dažniausiai neturi galimybių visapusiškai pasirūpinti senyvo amžiaus artimaisiais, dėl to pasirenka tokią išeitį, kaip socialinės

globos įstaiga. Taip pat dalis informantų kaip priežastį, dėl kurios atvyko gyventi į socialinės globos įstaigą nurodė ligą, dėl kurios suprastėjo sveikatos būklė ir senyvo amžiaus asmenys nebegalėjo gyventi savarankiškai savo namuose.

4.2.1. Senyvo amžiaus asmenų adaptaciją lemiantys veiksniai

Senyvo amžiaus asmenims persikėlimas gyventi į socialinės globos įstaigą yra didelis iššūkis, kadangi keičiasi jų rutina ir įprastas gyvenimo būdas. Apskritai senyvo amžiaus asmenims tampa „socialiai globojamiems“ reiškia jų savarankiškumo bei galėjimo patiems priimti sprendimus sumažėjimą (Orlova, Gruževskis, 2014). Dėl to tiriamųjų buvo teirautasi kaip jie jautėsi atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą bei kaip pasikeitė jų gyvenimas atvykus į socialinės globos įstaigą. Informantams buvo užduoti klausimai: „Kaip jautėtės atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?“ ir „Kas pasikeitė Jūsų gyvenime, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?“ (žr. 6 lentelę).

6 lentelė

Gyvenimo pokyčiai atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Sunkumai prisitaikant prie naujos aplinkos	<Trūksta ir daiktų ir artimųjų, namai yra namai, niekas negali jų pavaduoti...> (LTG3); <Nu man taip iš karto nejauku buvo...>(LTG4); <Nu iš karto žinot... ta aplinka, žmonės ir visą kitą...>(LTG5); <...O čia negali išeiti. Man tas va labai blogai.> (LTG1); <...Viskas pasikeitė.... Namuose aš galiu atsistojus su naktiniais ir vaikščioti, čia turiu apsirengti.> (LTG3).	5
Emociškai priimtina aplinka	<Visi bendravo, prižiūrėjo, teikė paslaugas, kokias reikėjo. Neigiamų atsakymų nebuvo.>....<Ne tik man lengviau, bet ir sūnui.> (LTG3); <Na gal lengviau, rūpesčių mažiau, nes ten namie turėjai ir savimi pasirūpinti ir sveikata savo...>(LTG6); <Labai gerai.> (LTG2); <Aš kadangi su žmonėmis įpratusi bendrauti, man buvo gerai.> (LTG3); <...aš labai patenkinta buvau.>(LTG6);	5
Priimtinos buities sąlygos	<Pavalgius esu, aprūpinta viskuo.>(LTG4); <Ir valgyti duoda laiku...>(LTG5); <...užsiėmimų yra, kitaip gaunasi, nei gyvenai anksčiau.>(LTG5); <...namie turėjai valgyti pasidaryti, o čia tai visko, tik turėk proteli.>(LTG6).	3

Didžioji dauguma tyrimo dalyvių atskleidė, kad atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą jautėsi gerai ir jiems tai nekėlė diskomforto. Tačiau buvo ir kitokių pasisakymų, nes kai kurie

informantai vis dėl to atvykę ilgėjosi namų. Iš pokalbių su informantais galima susidaryti nuomonę, kad socialinės globos įstaigoje jie jaučiasi gerai, nes jiems suteikiama reikalinga pagalba ir paslaugos, tačiau vis dėlto išlieka namų ilgesys, nostalgija namams, savo artimai aplinkai ir atsiminimams.

Požiūris į socialinės globos įstaigą yra labai svarbus veiksnys senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Pasikeitusi aplinka, nauji žmonės, naujos taisyklės ir rutina kardinaliai keičia žmogaus gyvenimą, todėl svarbu išsiaiškinti pokyčius ir jų reikšmę adaptacijos procese. Pagrindinius pokyčius informantai apibūdino teigiamai, nes atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą pagerėjo jų gyvenimo kokybė. Tačiau ne visuomet pokyčiai turi teigiamą naudą, nes atvykę į socialinės globos įstaigą turi prisitaikyti prie jos tvarkos, nuostatų bei taisyklių, o ir sumažėjęs savarankiškumo lygis neleidžia gyventi taip, kaip prieš patenkant į socialinės globos įstaigą, todėl nauji pokyčiai sumažina senyvo amžiaus asmenų galimybes. Taip pat viena iš problemų socialinės globos įstaigose su kuriomis susiduria ten gyvenantys asmenys, tai privatumo trūkumas, nes dėl didelio gyventojų poreikio gauti socialinės globos paslaugas institucijoje dažniausiai nėra galimybės gyventi atskiruose kambariuose, senyvo amžiaus asmenys turi išmokti gyventi kartu su kambario draugu/drauge. Dėl šios priežasties senyvo amžiaus asmenys kartais jaučiasi suvaržyti, nes negali elgtis taip, kaip seniau, kai gyveno savo namuose.

Socialinės globos įstaigoje dirbantis personalas siekia užtikrinti senyvo amžiaus asmenų visapusišką paslaugų teikimą, patenkinti jų poreikius ir padėti sėkmingai adaptuotis. Tačiau siekiant šių tikslų svarbu išsiaiškinti su kokiomis problemomis susiduria senyvo amžiaus asmenys atvykę į socialinės globos įstaigą ir ko trūksta gyvenant socialinės globos įstaigoje. Todėl informantams buvo užduoti klausimai: „Su kokiomis problemomis susidūrėte atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą?“ ir „Ko trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?“ (žr. 7 lentelę).

7 lentelė

Kiliosios problemos atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Pozityvus požiūris į aplinkos pasikeitimą	<Tai kad nesusidūriau...> (LTG1); <Nėra man jokių problemų. Aš parsivežiau kiek man leido.> (LTG2); <O žinot, aš tokių kaip problemų neturėjau.> (LTG3); <Netrūksta. Darbuotojos visos geros, neturiu nusiskundimų.> (LTG2); <Man viskas gerai buvo, nieko netrūko.>(LTG5). <Nu aš sunkumų jokių nejaučiau, ką reikėjo, aš viską gavau.>(LTG6).	6

Ribojimai dėl įstaigos taisyklių	<...kad neleidžia išeiti niekur...>(LTG4); <Ko trūksta? Nu vat kartais norisi išeiti lyg tai į miestą.> (LTG1); <Nu gal to laisvumo tokio.>(LTG4).	3
Aplinkos pasikeitimai	<na kad aš ne viena ir televizorių galiu įsijungti kaip galiu.> (LTG3); <Na laiku čia reikia keltis, namuose galėjai ilgiau pamiegoti.>(LTG5).	2
Artimųjų dėmesio trūkumas ir namų ilgesys	<...mažai atvažiuodavo brolis irgi pykdavau, trūko dėmesio...>(LTG4); <Ai nu, kaip ir visiems. Namų trūksta.> (LTG3).	2

Daugumo tyrimo dalyvių vienareikšmiškai nurodė, kad su problemomis, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą nesusidūrė. Tačiau kai kurie informantai atsakė, kad atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą jiems buvo sunku priprasti prie naujos tvarkos, kadangi išvykimas už įstaigos ribų, dėl pačių gyventojų saugumo yra kontroliuojamas, taip pat įstaigoje vyrauja rutina, tam tikros taisyklės, dienotvarkė, kas naujai atvykusiam žmogui dažnai yra nepriimtina ir svetima. Apibendrinat prieš tai informantams užduotus klausimus galima daryti išvadą, kad problemų galbūt ir kyla, tačiau jos yra išsprendžiamos kartu su įstaigoje dirbančiais socialiniais darbuotojais bei kitais specialistais.

Socialinių poreikių patenkinimas žmogaus gyvenime turi įtakos jo elgesiui ir savijautai. Anot Gudavičiūtės (2012), pagrindiniai žmogaus poreikiai yra bendravimas, galėjimas jaustis bendruomenės nariu, galimybė realizuoti save, jaustis saugiam, gerbiamam, taip pat pateikti fiziologinius savo poreikius bei būti mylimam ir mylėti. Taigi, kalbant apie fizinių poreikių tenkinimą, informantai atsakė, kad jiems trūksta privatumo užtikrinimo socialinės globos įstaigoje, taip pat galimybės laisvai judėti, savarankiškai išvykti iš globos įstaigos. Nagrinėjant emocinius senyvo amžiaus asmenų poreikius paaiškėjo, kad senyvo amžiaus asmenys jaučia namų ir artimųjų ilgesį.

Tiriant senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje svarbu išsiaiškinti priežastis, kurios sunkina bei kurios lengvina senyvo amžiaus asmenų prisitaikymą. Kadangi sėkmingai adaptacijai reikšmės turi tokios priežastys kaip: pasirinkimo laisvė, saviraiška, fizinis ir psichologinis saugumas, materialinis aprūpinimas, fiziologinių poreikių tenkinimas ir pan. Informantams buvo pateikti klausimai: „Kas apsunkino Jūsų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje?“ ir „Kas palengvino Jūsų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?“ (žr. 8 lentelę).

8 lentelė

Prisitaikymą socialinės globos įstaigoje sunkinančios/lengvinančios priežastys

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Profesionaliai teikiama socialinė pagalba	<Ne, nebuvo sunkumų. Gerai, smagiai aš čia įsikūriau.> (LTG2); <Neapsunkino. Labai malonūs, jeigu ko reikia paklausi, atsako ir viskas normaliai.> (LTG3); <Padėjo darbuotojai...>(LTG4); <Kolektyvas ir darbuotojai, padėjo patarimais ir visą kitą.>(LTG5); <Nu čia gal ir nuo darbuotojų daug priklauso.>(LTG6); <niekas nebuvo sunku.>(LTG6).	6
Naujos taisyklės	<Prisitaikymą? Hm...Man labai keista, kad kartais atveža ką nors, maistą ir kad pradeda čia rūšiuoti...> (LTG1); <Yra taisyklės, turi laikytis taisyklių, nieko nepadarysi.>(LTG5); <... išmeta gerus daiktus ir net dingsta kas nors kartais.>(LTG1).	3
Bendravimas su gyventojais	<Ai nežinau. Su Kazyte supratom ir einam... Irena dar ateina ir man su ana irgi labai gerai atpuola.> (LTG1); <Todėl, kad aš įpratus su žmonėmis. Man be žmonių to bendravimo visada trūksta. Man čia nėra problemos, nes aš įpratus.> (LTG3); <...Tas bendravimas su kitais žmonėmis padėjo man, kad neatskirta esi, ne viena...>(LTG4).	3

Iš gautų rezultatų galime daryti išvadą, kad senyvo amžiaus asmenų prisitaikymą palengvina įstaigoje dirbantis personalas, kuris suteikia reikiamas socialines paslaugas bei pagalbą adaptacijos procese. Tačiau kai kurių gyventojų prisitaikymą apsunkino naujos ir jiems nepriimtinos taisyklės, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą. Senyvo amžiaus asmenys dažnai yra taupūs, vertinantys kiekvieną maisto kąsnį, todėl net ir pasibaigus maisto produktų realizacijos laikotarpiui dažnu atveju neskuba išmesti maisto produkto. Tačiau socialinės globos įstaigoje yra griežtos taisyklės, kurių yra laikomasi siekiant išvengti socialinių paslaugų gavėjų sveikatos sutrikdymo apsinuodijant. Kai kam tokios taisyklės dažnu atveju atrodo nelogiškos ir kyla pasipiktinimas, dėl to sunku prisitaikyti prie naujos ir neįprastos tvarkos. Kad senyvo amžiaus asmens adaptacija socialinės globos įstaigoje būtų lengvesnė svarbu įtraukti asmenis į įstaigoje vykstančius procesus. Tarkim kuriant globos namų vidaus taisykles, leidžiant asmenims patiems spręsti su jais susijusius klausimus, suteikti galimybę rinktis kambario draugą. Taip pat labai svarbu skatinti senyvo amžiaus asmenis kuo daugiau bendrauti su artimaisiais, šeimos nariais, buvusiais draugais, neprarasti turėtų socialinių ryšių.

4.2.2. Socialinių paslaugų teikimo orientavimas į senyvo amžiaus asmenų poreikius

Viena iš priežasčių, kuri palengvino senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje buvo pateikta, kaip bendravimas su kitais socialinių paslaugų gavėjais. Sėkmingas naujų

socialinių ryšių kūrimas suteikia senyvo amžiaus asmenims pasitikėjimo savimi, saugumo jausmą, radę bendraminčių jie jaučiasi suprasti, taip pat mažiau jaučiamas namų ilgesys. Tačiau kartais tiesiog susiklosčiusios palankios aplinkybės padeda lengviau adaptuotis socialinės globos įstaigoje.

Socialinis darbas yra siekimas kito asmens gyvenime sukurti teigiamus pokyčius, kuomet socialinis darbuotojas tikslingai ir planuojant dirba su asmeniu individualiai, kuria ryšį, atitinkamai vertindamas asmens gebėjimą bendrauti, kurti santykius, spręst tarpusavio konfliktus, reaguojant į kintantį socialinį kontekstą (Orlikienė, 2014). Informantams buvo pateiktas klausimas: „Kokią pagalbą Jums suteikė socialinis darbuotojas?“ (žr. 9 lentelę).

9 lentelė

Socialinio darbuotojo pagalba prisitaikant socialinės globos įstaigoje

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Emocinė pagalba	<Pataria, paaiškina, jeigu kas neaišku. Paklausi, padeda ir viskas.>(LTG5); <... savo nuoširdumu, savo draugiškumu tave pripratina, ugdo prie to gyvenimo...>(LTG6).	2
Bendrosios socialinės paslaugos	<Na viską ką paprašai ir teikdavo.> (LTG3); <Viskuo man padėjo.>(LTG4).	2

Iš gautų rezultatų matyti, kad daliai informantų socialinio darbuotojo pagalba nebuvo reikalinga, nes asmenys nebuvo praradę savarankiškumo įgūdžių ir gebėjo pasirūpinti savimi savarankiškai, tačiau didžiajai daliai informantų socialinio darbuotojo pagalba buvo reikalinga ir naudinga. Iš gautų rezultatų matoma, kad buvo teikiamos bendrosios socialinės paslaugos, tokios kaip: informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas ir atstovavimas, transporto organizavimas, sociokultūrinės paslaugos bei kitos bendrosios socialinės paslaugos. Tačiau išryškėjo ir kitokia nuomonė, kad socialinio darbuotojo pagalba nebuvo naudinga, arba buvo nepakankama. Šiuo atveju greičiausiai socialinis darbuotojas dirbdamas su socialinių paslaugų gavėju pasirinko netinkamą socialinio darbo modelį, siekiant sėkmingos adaptacijos proceso, arba nesugebėjo užmegzti glaudaus ryšio su senyvo amžiaus asmeniu.

Socialinis darbuotojas senyvo amžiaus asmenims atvykusiems į socialinės globos įstaigą privalo ne tik padėti sėkmingai adaptuotis naujoje vietoje, bet ir užtikrinti jų kasdienio gyvenimo kokybę. Socialinis darbuotojas turi įvertinti senyvo amžiaus asmenų poreikius, suplanuoti socialinių paslaugų teikimą, planavimą ir tęstinumą bei įtraukti į visą procesą pati asmenį ir jo artimuosius. Siekiant išsiaiškinti kaip socialinis darbuotojas padeda senyvo amžiaus asmeniui prisitaikyti naujoje

vietoje informantams buvo užduotas klausimas: „Kaip socialinis darbuotojas padėjo Jums prisitaikyti prie naujos aplinkos atvykus į socialinės globos įstaigą?“ (žr.10 lentelėje).

10 lentelė

Socialinio darbuotojo pagalba adaptacijos procese

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Informavimas ir konsultavimas	<Suteikdavo man informaciją...> (LTG3); <...informaciją suteikė, ką tik nori.>(LTG6); <Nu viską paaiškino, ko negalima, kas kaip daroma, taisykles paaiškino visas.>(LTG4); <Jei neaišku paklausi, paaiškina viską, padeda.>(LTG5).	4
Supažindinimas su globos namų taisyklėmis	<Nu viską paaiškino, ko negalima, kas kaip daroma, taisykles paaiškino visas.>(LTG4); <Jei neaišku paklausi, paaiškina viską, padeda.>(LTG5).	2
Emocinis palaikymas	<... pabendraudavo, kiek turėdavo laiko, gi ir neturi laiko, negali visą laiką čia prisėdus sėdėti.> (LTG3). <Supažindino su visais...> (LTG6).	2

Vienas iš svarbių aspektų, kuris gerina sėkmingą senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje yra informacijos suteikimas, konsultavimas, namų aplinkos ir jukumo kūrimas atvykus gyventi į naują vietą. Kadangi asmuo išvykęs iš savo įprastos gyvenimo aplinkos, ilgis savo namų, daiktų bei prisiminimų. Savo asmeninės erdvės turėjimas, galimybė susikurti tokią aplinką, kurios norisi pačiam asmeniui, leidžia jaustis saugiau ir palengvina prisitaikymą naujoje vietoje. Be abejo senyvo amžiaus asmeniui, o ypač atvykus į naują vietą ir dar neužmezgus naujų socialinių ryšių yra svarbus palaikymas iš socialinio darbuotojo. Bendravimo galimybė, nuoširdūs pokalbiai, parodytas dėmesys suteikia pasitenkinimo pojūtį, nuramina ir pakelia savivertę. Tačiau socialinis darbuotojas ne visuomet suranda tinkamus socialinio darbo metodus ir būdus darbe su senyvo amžiaus asmenimis, siekiant padėti jiems prisitaikyti naujoje aplinkoje. Tikėtina, kad ir patys senyvo amžiaus asmenys kai kuriais atvejais pirminį ryšį suranda ne su socialiniu darbuotoju, o su kitais įstaigoje gyvenančiais socialinių paslaugų gavėjais, kurie turi panašias gyvenimo istorijas, likimus ir taip lengviau prisitaiko prie tos bendruomenės ir aplinkos.

4.2.3. Veiksniai, darantys įtaką socialinių paslaugų tobulinimui

Senyvo amžiaus asmenų palaikomi socialiniai ryšiai, bendravimas su bendraamžiais, artimaisiais ir kitais asmenimis leidžia likti socialiai aktyviems, o tai gerina jų psichologinę ir emocinę

būklę bei veikia fizinę sveikatą. Todėl informantams buvo užduotas klausimas: „Su kuo dažniausiai bendraujate?“. (žr. 11 lentelę).

11 lentelė

Senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių globos namuose tarpusavio bendravimas

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Įstaigoje dirbantis personalas	<Nu slaugutės kitos yra geros, o kitos tokios piktokos. > (LTG1); <Kurie aptarnauja, su tais. > (LTG3). <Nu su socialine savo pasišneku, papasakoju tai tą, tai tą.>(LTG4); <Na dažniausiai tai su savo socialine darbuotoja pirmiausia.>(LTG6). <Su darbuotojais pašnekam kiekvieną dieną gi, su valdžia kaip sakant irgi pašneki.>(LTG5).	5
Įstaigoje gyvenantys gyventojai	<Su Kazyte...Irena dar ateina... Man geriausiai va žmonės tie.> ...< Va dabar Julyte, mes už stalo pietaujam, pusryčiaujam. Julyte man patinka. Tada Zina, Zinaida. Man su ja, mes su ja esam dirbę iš seniau, jau pažįstamos. Ir man su jom atsitinka. > (LTG1); <Tik sesės, kurios čia gyvena.>(LTG2).	2

Iš gautų atsakymų, kuriuos pateikė informantai galima matyti, kad senyvo amžiaus asmenys socialinės globos įstaigoje daugiausiai bendrauja su aptarnaujančiu personalu – socialiniais darbuotojais, socialinio darbuotojo padėjėjais, slaugytojom. Dalis informantų pasisakė dažniausiai bendraujantys su kitais įstaigoje gyvenančiais socialinių paslaugų gavėjais, su kuriais leidžia laisvalaikį, kartu valgo, bendrauja ir užsiima kitomis jiems įdomiomis veiklomis. Pasitaiko atvejų, kai socialinės globos įstaigoje apsigyvena šeimos nariai, ar giminaičiai, todėl tokiais atvejais senyvo amžiaus asmenys linkę dažniausiai bendrauti su savo artimaisiais.

Socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys yra linkę save išaukštinti kitų, silpnesnių fizine prasme asmenų, kurie gyvena toje pačioje įstaigoje atžvilgiu ir yra dažniausiai socialinius ryšius mezga su tais asmenimis, kurie yra panašūs į juos, turi panašias fizines negalias, ar specialiuosius poreikius. Dėl šių priežasčių buvo įdomu išsiaiškinti ką senyvo amžiaus asmenys mano apie kitus socialinių paslaugų gavėjus, kurie gyvena socialinės globos įstaigoje, todėl informantams buvo užduotas klausimas: „Kaip apibūdintumėte įstaigoje gyvenančius gyventojus?“. (žr. 12 lentelę).

12 lentelė

Įstaigoje gyvenančių gyventojų apibūdinimas

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Savitumas	<Įvairūs žmonės...Kiekvienas skirtingas. > (LTG3); <Įvairūs gyvena, metai skirtingi. Čia reikia pačiam būti, kad suprastum.>(LTG5); Nu visokių yra, visokių reikia.>(LTG6); <Yra visokių, yra kur ir pakalbi, yra tokių, kurie ir nekalba.>(LTG4).	4
Uždarumas	<Kiti ne, net nešneka. Moterys net nešneka... Jų matyt tokie būdai. Nešneka ir mes nebekalbinam net. > (LTG1); <Čia tokia gyveno Nijolė pradžioje, bendravome. Eidavom į užimtumą, būdavo kalbos, kai jos neliko, mirė, niekas nebeateina daugiau.> (LTG2).	2

Gavus informantų atsakymus matyti, kad dalis gyventojų yra mažai bendraujantys, užsidarę asmenys, nelinkę bendrauti, ar megzti naujas pažintis. Kadangi į socialinės globos įstaigas patenka labai skirtingi asmenys, turintys įvairias negalias ir skirtingus gebėjimus apsitarnauti kasdieninėje veikloje, skiriasi ir jų bendravimo įgūdžiai, todėl dalis informantų tai ir pabrėžė. Tačiau nepaisant visų skirtumų, kiekvienas suranda sau tinkantį žmogų, su kuriuo randa bendras temas, jaučiasi saugiai ir gali patenkinti savo bendravimo poreikį.

Visiems puikiai suprantama, kad socialinės globos įstaiga niekada neatstos namų ir jų jaukumo, tačiau visada galima stengtis, kad būtų siekiama sukurti jaukesnę ir namus primenančią aplinką, o kad tai būtų galima padaryti, reikia išsiaiškinti ko trūksta senyvo amžiaus asmenims, Būtent dėl to informantams buvo pateiktas klausimas: „Ko trūksta globos įstaigos gyventojams, kad jie gerai jaustųsi?“ (žr. 13 lentelę).

13 lentelė

Poreikių patenkinimas

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Tinkama emocinė aplinka	<Kad aš gerai čia jaučiuosi. Ko man reikia aš susišneku su savo vaikais...> (LTG1); <Pakolkas ačiū Dievui, nieko netrūksta. > (LTG2).	2
Empatiškumo trūkumas	<Trūksta patiems gyventojams savikritikos, savo kalbėsenos....mandagumo.> (LTG3); <Daugiau šypsenos reikia, mažiau bėdavotis, pagalvoti.>(LTG6).	2
Užimtumo poreikis	<renginių daugiau.>(LTG4); <... gerai būtų, kad atvažiuotų pakoncertuoti.>(LTG5).	2

--	--	--

Socialinis darbuotojas dirbdamas su senyvo amžiaus asmenimis ir teikdamas socialines paslaugas į jų teikimo procesą įtraukia ir asmenų artimuosius, kurie padeda užtikrinti kokybiškesnes teikiamas paslaugas bei pagalbos efektyvumą, taip stiprinant bendradarbiavimą tarp senyvo amžiaus asmens, jo artimojo ir socialinio darbuotojo. Didesnė dalis informantų atsakė, kad jiems socialinės globos įstaigoje šiuo metu nieko netrūksta, o jų poreikiai yra patenkinami. Tačiau dalis informantų pateikė pastebėjimus, kad įstaigoje gyvenantiems senyvo amžiaus asmenims dažnu atveju trūksta socialinių įgūdžių, kuriuos tikėtina jie yra praradę dėl įvairių gyvenimiškų priežasčių, tokių kaip liga, netektis, netinkamas gyvenimo būdas ir pan., informantai mano, kad gyvenant socialinės globos įstaigoje, bendruomenėje reikia laikytis tam tikrų taisyklių, gerbti vienas kitą ir būti empatiškiems. Iš gautos informacijos matoma, kad senyvo amžiaus asmenims trūksta ne materialinių dalykų, jiems svarbios dvasinės vertybės, taip pat užimtumas, renginiai, noras atsipalaiduoti ir dalyvauti bendruomeninėje veikloje.

Apibendrinus gautus tyrimo rezultatus, galima daryti išvadą, kad socialinis darbuotojas senyvo amžiaus asmenų adaptacijoje užima vieną iš pagrindinių vaidmenų, kadangi socialinis darbuotojas nuo pat pradžių bendrauja su žmogumi, palaiko jį, suteikia emocinę ir psichologinę paramą, įgalina asmenį spręsti savo problemas ir dalyvauti tų problemų sprendimo procese. Be abejo iš gautų tyrimo rezultatų paaiškėjo, kad senyvo amžiaus asmenų adaptacijai didelės reikšmės turi ir bendrumo jausmas bei savirealizacija, todėl svarbu užtikrinti senyvo amžiaus asmenims galimybę bendrauti su bendraamžiais, pasiūlyti įvairias užimtumo veiklas, pagal jų poreikius ir sveikatos būklę, kad senyvo amžiaus asmenys galėtų greičiau adaptuotis bei realizuoti save.

4.3. Socialinio darbuotojo veikla, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese, socialinės globos namuose

4.3.1. Senyvo amžiaus asmenų gyvenimo pokyčiai bei problemos su kuriomis susiduria atvykę į globos namus

Šioje dalyje pateikiami, analizuojami ir vertinami interviu paimti iš Lietuvos socialinės globos įstaigose dirbančių socialinių darbuotojų. Iš viso tyrime dalyvavo 9 socialiniai darbuotojai, kurių atsakymai pateikti užkoduoti – **LTS** (Lietuvoje dirbantys socialiniai darbuotojai). Siekiant išsiaiškinti su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys,

socialinių darbuotojų požiūriu, tyrimo dalyvių buvo paklausta: „Su kokiais adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?“ (žr. 14 lentelę).

14 lentelė

Adaptacijos problemos socialinė globos įstaigoje

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Prisitaikymas prie naujos aplinkos	<...kol žmogus išsiaiškina kur kas randasi...>(LTS1); <Prisitaikymu prie naujos aplinkos...>(LTS2); <... prisitaikymas prie naujų patalpų, naujos technikos...>(LTS8); <Na jie iš savo namų aplinkos išėję, tai jie turi visokių tokių baimių.>(LTS3).	4
Namų ir artimųjų ilgesys	<Jiems būna namų ilgesys>(LTS7); <...nes jie yra pakeitę aplinką gyvenamąją, palikę draugus, artimuosius namuose...>(LTS9).	2
Prisitaikymas prie naujų taisyklių	<Viena iš kylančių problemų yra alkoholio vartojimas...>(LTS5); <įstaigoje vis dėlto yra nusistovėjusi rutina ir tvarka...žmonės kartais jaučiasi įsprausti į rėmus.>(LTS4).	2

Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialinės globos įstaigoje gyvenantys senyvo amžiaus asmenys su adaptacijos problemomis susiduria, nes atvykus į naują gyvenamąją vietą viskas yra nauja, nepažįstama, reikia laiko su viskuo susipažinti ir priprasti prie naujos aplinkos. Taip pat įstaigoje yra nustatytos tam tikros taisyklės, vyrauja tam tikra rutina, kurios gyventojai turi laikytis, tačiau naujai atvykusiam žmogui viskas yra nauja, nežinoma, reikia laiko susipažinti su tvarka, taisyklėmis, įprasti prie naujos rutinos ir susiformuoti naujus įpročius. Tačiau siekiant sumažinti senyvo amžiaus asmenų patiriamą stresą adaptacijos procese, jiems yra skiriamas socialinis darbuotojas, kuris padeda žmogui susipažinti su įstaiga, jos taisyklėmis, suteikia reikiamą informaciją, užmezga ryšį su gyventoju, nusimato siektinus rezultatus šiame procese ir ne tik stebi, bet ir lydi žmogų viso šio proceso metu. Anot Tutkienės (2010), senyvo amžiaus asmenys adaptuojasi labai skirtingai, tai labai priklauso nuo to, kiek įvykis jo gyvenime yra norimas, ar apskritai planuotas, arba netikėtas. Prie šių pokyčių kiekvienas prisitaiko skirtingai, vieni be pastangų, tiesiog natūraliai, kiti naudodamiesi gyvenime įgytais sugebėjimais adaptuotis. Tačiau kartais dėl tam tikrų aplinkybių, tokių kaip artimojo mirtis, liga ir pan., yra labai sudėtinga ir tada prireikia specialistų pagalbos, tokių kaip socialiniai darbuotojai.

Kitu tyrimo klausimu siekta išsiaiškinti „Kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?“ (žr. 15 lentelę).

Adaptaciją lengvinantys veiksniai

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Socialinio darbuotojo dėmesys gyventojui	<p><...palengvina pokalbis, tiesiog kalbėjimas...>(LTS4); <...kai yra suteikiama visa reikalinga informacija...>(LTS6); <...greičiau adaptuojasi, kai yra tinkamai su jais bendraujama...> (LTS6); <...begalinis bendravimas su jais ir kalbėjimasis.>(LTS7); <...bendravimas, kai žmonės gali išsikalbėti...>(LTS9); <...esame mes, socialiniai darbuotojai...>(LTS3); <...palaikymas iš socialinių darbuotojų pusės...>(LTS9); <...socialinio darbuotojo, socialinio darbuotojo padėjėjo, bendravimas...>(LTS5); <socialinis darbuotojas, kuris supažindina žmogų su kitais darbuotojais, su gyventojais, su įstaigos aplinka ir su visomis kitomis taisyklėmis.>(LTS1).</p>	9
Globos namuose gyvenantys gyventojai	<p><Pirmoje vietoje aišku padeda...antroje kiti gyventojai.>(LTS2). <Jeigu tarkim kaimynas ten toksai stipresnis būna...>(LTS3).</p>	2

Iš gautų tyrimo rezultatų matyti, kad sėkmingai adaptacijai socialinės globos įstaigoje didžiausią įtaką turi kokybiškas bendravimas su įstaigos gyventojais, kai jiems yra suteikiama visa reikiama informacija, jie išklausomi socialinių darbuotojų, ar kitų su jais dirbančių specialistų. Didžioji dalis informantų įvardino socialinius darbuotojus, kaip labiausiai prisidedančius prie senyvo amžiaus asmenų adaptaciją lengvinančių priemonių. Būtent todėl labai svarbu, kad socialinis darbuotojas dirbantis su senyvo amžiaus asmenimis būtų empatiškas, nuoširdus, geranoriškas, jaustų pagarbą senyvo amžiaus asmeniui. Pasak apklaustų socialinių darbuotojų, adaptaciją socialinės globos įstaigoje palengvina ir kiti gyventojai, kadangi jie dažnai yra rūpestingi, linkę paaiškinti, pamokyti, papasakoti apie įstaigoje vyraujančias nerašytas taisykles, jie linkę globti vieni kitus, todėl tai naujai atvykusiam žmogui padeda lengviau apsiprasti naujoje aplinkoje ir susirasti naujų draugų, nesijausti vienišam. Taip pat kai kurie socialiniai darbuotojai kaip vieną iš adaptaciją lengvinančių veiksnių įvardino ir namų aplinkos sukūrimą, kai siekiama, kad gyventojas savo naujoje aplinkoje jaustųsi jaukiai ir saugiai.

Priežasčių padedančių sėkmingai adaptacijai socialinės globos įstaigoje yra daug, tačiau informantų buvo paklausta: „Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?“ (žr. 16 lentelę).

Senyvo amžiaus asmenų sėkminga adaptacija globos namuose

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Socialinio darbuotojo veikla	<...darbuotojų kokybiškas darbas.>(LTS6). <...maloniai bendraujantys darbuotojai, paaiškinantys, atsakantys į visus klausimus rūpimus...>(LTS7). <...susibendravimas su mumis, socialiniais darbuotojais.>(LTS9); <Galimybė gauti paslaugas, kuriuose įgalini savo stipriąsias puses>(LTS8); <...komfortas sakyčiau, nes kokią aplinką mes sukursim tam gyventojui naujai atvykusiam.>(LTS1).	5
Tarpusavio bendravimas su kitais įstaigos gyventojais	<...labiausiai padeda, kaimynai, su kuriais gali susitikti gyvenant.>(LTS2); <...įtraukti į tą tokią bendrystę, su kitais gyvenančiais asmenimis...>(LTS5).	2

Gauti atsakymai atskleidė, kad sėkmingai adaptacijai didžiausią reikšmę turi socialinių darbuotojų ir kito personalo bendravimas, empatiškumas, dėmesys žmogui. Gebėjimas perduoti informaciją ir užmegzti ryšį su gyventoju. Taip pat iš gautų rezultatų matyti, kad naujai atvykusiam žmogui yra svarbu turėti galimybę rinktis ir gauti paslaugas, pagal savo poreikį. Galimybė pasirinkti kambario draugą, kambarį, įgalina žmogų patį priimti sprendimus ir taip jis jaučiasi savarankiškesnis. Anot informantų sėkmingai adaptacijai labai padeda gyventojų tarpusavio bendravimas, nes bendraudami su tokio pat likimo žmonėmis jie nesijaučia vieniši, juos jungia bendrystė, atsiranda bendri pomėgiai, bendros temos, tai sukuria jaukumą ir leidžia greičiau priprasti prie naujos aplinkos ir pasikeitusio socialinio vaidmens. Žinoma be visa to prie sėkmingos adaptacijos prisideda ir artimieji, jų nuolatinis bendravimas su artimu žmogumi, skambučiai, lankymasis padeda senyvo amžiaus asmeniui jaustis neatskirtu, mylimu ir reikalingu. Artimieji taip pat padeda socialiniams darbuotojams sukurti gyventojams artimą namų aplinką, atveždami tam tikrus daiktus iš jų namų, kurie primintų buvusį gyvenimą, artimuosius, draugus.

Kalbant apie senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje, didelę įtaką turi ir senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos, kurios dažnai atvejais trukdo sėkmingai adaptacijai, todėl informantams buvo užduotas klausimas: „Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?“ (žr. 17 lentelę).

17 lentelė

Sveikatos problemos

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
------------	---------------------	-------------------

Psichinės sveikatos problemos	<p><...demenciją turintys žmonės visada sunkiau prisitaikys...>(LTS1); <Didžiausią įtaką tikriausiai turi demencinės...>(LTSS2); <...demencija turbūt didžiausias toks...>(LTS3); <...demenciniai kažkokie tai sutrikimai...>(LTS8); <...dažniausiai psichinės ligos, kaip pavyzdžiui demencija...>(LTS9); <...ir Alzheimerio ligos...>(LTS2); <... kas serga Alzheimerio liga, tai jiems bet kokie pasikeitimai sukelia tam tikrus neigiamus pokyčius ir sukelia tas neigiamas emocijas.>(LTS4); <...ar Alzheimerio liga...>(LTS9); <...psichikos sutrikimai, labai pasunkina visą tą adaptacijos procesą.>(LTS6); <...kažkokie tai psichiniai ar psichologiniai sveikatos sutrikimai.>(LTS7).</p>	10
Fizinės sveikatos sutrikimai	<p><... jie mažiau bendrauja su aplinkiniais, yra labiau priklausomi nuo darbuotojų...>(LTS1); <... aišku fizinės ligos, nes reikia priprasti prie įrangos...>(LTS2); < Fizinę negalią turintiems asmenims yra sunkiau...>(LTS4); < Tai fiziniai sutrikimai sakykim...>(LTS8); <... taip pat fizinės, kai žmogus negali judėti, tai turbūt šitos.>(LTS9); <... neregėjimas, kurtumas...>(LTS7).</p>	6

Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad didžiausią įtaką senyvo amžiaus asmenų adaptacijai socialinės globos įstaigoje turi jų turimos psichinės ligos, tokios kaip senatvinė demencija, ar Alzheimerio liga, dėl kurios asmenys labai sunkiai adaptuojasi naujoje vietoje, arba iš viso jų adaptacija būna nesėkminga. Anot Leišytės (2014) senatvinei demencijai būdingas hiperaktyvumas, agresija, emocijų nevaldymas, afekciniai simptomai, psichozė, haliucinacijos, kliesdės, apatija. Dėl šio sveikatos sutrikimo asmenys nesugeba realiai įvertinti savo esamos būklės, savo galimybių bei poreikių ir dažniausiai nesugeba priimti naujos aplinkos, todėl ypatingai svarbu tokiems asmenims skirti daug dėmesio ir dirbti su jais individualiai. Anot informantų dirbant su senyvo amžiaus asmenimis svarbu užtikrinti jiems pastovumą, nes bet kokie pokyčiai jiems daro neigiamą įtaką.

Taip pat nemaža dalis informantų įvardino, kad senyvo amžiaus asmenų turimi fiziniai sveikatos sutrikimai taip pat daro įtaką jų adaptacijai, kadangi turėdami tam tikras fizines negalias jie yra priklausomi nuo personalo. Tačiau jie taip pat pabrėžė, kad įstaigoje yra pritaikyta infrastruktūra asmenims turintiems specialiuosius poreikius, yra reikiamos techninės priemonės, kuriomis gali naudotis fizinę negalią turintys asmenys, o tai suteikia jiems funkcionalumo ir didina jų judėjimo galimybes.

4.3.2. Socialinio darbuotojo turimos žinios ir senyvo amžiaus asmenų poreikiai adaptacijos procese

Kitu tyrimo klausimu buvo siekta išsiaiškinti „Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?“ (žr.18 lentelę).

18 lentelė

Socialinio darbuotojo turimos žinios, darančios įtaką sėkmingai senyvo amžiaus asmenų adaptacijai socialinės globos įstaigoje

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Teorinės žinios	<Pagrinde tikriausiai teorinių žinių...>(LTS1); <Oi, visokių kokių, teorinių...žinių>(LTS3); <Turėtų išmanyti gerontologijos sritį...>(LTS5); <Turi turėti žinių apie bendravimą...>(LTS6); <...konsultacijos žinių...>(LTS6). <Turi turėti psichologinių žinių...>(LTS9).	6
Praktinės žinios	<Supratimo turi turėti, empatiją...>(LTS7); <Tai pirmiausia gebėjimo įsiklausyti...>(LTS8); <...gebėti bendrauti, išklaudyti, padėti žmogui...>(LTS9); <Turi turėti daug organizacinių gebėjimų...>(LTS2).	4

Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje turi turėti labai įvairių teorinių ir praktinių žinių. Anot apklaustų informantų, socialinis darbuotojas turėtų turėti gerontologijos žinių, kurios padėtų suprasti psichosocialinę senyvo asmens raidą, taip pat gebėti taikyti įvairias ir inovatyvias naujoves savo darbinėje veikloje, nuolat tobulinti profesinę kvalifikaciją. Didžioji dalis apklaustų informantų atsakė, kad socialinio darbuotojo gebėjimas bendrauti ir suprasti žmogų, padeda sukurti ryšį tarp specialisto ir senyvo amžiaus asmens bei padeda jam lengviau adaptuotis socialinės globos įstaigoje. Anot Sadausko ir Leliūgienės (2010), pagrindiniai socialinio darbuotojo gebėjimai yra analitiniai iš prigimties ir jie apima socialinio darbuotojo atliekamą duomenų rinkimą, interpretavimą ir analizavimą. Socialinis darbuotojas turi gebėti ne tik pažinti, bet ir analizuoti, diagnozuoti ir sintetinti informaciją, mąstyti kritiškai ir strategiškai.

Socialinis darbuotojas yra vienas iš svarbiausių ir artimiausių žmonių senyvo amžiaus asmeniui, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą, todėl informantams buvo užduotas klausimas: „Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?“ (žr. 19 lentelę).

Gyventojų poreikiai

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Supažindinimas su nauja aplinka	<Dažniausi prašymai ko gero ir būna tokie, kad supažindinti su aplinka.>(LTS1); <Jiems reikia aiškumo...> (LTS7); <...jiems reikia dienotvarkės, jiems reikia žinoti kas, kada ir kaip įvyksta...>(LTS7).	3
Tarpininkavimas ir atstovavimas	<...dažniausiai tai būna pagalbos suteikimas, kad reikia pagalbos su pinigais.>(LTS2); <...sakykim apsiperkant ar banke, ar tvarkant kažkokius apgyvendinimo dokumentus...>(LTS8); <Dažniausiai prašo pagalbėti susibendrauti su kitais paslaugų gavėjais...>(LTS9).	3
Socialinio darbuotojo dėmesys gyventojui	<...kad su juo būtum kuo ilgesnį laiką...>(LTS3); <...Dažniausiai žmonės labai nori bendravimo...>(LTS6); <...to bendravimo, jie nori daugiau kalbėti, nori išsipasakoti, savo istorijas...>(LTS4).	3
Bendravimo su artimaisiais užtikrinimas	<...prašo daug dažnesnio artimųjų lankymo...>(LTS4); <Galimybės dažnai palaikyti artimą ryšį su artimaisiais...>(LTS8).	2

Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad senyvo amžiaus asmenims adaptacijos procese didžiausią reikšmę turi socialinių darbuotojų dėmesys ir palaikymas. Remiantis Adomavičiene (2015), dirbant su senyvo amžiaus asmenimis svarbu, kad socialinis darbuotojas būtų nuoširdus, gebėtų bendradarbiauti, būtų empatiškas, nesmerktų savo kliento ir laikytųsi konfidencialumo principo, kadangi socialinis darbuotojas dirbdamas su šia socialine grupe prisiima įgalintojo, konsultanto, švietėjo, advokato, tarpininko vaidmenis, kurie persipina tarpusavyje.

Siekiant sėkmingos adaptacijos socialinės globos įstaigoje, senyvo amžiaus asmenims yra svarbus susipažinimas su juos supančia aplinka, kadangi net keletą informantų atsakė, kad senyvo amžiaus asmenys dažnai prašo paaiškinti įstaigoje vyraujančias taisykles, supažindinti juos su aplinka, su kitais gyventojais. Taip pat iš pateiktų atsakymų matyti, kad gyventojai nori palaikyti ryšius su artimaisiais ir dažnesnis bendravimas su jais, susitikimai ir skambučiai telefonu padeda nesijausti vienišam ir lengviau apsiprasti naujoje vietoje.

Sekančiu klausimu buvo siekta išsiaiškinti nuo kokių veiksnių priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos sėkmingumas, todėl informantams buvo užduotas klausimas: „Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?“ (žr. 20 lentelę).

Sėkmingos adaptacijos veiksniai

Kategorija	Irodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Asmeninės socialinių paslaugų gavėjų savybės	<Jeigu jis buvo komunikabilus...>(LTS3); <...tai ir senatvėje tie įgūdžiai yra išlikę...>(LTS3); <...nuo asmeninių savybių priklauso.>(LTS3); <... žinoma atvykusio žmogaus į globos namus mąstymas, nusiteikimas, supratimas, suvokimas apie gyvenimą tarkim...>(LTS7).	4
Specialistų empatiškumas gyventojui	<Visų pirma malonus bendravimas, galbūt, švelnus, o ne įsakymai ar dar kažkas.>(LTS1); <Nuo tinkamos aplinkos, nuo empatijos darbuotojo... pritaikyti sąlygas pagal jo poreikius.>(LTS4); <Nuo šalia esančių specialistų asmeninių savybių, įgalinant sakykim tą žmogų...>(LTS8).	3
Komandinio darbo užtikrinimas, teikiant kokybiškas socialines paslaugas	<... labai priklauso ir nuo dirbančių žmonių bendradarbiavimo šiame sektoriuje.>(LTS2); <Aš manau, kad priklauso ir nuo visų darbuotojų bendrystės, nuo viso kolektyvo...>(LTS6); <... žinoma šimto proc. darbuotojų sutelktumo...>(LTS7).	3

Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad didžioji dalis informantų mano, jog senyvo amžiaus asmenų adaptacija socialinės globos įstaigoje priklauso nuo įstaigoje dirbančių specialistų. Kaip teigia apklausti socialiniai darbuotojai, tai priklauso nuo: malonaus bendravimo, tinkamos aplinkos sukūrimo, gyventojų poreikių patenkinimo, nuo specialistų asmeninių savybių. Tačiau dalis informantų atsakė, kad adaptacijos procesui labai svarbios yra ir senyvo amžiaus asmenų asmeninės savybės: komunikabilumas, turimi socialiniai įgūdžiai, mąstymas ir nusiteikimas. Be viso to, vienas informantas atsakė, kad sėkmingai adaptacijai svarbūs yra ir artimieji, kurie palaikydami ryšius su savo artimuoju, bendraudami su juo, lankydamiesi palaiko jį, padeda jam jaustis geriau ir sėkmingai prisitaikyti prie naujos aplinkos.

Analizuojant senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje išsiaiškinome, kad sėkmingai adaptacijai įtakos turi ir įstaigoje jau seniau gyvenantys asmenys, todėl informantų buvo paklausta: „Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?“ (žr. 21 lentelę).

4.3.3. Senyvo amžiaus asmenų sėkmingos adaptacijos galimybės

21 lentelė

Gyventojų tarpusavio pagalba

Kategorija	Irodantys teiginiai	Teiginių skaičius
------------	---------------------	-------------------

Tarpusavio bendravimas	<...jie daugiau bendrauja vienas su kitu, nei su darbuotojais ir tuo metu jie vis tiek jaučiasi artimesni, nei su darbuotoju.>(LTS2); <...jeigu sėdi prie stalo su bendraujančiais žmonėmis, tada labai greitai susiranda tų draugų, ne kambariokų turiu omenyje.>(LTS3); <...pasisiūlo padėti, pasisiūlo pabendrauti, išklauso, tiesiog pakalba, tiesiog pabūna kartu.>(LTS6); <Bendraudami. Kartu būdami, kartu gerdami arbatą, žaisdami, būdami užimtumo veiklose.>(LTS7).	4
Supažindinimas su socialinės globos įstaiga	<... jie apšviečia įstaigos gyvenimą iš kito kampo, nei kad socialinis darbuotojas, ar kitas darbuotojas.>(LTS1); <...jis tampa toksai kaip palydomas, kaip mentorius, kaip patarėjas, rodo, pasakoja, vedasi kartu, padrąsina...>(LTS4); <Papasakoja sakykim tas nerašytas taisykles, supažindina su bendra tvarka...>(LTS9).	3
Problemų suvokimas ir atjauta	<...neįžeidinėjimas, pagarba iš tikrųjų.>(LTS5); <Pirmiausia tai yra šalia esančio žmogaus problemų suvokimas, nes „kažkada ir aš buvau naujas narys bendruomenei“...>(LTS8).	2

Iš gautų tyrimo rezultatų galime daryti išvadą, kad socialinėje globos įstaigoje gyvenantys asmenys, adaptuojantis vieni kitiems padeda suteikdami informaciją, patardami, supažindindami su aplinka, motyvuodami, padėdami įsikurti. Tačiau tokia pati dalis informantų atsakė, kad gyventojai vieni kitiems padeda ne tik suteikdami informaciją, bet ir bendraudami vieni su kitais. Anot informantų gyventojai naujai atvykusiam senyvo amžiaus asmeniui adaptuotis padeda: būdami kartu, išklausdami, pakviesdami kartu dalyvauti laisvalaikio veiklose, įtraukdami naujus gyventojus į bendras veiklas ir užimtumus. Senyvo amžiaus asmenims yra labai svarbi savirealizacija, bendrumo jausmas, priklausymas grupei ir ypatingai bendravimo poreikis, ypač gyvenant socialinės globos įstaigoje, kadangi atvykus į įstaigą, radikaliai pasikeičia jų gyvenimas, kadangi įvyksta reikšmingi gyvenimo pokyčiai, atsiranda naujos patirtys, jie yra priklausomi nuo juos supančios aplinkos, kadangi jų mobilumas yra sumažėjęs, o sveikata suprastėjusi (Toliušienė, 2021).

Dar vienas iš svarbių aspektų yra empatija iš kitų įstaigoje gyvenančių gyventojų. Dažnai įstaigoje gyvenantys asmenys priimdami naujus bendruomenės narius jaučia jiems empatiją, supratimą, kadangi ir jie kažkada buvo naujai atvykę, todėl pagarba kitam, supratimas, tolerancija kitam padeda jaustis naujai atvykusiam senyvo amžiaus asmeniui bendruomenės dalimi.

Sekančiu klausimu buvo siekta išsiaiškinti senyvo amžiaus asmenų artimųjų pagalbos poveikį senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese, todėl informantams buvo užduotas klausimas: „Kuo gyventojų artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?“ (žr. 22 lentelę).

22 lentelė

Artimųjų pagalba adaptacijos procese

Kategorija	Įrodantys teiginiai	Teiginių skaičius
Bendradarbiavimas su socialiniais darbuotojais	<Jie prisideda bendradarbiaujant su darbuotojais.>(LTS2); <... visada bendraujame su artimaisiais, palaikome kontaktą, kad tiesiog vyktų bendradarbiavimas...>(LTS4); <...būna, kad ir į savaitę kartą paskambina, paklausia kaip mano mamai sekasi, ar jai viskas gerai...>(LTS1); <...bendradarbiavimas na suteikia tų gerų rezultatų.>(LTS6); <... bendrauja su socialiniu darbuotoju, siekiant gerų rezultatų...>(LTS5); <... bendravimas su personalo darbuotojais, siekiant rezultatų...>(LTS7); <Tai papasakoja apie asmeninius paslaugų gavėjo įpročius, norus, prie ko jie buvo pripratę, tiesiog padeda pažinti žmones.>(LTS9); <Gyventojų artimieji padeda kuriant aplinką, tą kambario aplinką...>(LTS1).	8
Tarpusavio bendravimas	<... pagrindinis dalykas bendravimas su jais.>(LTS3); <... aplanko juos, palaiko bendraujant telefonu.>(LTS5); <... bendravimas su...pačiu savo artimuoju.>(LTS7); <... dažni atvykimai, lankymai, tas labiausiai padeda jiems adaptuotis.>(LTS2); <Tai ta emocinė parama, galimybė nenutrūkstamai bendrauti, palaikyti tokius pat santykius...>(LTS8).	5

Tyrimo metu gauti rezultatai leidžia daryti išvadą, kad vienas iš artimųjų pagalbos būdų, padedančių jų artimiesiems adaptuotis socialinės globos įstaigoje yra bendradarbiavimas su įstaigoje dirbančiais specialistais, siekiant sukurti jaukią ir artimą aplinką senyvo amžiaus asmenims. Artimieji domėdamiesi savo artimuoju, suteikdami informaciją apie senyvo amžiaus asmenis, papasakodami apie jų įpročius, pomėgius, poreikius ir kitus tam tikrus asmeninius dalykus palengvina specialistų darbą, leidžia jiems suteikti efektyvesnę ir kokybiškesnę pagalbą, kuri padeda senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Be abejo senyvo amžiaus asmenų adaptaciją lengvina ir artimųjų bendravimas, dažni apsilankymai, moralinis palaikymas, tai senyvo amžiaus asmeniui neleidžia jaustis vienišam, paliktam ir nereikalingam.

Apibendrinus gautus tyrimo rezultatus, apklausus su senyvo amžiaus asmenimis Lietuvoje dirbančius socialinius darbuotojus, galima teigti, kad senyvo amžiaus asmenų adaptacijai socialinės globos įstaigoje daug reikšmės turi įstaigoje dirbantis personalas, kuris turi turėti ne tik tinkamų teorinių ir praktinių gerontologijos žinių, bet ir aukštą moralę bei tinkamas asmenines savybes. Anot apklaustų specialistų senyvo amžiaus asmenys persikėlę gyventi į socialinės globos įstaigą patiria daug pokyčių, todėl socialiniam darbuotojui svarbu bendradarbiauti su senyvo amžiaus asmenų artimaisiais, įtraukiant patį asmenį, skatinti jį įsitraukti į globos įstaigos veiklą, užimtumus, skatinti

bendrauti su bendruomenės nariais. Tačiau reikėtų paminėti ir tai, kad analizuojant tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad sėkminga adaptacija dažniausiai yra labai individualus dalykas, nors specialistų ir artimųjų pagalba lemia daug, tačiau kiekvienas asmuo yra labai skirtingas ir tai priklauso ir nuo asmens charakterio, asmeninių savybių bei socialinių įgūdžių. Todėl senyvo amžiaus asmenų adaptacija socialinės globos įstaigoje yra kompleksinis ir nuo daug veiksnių priklausantis procesas.

4.4. Socialinio darbuotojo veiklos, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese galimybės: socialinių darbuotojų požiūris Ukrainoje

Šioje tyrimo dalyje pateikiami, analizuojami ir vertinami iš Ukrainos socialinių darbuotojų apklausos raštu gautų atsakymų rezultatai. Iš viso tyrime dalyvavo 3 socialiniai darbuotojai, kurie dirba Ukrainos socialinės globos įstaigoje. Informantų atsakymai buvo užkoduoti – UKS (Ukrainos socialinės globos įstaigoje dirbantys socialiniai darbuotojai).

Siekiant išsiaiškinti senyvo amžiaus asmenų adaptacijos problemas socialinės globos įstaigoje Ukrainoje, socialiniams darbuotojams buvo užduotas klausimas apie tai, su kokiomis problemomis susiduria senyvo amžiaus asmenys atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą.

Tyrimas buvo atliktas Ukrainos socialinių paslaugų įstaigoje, kurioje gyvena suaugę ir senyvo amžiaus asmenys. Iš gautų rezultatų matoma, kad naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys susiduria su aplinkos ir buities pasikeitimo problemomis: „*Buitinės adaptacijos problemomis*.“ (UKS1), „*Buitinėmis*“ (UKS2), kadangi keičiasi jų artimiausia aplinka ir tenka priprasti prie naujos tvarkos, naujos aplinkos ir naujų taisyklių. Į socialinės globos įstaigas atvykę asmenys patiria tam tikrus psichologinius sunkumus, tai įrodo vieno iš informantų išsakytos mintys, paklausus su kokiomis problemomis susiduria naujai atvykę asmenys: „*Psichologinėmis*“ (UKS3), nes jie tampa priklausomi nuo dirbančio personalo, sumažėja jų savarankiškumas, o jei asmuo jaučiasi nesaugus, turi psichologinių problemų, adaptacijos procesas tampa daug sudėtingesnis, nes jis nesugeba valdyti savo emocijų, demonstratyviai jas išreiškia, nenori girdėti aplinkinių žmonių, prieštarauja sau ir kitiems (Silevičiūtė, 2020).

Siekiant išsiaiškinti kas palengvina senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių Ukrainos socialinės globos įstaigoje adaptaciją, socialiniams darbuotojams buvo užduotas klausimas apie tai, kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje. Išanalizavus gautus rezultatus galima daryti išvadą Ukrainoje gyvenantiems senyvo amžiaus asmenims, adaptuotis socialinėje globos įstaigoje padeda personalas, kuris rodydamas dėmesį, kantrybę ir atsidavimą gyventojams, padeda jiems jaustis geriau ir lengviau adaptuotis naujoje vietoje. Tai įrodo ir informantų išsakytos mintys: „*Darbuotojų gerumas ir kantrybė*“ (UKS1), „*Dėmesys iš personalo*“

(UKS2). Socialinis darbuotojas yra vienas iš svarbiausių asmenų, kuris planuoja senyvo amžiaus asmens socialinės globos planą, įtraukdamas į jį patį asmenį, jo artimuosius ir kitus įstaigoje dirbančius specialistus. Taip pat iš gautų rezultatų galima daryti išvadą, kad tinkama ir gyventojų poreikius atitinkanti aplinka padeda senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese: „*Geranoriška juos supanti aplinka*“ (UKS3), „*Komfortabilios sąlygos ir funkcionali aplinka.*“ (UKS3). Siekiant užtikrinti tinkamas gyvenimo sąlygas socialinės globos įstaigoje, turi būti teikiama kokybiška socialinė, medicininė bei psichologinė pagalba.

Siekiant išsiaiškinti senyvo amžiaus asmenų sėkmingos adaptacijos priežastis, informantams buvo užduotas klausimas: „Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?“. Apklausus socialinius darbuotojus, kurie dirba Ukrainos socialinės globos įstaigoje, su senyvo amžiaus asmenimis, paaiškėjo vieninga nuomonė, kad senyvo amžiaus asmenų sėkmingą adaptaciją lemia bendravimas su jais: „*Bendravimas su senyvo amžiaus žmonėmis.*“ (UKS1), „*Bendravimas su senyvo amžiaus asmenimis*“ (UKS2), „*Bendravimas, konsultavimas.*“ (UKS3). Senyvo amžiaus asmenys dažnai yra nekantrūs ir reikalaujantys dėmesio, todėl socialiniai darbuotojai turi būti jautrūs ir supratingi bei suprasti, kad kiekvieno asmens situacija yra individuali ir kiekvienas žmogus adaptacijos procesą išgyvena skirtingai. Tačiau individualus darbas su senyvo amžiaus asmenimis, bendravimas, konsultavimas ir empatija, palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesą, tai įrodo ir vieno iš informantų išsakytos mintys, apie tai, kas geriausiai padeda prisitaikyti naujoje aplinkoje: „...*personalo geranoriškumas.*“ (UKS3).

Senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesui įtakos turi jų turimos sveikatos problemos, todėl sekančiu klausimu **buvo siekta išsiaiškinti kokios senyvo amžiaus asmenų problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje.** Iš gautų tyrimo rezultatų galima daryti išvadą, kad senyvo amžiaus asmenų adaptacijai socialinės globos įstaigoje turi psichikos sutrikimai bei kiti įvairūs ir kompleksiniai sveikatos sutrikimai: „*Įvairios sveikatos problemos*“ (UKS1), „*Dažniausiai įtakos adaptacijai turi demencija.*“ (UKS2), „*Somatinės ir psichinės sveikatos problemos*“ (UKS3). Psichikos sutrikimai turi įtakos adaptacijos procesui, nes turimi psichikos sutrikimai paveikia senyvo amžiaus asmens mąstymą, jo elgesį, jaučiamus jausmus, santykius su kitais žmonėmis, na ir apskritai gebėjimą normaliai gyventi bendruomenėje. Psichinę negalę turintys asmenys aplinką suvokia kiek kitaip, nei sveiki žmonės, jų elgesys ir nuotaika yra nepastovūs, todėl labai sunku bendrauti su tokiais žmonėmis (Petrauskytė, 2017).

Kadangi socialinis darbuotojas yra vienas iš svarbiausių žmonių, suteikiančių pagalbą senyvo amžiaus asmeniui adaptacijos procese, informantams buvo užduotas klausimas: „**Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?**“. Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad anot apklaustų informantų, socialinis darbuotojas turi turėti

psichologinių bei praktinių žinių: „... turi turėti psichologinių žinių...“ (UKS1), „...gebėti draugiškai bendrauti su senyvo amžiaus žmonėmis bei gebėti patenkinti jų poreikius.“ (UKS1), „Psichologinių žinių“ (UKS2), „...turi gebėti padėti senyvo amžiaus asmeniui prisitaikyti prie aplinkos.“ (UKS2). Norint padėti senyvo amžiaus asmenims, reikia turėti gerontologijos ir psichologijos žinių, nes norint palaikyti gerus tarpusavio santykius su senyvo amžiaus asmenimis, reikia išmanyti ir suprasti kas vyksta senyvo amžiaus asmenų gyvenime senstant, kokie psichologiniai procesai vyksta bei turėti žinių apie tam tikrus psichikos sutrikimus. Žinoma didelės įtakos socialinio darbuotojo veikloje su senyvo amžiaus asmenimis turi ir įgytos praktinės žinios, kurios leidžia numatyti asmens poreikius, padėti išspręsti esamas problemas, suteikti reikiamą emocinę paramą bei palaikymą.

Sekančiu tyrimo klausimu **buvo siekta išsiaiškinti senyvo amžiaus asmenų poreikius**, todėl informantams buvo užduotas klausimas: „Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?“. Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad senyvo amžiaus asmenims labai svarbus yra bendravimas ir ryšių palaikymas su artimaisiais: „Galimybės palaikyti ryšį su giminaičiais“ (UKS1), „Galimybės daugiau bendrauti su artimaisiais.“ (UKS3). Bendravimas su artimaisiais senyvo amžiaus asmeniui neleidžia jaustis vienišam, nes atvykus gyventi į naują vietą asmuo jaučiasi atitolęs nuo artimųjų, praradęs namus, jaučiasi priklausomas nuo personalo, todėl labai svarbus artimųjų palaikymas ir dėmesys. Be abejo svarbus yra ir personalo dėmesys asmeniui, nes senyvo amžiaus asmeniui svarbu jausti ir suprasti, kad atsiradus problemoms, socialinis darbuotojas ir kiti įstaigoje dirbantys žmonės padės ir suteiks reikiamą pagalbą, todėl svarbu užmegzti ryšį su žmogumi, būti jam empatišku ir geranorišku, kaip teigė informantai, gyventojams reikia: „Palydėjimo ir bendravimo su jais“ (UKS2).

Kitu tyrimo klausimu **buvo siekta išsiaiškinti nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas, socialinės globos įstaigoje**. Tiriant nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas socialinės globos įstaigoje, paaiškėjo, kad dažniausiai tai priklauso nuo tinkamos aplinkos, kai senyvo amžiaus asmenims yra sukuriamos tinkamos, komfortiško gyvenimo sąlygos, suteikiama asmeninė erdvė, kai profesionalus personalas suteikia galimybę senyvo amžiaus asmenims realizuoti save užimtumo veiklose, užsiimant mėgstama veikla: „Nuo komforto ir asmeninės erdvės suteikimo socialinės globos įstaigoje...Galimybės užsiimti mėgstamomis veiklomis.“ (UKS3), „...tinkamų sąlygų bei personalo profesionalumo“ (UKS1). Informantai taip pat atskleidė, kad sėkmingai adaptacijai įtakos turi medicininė priežiūra įstaigoje: „koreguojančios medicininės terapijos“ (UKS1). Iš tyrimo rezultatų taip pat paaiškėjo, kad senyvo amžiaus asmenų adaptacijai įtakos turi emocinė jų būklė: „...senyvo asmens emocinės būklės.“ (UKS2). Dažnai atvykę į socialinės globos įstaigą asmenys nebūna tam pasiruošę ir jaučiasi taip, lyg jų gyvenimas būtų baigtas, kadangi tenka atsisveikinti su buvusią aplinka, buvusiais socialiniais ryšiais, tampi

priklausomas nuo personalo, sumažėja savarankiškumo lygis, nauja aplinka atrodo kitokia. Todėl ne visi senyvo amžiaus asmenys su tuo susitvarko ir jiems reikalinga didelė personalo ir artimųjų pagalba, kad šie asmenys sėkmingai adaptuotųsi ir jaustųsi emociškai skaugūs.

Kitu klausimu **buvo siekta išsiaiškinti gyventojų tarpusavio ryšį ir pagalbos būdus adaptacijos procese**, todėl informantams buvo užduotas klausimas: „Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?“. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad senyvo amžiaus asmenys gyvenantys socialinės globos įstaigoje adaptacijos procese vienas kitam padeda tarpusavio bendravimu, emocine ir fizine parama, kadangi įstaigoje jau seniau gyvenantys asmenys būna perėję tą adaptacinį laikotarpį ir gali patarti naujai atvykusiam žmogui, pabendrauti, nuraminti jį, tai įrodo informantų išsakytos mintys: „*Tarpusavio bendravimu. Emocine ir fizine pagalba.*“ (UKS2), „*Bendravimu, emocine ir fizine pagalba vienas kitam.*“ (UKS3). Anot Dimšienės (2016), bendravimas žmogui yra labai svarbi jo gyvenimo dalis, kuri suteikia teigiamų emocijų. Tarpusavyje bendraudami žmonės vienas kitam daro teigiamą poveikį, kadangi vieno žmogaus elgesys veikia kito žmogaus elgesį. Taip pat tyrimo dalyviai nurodė, kad socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys vienas kitam padeda raskdami bendrų interesų, išeidami kartu pasivaikščioti, palydėdami vieni kitus į procedūras, užsiimdami bendra veikla: „...*bendri pasivaikščiojimai, palydėjimas į procedūras, bendri interesai.*“ (UKS1).

Senyvo amžiaus asmenims, kaip jau paaiškėjo iš prieš tai gautų rezultatų didelę įtaką adaptacijos procese turi artimieji, todėl informantams buvo užduotas klausimas: „**Kuo gyventojų artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?**“. Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad gyventojų artimieji senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese padeda bendraudami su jais ir emociškai palaikydami juos: „...*bendravimu, psichologiniu palaikymu adaptacijos procese.*“ (UKS1), „*Bendraudami su artimaisiais telefonu ir internetu.*“ (UKS3), „*Emociniu senyvo amžiaus asmenų palaikymu...*“ (UKS2). Senyvo amžiaus asmenys gyvendami socialinės globos įstaigoje neišvengiamai susiduria su vienišumo jausmu, kas lemia tam tikrus psichologinius ir fiziologinius asmens sunkumus. Todėl labai svarbu, kad senyvo amžiaus asmens artimieji būtų skatinami kuo dažniau palaikyti ryšius su savo artimaisiais, lankyti juos, bendrauti su jais (Grenade ir Boldy, 2008). Su šiais autorių žodžiais sutinka ir apklausti informantai, kurie teigė, kad dažnas artimųjų lankymas padeda senyvo amžiaus asmeniui lengviau adaptuotis socialinės globos įstaigoje: „*Dažnais lankymais...*“ (UKS1), „...*dažnais lankymais.*“ (UKS2).

Apibendrinat gautus tyrimo rezultatus apklausus Ukrainoje dirbančius socialinius darbuotojus, galima daryti išvadą, kad tiek Ukrainoje, tiek Lietuvoje, anot specialistų, senyvo amžiaus asmenų adaptaciją palengvina profesionalus socialinių darbuotojų ir kitų įstaigos specialistų

darbas, tinkami pasirinkti socialinio darbo metodai, skiriamas dėmesys asmeniui bei patenkinami jo poreikiai.

4.5. Socialinio darbuotojo veiklos, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese galimybės: gyventojų požiūris Ukrainoje

Šioje darbo dalyje pateikiami, analizuojami ir vertinami Ukrainos socialinės globos įstaigose gyvenančių senyvo amžiaus asmenų apklausos raštu gautų atsakymų rezultatai. Iš viso tyrime dalyvavo 3 Ukrainos socialinės globos įstaigose gyvenantys gyventojai.

Siekiant išsiaiškinti dėl kokių priežasčių senyvo amžiaus asmenys pateko į socialinės globos įstaigą informantams buvo užduotas klausimas: „**Dėl kokių priežasčių patekote į socialinės globos įstaigą?**“. Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad viena iš priežasčių, kuri nulėmė Ukrainoje gyvenančių asmenų patekimą į socialinės globos įstaigą yra sumažėję socialiniai įgūdžiai: „...*nebegalėjau savimi pasirūpinti.*“ (UKG1), „*Nes nemokėjau savarankiškai gyventi.*“ (UKG3). Senstant žmogaus gyvenimas kardinaliai pasikeičia, nes dažnai pasireiškia įvairios ligos, sumažėja aktyvumas, trūksta jėgų ir energijos, asmuo negali savimi pasirūpinti. Kai visą tai tampa problema asmeniui ir jo artimiesiems, tenka ieškoti galimybių ir išeičių, kaip palengvinti tokio asmens gyvenimą, patenkinti jo poreikius, neužkraunat visos atsakomybės artimiesiems ir tokia išeitis tokiais atvejais tampa socialinės globos įstaiga (Toliušienė, 2021). Dar viena informantų pateikta priežastis yra – patiriamas skurdas, kuomet asmuo dėl finansinių sunkumų negali gyventi savarankiškai: „*Dėl nepritekliaus...*“ (UKG1). Senyvo amžiaus asmenys išėję į pensiją dažnai patiria stresą, kadangi jų pajamos kardinaliai pasikeičia, taip pat senyvame amžiuje patiriamos netektys, miršta antros pusės, todėl pajamos dar labiau sumažėja, o išlaidos dėl atsiradusių sveikatos problemų padidėja, taip pat mokesčių už būstą našta slegia senyvo amžiaus asmens pečius ir jie tampa priklausomi nuo kitų asmenų paramos, tiek fizinės, tiek finansinės (Zaborskienė, 2012).

Sekančiu tyrimo klausimu **buvo siekta išsiaiškinti informantų savijautą, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą**, todėl jiems buvo užduotas klausimas: „Kaip jautėtės atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?“. Iš gautų tyrimo rezultatų matoma, kad dalis informantų atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą jautė baimę ir nežinomybę, nes į įstaigą pateko ne savo noru, o dėl susiklosčiusios nepalankios gyvenimo situacijos: „*Mane atvežė giminaičiai ir paliko, be jokio paaiškinimo. Buvo skaudu ir tuo metu nesupratau kas vyksta.*“ (UKG1), „*Patekau čia, nes neturėjau pinigų, badavau, todėl atvykęs jaučiausi blogai.*“ (UKG3). Kai asmuo atsiduria nepalankioje situacijoje, nebesugeba savimi pasirūpinti, neturi finansinių galimybių išlaikyti save ir neturi artimųjų, kurie galėtų juo pasirūpinti kasdieninėje jo veikloje, arba kai artimieji patys prisiima atsakomybę už senyvo amžiaus asmenį ir nusprendžia jį atvežti į socialinės globos įstaigą, asmuo

patiria stresą, baimę, nepasitiki juos supančia aplinka. Tokie savijauta apsunkina adaptacijos procesą, todėl darbas su tokiais žmonėmis yra daug sudėtingesnis, o adaptacijos procesas ilgesnis. Tačiau asmenys, kurie iš anksto būna pasiruošę šiam gyvenimo žingsniui ir perėjimui iš namų į socialinę įstaigą, dažniausiai emociškai būna tam pasiruošę, jaučia artimųjų palaikymą, dėl to nepatiria tiek streso ir lengviau adaptuojasi, tai įrodo ir vieno iš informantų atsakymas: „*Jaučiausi gerai.*“ (UKG2).

Atvykus į socialinės globos įstaigą senyvo amžiaus asmens gyvenime įvyksta kardinalūs ir svarbūs pokyčiai, todėl informantams buvo užduotas klausimas: „**Kas pasikeitė Jūsų gyvenime, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?**“. Iš gautų tyrimo rezultatų galima daryti išvadą, kad senyvo amžiaus asmenų gyvenime atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą įvyko teigiami pokyčiai: „*Viskas, kas pasikeitė yra gerai.*“ (UKG2), „*Mane čia viskuo aprūpino.*“ (UKG3). Taip pat vienas informantas atsakė, kad atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą pakilo jo savivertė: „*Aš pradėjau jaustis užtikrinčiau ir laisviau*“ (UKG1). Tikėtina tokie pokyčiai įvyko todėl, kad socialinės globos įstaigoje dirbantis personalas senyvo amžiaus asmenims suteikė fizinę, socialinę ir emocinę pagalbą, patenkino jų poreikius, o tai leidžia asmenims jaustis saugiai ir užtikrintai dėl savo ateities.

Siekiant išsiaiškinti senyvo amžiaus asmenų adaptacijos sunkumus ir ko jiems trūksta atvykus iš namų į socialinės globos įstaigą, informantams buvo užduoti klausimai: „**Su kokiomis problemomis susidūrėte atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą?**“ bei „**Ko trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?**“. Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad daliai senyvo amžiaus asmenų atvykusių gyventi į socialinės globos įstaigą problemų nekilo, tai įrodo informantų išsakytos mintis: „*Nesusidūriau su problemomis.*“ (UKG2), „*Problemų nebuvo*“ (UKG1). Tačiau vienas informantas atsakė, kad jam kilo problemų dėl naujos aplinkos, prisitaikymo prie jos: „*Kilo problemų dėl naujos aplinkos.*“ (UKG3). Naujai atvykusiam asmeniui labai svarbu suteikti reikiamą informaciją ir supažindinti jį su aplinka, paaiškinti kaip naudotis įstaigos turimomis techninėmis pagalbos priemonėmis, suteikti jam galimybę rinkti kambarį ir kambario draugą, sukurti jaukių namų atmosferą, kad asmuo jaustųsi saugiai ir jo adaptacijos procesas būtų lengvesnis.

Analizuojant ko trūksta senyvo amžiaus asmenims atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą paaiškėjo, kad vienam informantui trūksta psichologinės pagalbos: „*Psichologinės pagalbos ir psichologo konsultacijų.*“ (UKG1). Mišeikienė (2009) teigia, kad senyvo amžiaus asmenų psichologinei būklei įtakos turi jų fizinė ir psichinė būklė. Gyvenimo kokybė ir psichologinė gerovė priklauso nuo to, kaip senyvo amžiaus asmuo suvokia savo gyvenimo poziciją, kokie yra jo lūkesčiai ir vertybės, todėl tokiems žmonėms yra svarbu gauti profesionalią psichologinę pagalbą, kuri padėtų senyvo amžiaus asmeniui suvokti savo situaciją ir senėjimo pokyčius, kad jis galėtų kokybiškai gyventi socialinės globos įstaigoje. Taip pat vienas iš informantų pasisakė, kad jam „*Visko trūksta*“ (UKG2). Tikėtina, kad šis senyvo amžiaus asmuo ilgsi namų ir jų aplinkos bei artimųjų. Senyvo

amžiaus asmenims persikėlimas gyventi į socialinės globos įstaigą sukelia daug streso, kadangi gyvenimas visiškai pasikeičia ir reikia priprasti prie naujos aplinkos, naujų žmonių, naujų taisyklių. Žmogus ilgis buvusio gyvenimo, savo vaidmenų, savo namų aplinkos. Trečiasis informantas atsakė, kad jam atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą nieko netrūko ir jo poreikiai yra patenkinti, tai įrodo ir jo išsakyti žodžiai: „*Man visko čia užtenka*“ (UKG3).

Sekančiais klausimais **buvo siekta išsiaiškinti kokie veiksniai apsunkino senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje ir kokie veiksniai palengvina ją**, todėl informantams buvo užduoti klausimai: „Kas apsunkino Jūsų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje?“ ir „Kas palengvino Jūsų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?“.

Iš gautų rezultatų matyti, kad didžiąjai daliai informantų prisitaikymas socialinės globos įstaigoje nebuvo sudėtingas, tai įrodo informantų išsakytos mintis: „*Problemų man nebuvo*“ (UKG1), „*Niekas neapsunkino*“ (UKG2). Tačiau vienas informantas atsakė, kad jo prisitaikymą globos įstaigoje apsunkino naujos taisyklės ir nauja tvarka: „*Sistemos nesuprantamumas*“ (UKG3). Tiek Ukrainos socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys, tiek Lietuvos socialinės globos įstaigose gyvenantys asmenys, kaip paaiškėjo iš gautų tyrimo rezultatų dažnai išgyvena psichologinį distresą, patekę į įstaigą, nes tenka priprasti prie naujų taisyklių, personalo ir nustatytos globos įstaigos rutinos bei naujų kambariokų.

Informantams taip pat buvo užduotas klausimas kas lengvina jų adaptaciją socialinės globos įstaigoje, taip **siekta sužinoti adaptaciją lengvinančias priežastis** ir iš gautų tyrimo rezultatų paaiškėjo, kad sėkmingai adaptacijai įtakos turi psichologinė pagalba: „*Darbas su psichologu.*“ (UKG1). Adaptacijos procese svarbus yra psichologinis palaikymas, darbas su psichologu, kad senyvo amžiaus asmuo gebėtų priimti naują socialinį vaidmenį, gebėtų bendradarbiauti su įstaigoje dirbančiu personalu, spręstų savo problemas ir sugebėtų atrasti sąveiką tarp adaptavimosi ir realybės. Vienas iš informantų atsakė, kad jo adaptaciją socialinės globos įstaigoje palengvino kitų įstaigoje gyvenančių gyventojų palaikymas: „*Draugų, kitų gyventojų suteikta pagalba*“ (UKG2). Šiuo klausimu Lietuvos ir Ukrainos socialinėse įstaigose gyvenančių senyvo amžiaus asmenų nuomonė taip pat sutapo, kadangi gyventojai, kurie jau yra seniau atvykę gyventi į įstaigą yra susipažinę su taisyklėmis, rutina, personalu, jie dažnai yra globėjiški ir nori padėti, pasirūpinti naujai atvykusiui asmeniui, taip pat jie yra empatiški ir supranta tai ką išgyvena naujai atvykęs asmuo, nes ir jie kažkada išgyveno tuos pačius jausmus. Trečiasis informantas paklaustas kas jam palengvino adaptaciją socialinės globos įstaigoje atsakė: „*Mano turima gyvenimo išmintis*“ (UKG3). Sėkmingam adaptacijos procesui ne visuomet pakanka tinkamų sąlygų ir socialinių darbuotojų bei kito personalo pastangų padedant žmogui, labai daug kas priklauso ir nuo paties asmens asmeninių savybių bei charakterio bruožų.

Sekančiu klausimu **buvo siekta išsiaiškinti kokią pagalbą socialinis darbuotojas suteikia senyvo amžiaus asmeniui adaptacijos procese**, todėl informantams buvo užduotas klausimas: „Kokią pagalbą Jums suteikė socialinis darbuotojas?“.

Iš gautų tyrimo rezultatų matoma, kad dviem iš trijų informantų socialinis darbuotojas suteikė visą reikiamą pagalbą (bendrąsias socialines paslaugas), kurios prašė senyvo amžiaus asmenys atvykę į socialinės globos įstaigą: „*Visą reikiamą pagalbą*“ (UKG2), „*Viskuo aprūpino*“ (UKG3). Socialiniai darbuotojai dirbdami su senyvo amžiaus asmenimis yra atsakingi už jų sėkmingą adaptaciją ir už kasdieninio gyvenimo kokybę. Socialinio darbuotojo tikslu tampa noras padėti senyvo amžiaus asmeniui suvokti esančią tikrovę, padėti prisitaikyti prie naujos situacijos ir nenukentėti nuo senėjimo proceso pokyčių (Meiliūnienė, 2014). Tačiau vienas informantas atsakė, kad jis nesikreipė pagalbos į socialinį darbuotoją: „*Aš į juos nesikreipiau.*“ (UKG1)“.

Išanalizavus kokią pagalbą socialinis darbuotojas suteikė senyvo amžiaus asmenimis, **buvo siekta išsiaiškinti kaip socialinis darbuotojas padėjo prisitaikyti senyvo amžiaus asmeniui naujoje aplinkoje**, todėl informantams buvo užduotas klausimas: „Kaip socialinis darbuotojas padėjo Jums prisitaikyti prie naujos aplinkos atvykus į socialinės globos įstaigą?“. Išanalizavus gautis tyrimo rezultatus matoma, kad du informantai adaptacijos procese nesikreipė pagalbos į socialinį darbuotoją, tačiau jiems padėjo kitas įstaigoje dirbantis personalas: „*Nesikreipiau į jį, man daugiau padėjo medicinos darbuotojai.*“ (UKG1), „*Man padėjo šių namų vadovas.*“ (UKG2). Iš šių atsakymų galima daryti išvadą, kad kiekvieno asmens poreikiai yra skirtingi ir kiekvieno socialinės globos įstaigoje dirbančio specialisto pagalba senyvo amžiaus asmeniui gali būti labai reikšminga jo adaptacijos procese. Vis dėlto vienas informantas įvardino, kad socialinis darbuotojas jam padėjo prisitaikyti prie naujos aplinkos, tačiau konkrečių pagalbos būdų neįvardino: „*Padėjo man viskuo pasirūpinti*“ (UKG3).

Norint išsiaiškinti senyvo amžiaus asmenų tarpusavio ryšius socialinėje globos įstaigoje bei jų nuomonę apie įstaigoje gyvenančius gyventojus, informantams buvo užduotas klausimai: „**Su kuo dažniausiai bendraujate?**“ bei „**Kaip apibūdintumėte įstaigoje gyvenančius gyventojus?**“. Iš gautų tyrimo rezultatų galima daryti išvadą, kad senyvo amžiaus asmenys gyvenantys Ukrainos socialinės globos įstaigoje dažniausiai bendrauja su įstaigoje gyvenančiais gyventojais, savo draugais, tai įrodo informantų išsakytos mintys: „*Su draugais ir su kitais gyventojais.*“ (UKG2), „*Su draugais.*“ (UKG3). Anot Radziulienės (2021) senyvame amžiuje labai svarbu patenkinti bendravimo poreikį, kad senyvo amžiaus asmenys nesijaustų vieniši, gyventų socialiai. Bendravimas padeda greičiau adaptuotis naujoje aplinkoje, lemią geresnę senyvo amžiaus asmenų savijautą bei padeda užmegzti naujus kontaktus. Taip pat iš gautų rezultatų matyti, kad vienas iš informantų nurodė jog dažniausiai jis bendrauja su medicinos personalu: „*Su medicinos personalu.*“ (UKG1). Socialinės

globos įstaigoje medicinos personalas siekia užtikrinti senyvo amžiaus asmenų gerą medicininę priežiūrą, laiku ir tinkamai organizuojant tinkamas sveikatos priežiūros paslaugas. Medicines paslaugas socialinės globos įstaigoje teikia: slaugytojas, kineziterapeutas, masažuotojas. Tačiau dažnai šių paslaugų senyvo amžiaus asmenims nepakanka, todėl medicininės paslaugos gali būti organizuojamos sveikatos priežiūros įstaigose (Dūdėnienė, 2012).

Informantams buvo užduotas klausimas apie tai, kaip jie apibūdintų įstaigoje gyvenančius gyventojus. Ties šiuo klausimu informantų nuomonės išsiskyrė. Vienas iš informantų atsakė, kad jo manymu įstaigoje gyvenantiems senyvo amžiaus asmenims reikia bendravimo ir jie yra bendraujantys, tai įrodo šis jo išsakytas teiginys: „*Jiems reikia bendravimo.*“ (UKG1). Kitas informantas atsakė, kad jo manymu įstaigoje gyvena geri žmonės: „*Visi geri man.*“ (UKG2). Tačiau trečiasis informantas atsakė, kad įstaigoje gyvena neįgalūs asmenys: „*Čia gyvena neįgalūs asmenys.*“ (UKG3). Iš visų trijų informantų išsakytų minčių galima daryti prielaidą, kad šioje socialinės globos įstaigoje gyvena senyvo amžiaus asmenys, turintys tam tikras sveikatos problemas, specialiuosius poreikius, ar tam tikrą neįgalumo lygį bei tie, kuriems reikia dėmesio ir bendravimo jų kasdieniniame gyvenime.

Sekančiu klausimu informantams, **buvo siekta išsiaiškinti ko senyvo amžiaus asmenims, gyvenantiems socialinės globos įstaigoje labiausiai trūksta, kad jų poreikiai būtų patenkinti ir kad jie jaustųsi geriau,** todėl informantams buvo pateiktas klausimas: „*Ko trūksta globos įstaigos gyventojams, kad jie gerai jaustųsi?*“. Iš gautų tyrimo rezultatų matyti, kad visų atsakusių informantų nuomonės išsiskyrė. Vienas iš informantų atsakė, kad jam socialinės globos įstaigoje, kad jis geriau jaustųsi trūksta užimtumo, galimybės realizuoti save ir patenkinti savo kūrybinius poreikius: „*Trūksta savirealizacijos galimybių.*“ (UKG3). Anot Pažėrienės (2013), senyvo amžiaus asmenų užimtumas skatina socialinį asmenų funkcionavimą, padeda asmeniui išreikšti save, taip pat tai turi terapinį poveikį bei padeda atstatyti senyvo amžiaus asmens savivertę. Vienas iš informantų atsakė, kad jam geriau jaustis padėtų pakoreguotos maitinimo paslaugos: „*Trūksta įvairesnio ir dažnesnio maitinimo.*“ (UKG2). Socialinės globos įstaigose dirba dietistas, kuris sudaro gyventojų mitybos planus ir meniu, pagal kurį yra gaminamas maistas ir tiekiamas gyventojams. Maitinimas dažniausiai yra organizuojamas 5 kartus per dieną, pagal kiekvieno gyventojų sveikatos būklę (pvz. sergant diabetu ir pan.). Tačiau suprantama, kad senyvo amžiaus asmenims gyvenantiems įstaigoje pabosta tas pats maistas ir jiems norisi įvairesnės mitybos. Vienas iš informantų atsakė, kad jam trūksta personalo, kad būtų užtikrintos kokybiškesnės paslaugos: „*Įstaigai reikėtų daugiau personalo darbuotojų, nes jų trūksta.*“ (UKG1). Dėl darbuotojų trūkumo socialinės globos įstaigose socialiniams darbuotojams tenka dirbti ir tai, kas neįeina į jų darbo funkcijas, o tai neleidžia suteikti reikiamos socialinės pagalbos paslaugų gavėjams.

Apibendrinus gautus tyrimo rezultatus, apklausus Ukrainos socialinės globos įstaigoje gyvenančius senyvo amžiaus asmenis, galima daryti išvadą, kad senyvo amžiaus asmenys į socialinės globos įstaigą Ukrainoje patenka dėl sumažėjusių socialinių įgūdžių, gebėjimų pasirūpinti savimi kasdieninėje veikloje bei dėl patiriamo skurdo ir nepakankamų finansinių galimybių gyventi savarankiškai. Kalbant apie sėkmingos adaptacijos veiksnius socialinės globos įstaigoje, iš gautų rezultatų matyti, kad senyvo amžiaus asmenys atvykę į naują vietą jautėsi nejaukiai, jiems buvo sunku prisitaikyti prie naujos aplinkos, tačiau jų gyvenimo kokybė gyvenant įstaigoje pagerėjo, o prie to prisidėjo socialinis darbuotojas, medicinos personalas, suteikta psichologinė pagalba bei kiti įstaigoje gyvenantys asmenys.

IŠVADOS

1. Senyvo amžiaus asmenų persikėlimas gyventi į socialinės globos įstaigą, dėl sumažėjusių galimybių savarankiškai savimi pasirūpinti yra sudėtingas procesas, kadangi kardinaliai pasikeičia senyvo amžiaus asmens gyvenimas. Persikėlimas sukelia daug negatyvių jausmų, nes tenka prarasti buvusius socialinius ryšius, sumažėja bendravimas su artimaisiais, tenka priprasti prie naujos aplinkos, esamų naujų taisyklių, rutinos bei suvokti, kad esi nuo kažko priklausomas. Visi šie pokyčiai kelia didelius iššūkius senyvo amžiaus asmens tapatumui ir reikalauja pastangų adaptacijos procese. Siekiant sėkmingos senyvo amžiaus asmens adaptacijos vienas iš svarbiausių aspektų yra emocinis žmogaus palaikymas, galimybė asmeniui įsitraukti į sprendimų priėmimo procesą, namų aplinkos sukūrimas bei galimybė palaikyti ryšius su artimaisiais.

2. Socialinis darbuotojas ir jo veiklos metodai darbe su senyvo amžiaus asmenimis jų adaptacijos procese yra labai svarbūs, nes teikdamas socialines paslaugas, emocinę paramą, organizuodamas užimtumus, taikydamas individualius ar grupinius darbo metodus jis sprendžia senyvo amžiaus asmens adaptacijos procese kilusias problemas, kartu su senyvo amžiaus asmeniu planuoja ir nusimato tam tikrus tikslus. Socialinis darbuotojas darbe su senyvo amžiaus asmenimis turi turėti gerontologijos žinių, suprasti senėjimo procesus, psichosocialinę žmogaus raidą. Tyrimas atskleidė, kad socialinis darbuotojas turi gebėti ne tik taikyti tam tikrus socialinio darbo modelius, metodus bei teorijas, bet ir turėti tinkamas asmenines moralines vertybes, gebėti užjausti, suprasti, būti empatišku ir supratingu, kad senyvo amžiaus asmuo jaustųsi saugiai ir jo adaptacija būtų sėkminga ir lengva.

3. Išanalizavus gautus tyrimo rezultatus, apklausus senus ir pagyvenusius asmenis, kurie gyvena socialinės globos namuose Lietuvoje, paaiškėjo, kad senyvo amžiaus asmenims labai svarbus socialinių darbuotojų jiems skiriamas dėmesys, emocinė parama ir pagalba kasdieninėje veikloje. Gyventojų požiūriu socialinis darbuotojas savo teigiamomis asmeninėmis vertybėmis ir tinkamai pasirinktais socialinio darbo metodais padeda jų adaptacijai socialinės globos namuose.

4. Taikant kokybinius tyrimo metodus ir išanalizavus gautus rezultatus paaiškėjo, kad Ukrainos socialinės globos namuose gyvenančių senyvo amžiaus asmenų sėkmingai adaptacijai įtakos turi socialinių darbuotojų teikiamos paslaugos, psichologinė pagalba ir konsultacijos, kadangi į globos namus atvykę asmenys jaučia didelį stresą, su kuriuo jiems vieniems yra sunku susitvarkyti. Taip pat išsiaiškinta, kad senyvo amžiaus asmenų gyvenančių Ukrainos socialinės globos namuose adaptaciją palengvino kiti globos namuose gyvenantys asmenys ir galimybė su jais palaikyti tarpusavio ryšius, jausdami moralinį palaikymą senyvo amžiaus asmenys lengviau adaptuojasi.

REKOMENDACIJOS SOCIALINIAMS DARBUOTOJAMS, DIRBANTIEMS SOCIALINĖS GLOBOS NAMUOSE

- Socialiniai darbuotojai senyvo amžiaus asmeniui atvykus į socialinės globos įstaigą turi užtikrinti galimybę įsitraukti į socialinės globos plano organizavimą, jiems turi būti suteikta informacija apie teikiamas socialines paslaugas, jie turi būti supažindinami su nauja aplinka, dirbančiu personalu, galimybes palaikyti ryšius su artimaisiais, įstaigoje galiojančią tvarką ir taisykles.
- Ne visuomet darbe su senyvo amžiaus asmenimis socialinio darbo metodai ir teorijos lemia sėkmingą adaptaciją. Socialinio darbuotojo empatiškumas, nuoširdumas, geranoriškumas padeda senyvo amžiaus asmenims jaustis geriau ir tai lemia lengvesnę šių asmenų adaptaciją. Svarbu skirti pakankamai laiko individualiam bendravimui su naujai atvykusi asmeniu, išklausti jį, padėti jam susipažinti su nauja aplinka, įstaigoje gyvenančiais gyventojais, surasti tinkamas užimtumo veiklas, kurios atitiktų jo poreikius ir galimybes.

LITERATŪRA

1. Abramavičienė, R. (2008). Senyvo amžiaus žmonių socialinės problemos Šiaulių apskrities ilgalaikės socialinės globos įstaigose. (Nepublikuotas magistro darbas, Šiaulių universitetas, 2008).
2. Altuntaş O. Torpil B. Uyanik M. 2017. Occupational Therapy for Elderly People. Health Science Faculty, Occupational Therapy Department, Hacettepe University, Ankara, Turkey. 916- 202.
3. Andriekienė M. R., Sneneckaitė, J. (2001). Vaiko socialinis-kognityvinis patyrimas šeimoje ir ikimokyklinėje įstaigoje. *Pedagogika*. p. 31-42.
4. Anusevičius, E. (2008). Socialinio darbuotojo veiklos analizė, teikiant sociokultūrinės paslaugas senelių namų gyventojams. (Nepublikuotas magistro darbas, Vytauto didžiojo universitetas, 2008).
5. Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
6. Bartkutė, D. Bendravimo su pagyvenusiais žmonėmis ypatumai./ *Gerontologija*, 1 (2), 2000.
7. Baruch Y. Career development in organizations and beyond: Balancing traditional and contemporary viewpoints // *Human resource Management Review*, No. 16, p. 125–138, 2006.
8. Beckas A.T., Weishaar M.E. (2011). Kognityvinė terapija. Iš Corsini R.J., Wedding D. (Ed).
9. Bengtson, V. L., Burges, E. O., Parrott, T. M. (1997). Theory, Explanation, and a Third Generation of Theoretical Development in Social Gerontology. *Journal of Gerontology: SOCIAL SCIENCES*, 52B (2), pp. 72–88.
10. Buginienė, A. (2020). Socialinių paslaugų kokybės stacionarioje socialinės globos įstaigoje užtikrinimas: socialinių darbuotojų patirtys. (Magistro darbas, Mykolo Romerio universitetas).
11. Chalquist, C. (2003). A Paradigm Shift from Lines to Circles: Twelve Characteristics of a Family System. Retrieved December 2, 2007, [žiūrėta: 2021-10-15] Prieiga per internetą: <<http://serendip.brynmawr.edu/complexity/Chalquist2.html>>.
12. Charenkova, J. (2018). Vyresnio amžiaus asmenų persikėlimo į socialinės globos įstaigą patirtis: literatūros apžvalga. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*. P. 21-36.

13. Damulevičienė, G., Lesauskaitė, V., Knašienė, J., & Macijauskienė, J. (2010). Technologijų pritaikymas pagyvenusio amžiaus žmonių savarankiškumui palaikyti. *Medicina*, 46(1).
14. Dimšienė, D. (2016). Tai ne naujo gyvenimo pradžia: senyvo amžiaus žmonių kasdienio gyvenimo globos namuose patirtys. (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas.)
15. Dūdėnienė, D. (2012). Globos namų gyventojams teikiamų socialinių ir medicininių paslaugų kokybė. (Magistro darbas, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas).
16. Fernandez-Ballesteros et al. (2009). Madrid: ediciones pirámide. Envejecimiento activo. contribuciones de la psicología. p. 163-165.
17. Gaižauskaitė, I., Valavičienė, N. (2016). Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu. Mykolo Romerio universitetas.
18. Gerulaitis, D. (2014). Socialinio darbo tyrimų metodika ir tyrimo modelio kūrimo strategija. Teorijos ir praktikos sąsajos jungtinės II pakopos socialinio darbo studijų programos mokslinės tiriamosios praktikos procese, p. 30-35.
19. Grenade, L., Boldy, D. (2008). Social isolation and loneliness among older people: issues and future challenges in community and residential settings. *Australian Health Review*, 32(3), 468-478.
20. Gudavičiūtė, N. (2012). Senyvo amžiaus žmonių poreikių ir jų tenkinimo Lauksargių globos namų atvejo studija. (Magistro darbas, Lietuvos edukologijos universitetas).
21. Įsakymas dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo, 2006 m. balandžio 5 d. Nr. A1-93. (2006). [žiūrėta 2021-01-12]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.274453>.
22. Išoraitė, M. (2005). *Socialinių paslaugų administravimas*. Mokomasis leidinys, Vilnius, ISBN 978- 9955- 763- 03-1.
23. Ivanauskienė, V., Varžinskienė, L. (2007). Socialinių darbuotojų profesinių vertybių raiška praktinėje veikloje. *Socialinis darbas*. 6 (1), p. 76-82.
24. Jakutonytė, J. (2013). Patirtų negatyvių situacijų, depresiškumo ir įsitikinimų (pagal kognityvinę - elgesio teoriją) sąsajos su nuteistų vyrų tyčiniu savęs žalojimu. (Magistro darbas, Vytauto didžiojo universitetas).
25. Jančiauskienė, L. (2016). Tremtį išgyvenusių senyvo amžiaus moterų patirties rekonstravimas socialinio darbo praktikoje. (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas).
26. Jankūnienė, D., Naujanienė, R. (2012). Sėkmingos senatvės prielaidos: senyvo amžiaus asmenų perspektyva. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 10 (2), p. 209-229.

27. Javtokas, Z. (2015). Sveikatos stiprinimo konspekto papildymas. P. 3-26.
28. Jonkutė, R. (2018). Senyvo amžiaus asmenų adaptacija socialinės globos namuose. (Baigiamasis darbas, Klaipėdos valstybinė kolegija).
29. Juodraitis A. Asmenybės psichologinės adaptacijos prielaidos. – Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 1999.
30. Juozapaitytė-Novickienė, V. (2018). *Socialinės gerovės užtikrinimas: pagyvenusių ir senų žmonių gyvenančių globos namuose socialinių lūkesčių analizė*. (Magistro darbas, Lietuvos edukologijos universitetas, 2018).
31. Kaduševičienė, A. (2008). *Pagalbą namuose gaunančių pagyvenusių žmonių socialinio tinklo analizė*. (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2008).
32. Kahana, E., Kahana, B., Wykle, M. (2010). “Care-Getting”: A Conceptual Model of Marshalling Support Near the End of Life. *Current Aging Science*, 3, 71-78.
33. Kairys, J. (2002). *Senatvės psichologija*.- Utena: Kintava,
34. Klokmanienė L. (2009). *Socialinės paslaugos. Panevėžys: Panevėžio kolegijos leidykla*
35. Koncevičienė, N., Beržanskienė, M., Eidukaitienė, V. (2013). Vyresnių kaip 60 metų amžiaus žmonių laisvalaikio praleidimo galimybės Marijampolės savivaldybėje. *Scientific Journal*, 35(4), 554-563.
36. Kondrotienė, A. (2016). Senyvo amžiaus asmenų patekimo į Utenos socialinės globos namus priežasčių analizė. (Baigiamasis darbas, Utenos kolegija.)
37. Koskinen, S. (2002). Socialinio darbo gerontologijoje istorinė raida. *Socialinė gerontologija: ištakos ir perspektyvos*. Kaunas: VDU.
38. Koskinen, S. ir Naujanienė, R. (2007). Žmogaus senėjimo ir senatvės samprata kokybiniuose tyrimuose. *Klaipėda: Tiltai* (1)
39. Labutienė, N. (2014). Socialinio darbuotojo veikla senelių globos namuose: gyventojų požiūris. (Magistro darbas, Lietuvos edukologijos universitetas).
40. Leišytė, R. (2014). Sergančiųjų senatvine demencija geriatrinės reabilitacijos ypatumai. *Gerontologija*, 15 (3), p. 184-192.
41. Leonavičius, J. 1993. *Sociologijos žodynas*. Vilnius: Academia.
42. Lieguvienė, D. (2014). Socialinių paslaugų prieinamumo didinimas senyvo amžiaus asmenims Marijampolės savivaldybėje. (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas).
43. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas: 2006 m. sausio 19 d. Nr. X-493. [žiūrėta: 2021-09-20] prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342>>.

44. Liobikienė, T. N., Jackienė E. (2010). *Socialinio darbo su individu ir grupe metodas. Socialinis darbas*. Profesinė veikla, metodai ir klientai.
45. Malančuk, J. (2019). *Pagyvenusių žmonių oraus senėjimo problemų analizė Lietuvos raudonojo kryžiaus draugijos Visagino skyriuje*. (Magistro darbas, Utenos kolegija, 2019).
46. Malinauskienė, V. (2012). *Senyvo amžiaus žmonių veiklų globos namuose analizė: gyventojų perspektyva*. (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2012).
47. Marshall, W. (1996). *Postmodernism and discourse approaches to social work*. London: Palgrave.
48. McCarthy, V., and Holbrook, L. (2008). A Multidisciplinary Concept Analysis of Empowerment: Implications for Nursing. *The Journal of Theory Construction and Testing*, 12(2), 68–74
49. Meiliūnienė, I. (2014). *Socialinių darbuotojų veikla tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius*. (Magistro darbas, Mykolo Romerio universitetas).
50. Mikėnienė, R. (2011). *Senų žmonių orumo pajauta globos įstaigoje*. (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas).
51. Milne, A., Sullivan, P., M., Tanner, D., Richards, S., Ray, M., Lloyd, L., Beech, C., Phillips, J. (2014). *Social work with older people: a vision for the future*. 7-16.
52. Mišeikienė, T. (2009). *Pagyvenusių stacionare besigydančių asmenų kognityvinių funkcijų, subjektyvaus sveikatos vertinimo ir psichologinės gerovės sąsajos*. (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas).
53. Mok, B. H., and Mui, A. (1997). Empowerment in Residential Care for the Elders. *Journal of Gerontological Social Work*, 27(1), 23–35.
54. Naujanienė, R. (2008). *Kliento problemų ypatumai gerontologinio socialinio darbo tyrimuose*. *Socialinis darbas*, 7 (1), 36-40.
55. Norkienė, Z. (2010). *Mokytojo asmenybės būdo bruožai socialinių grupių lūkesčių kontekste* (Nepublikuotas magistro darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2010).
56. Orlikienė, R. (2014). *Socialinis darbas su senyvo amžiaus žmonėmis: Anykščių rajono savivaldybės atvejis*. (Magistro darbas, Mykolo Romerio universitetas).
57. Orlova, L. U. (2014). *Socialiai globojamų vyresnio amžiaus asmenų gyvenimo kokybės veiksniai*. *Socialinio darbo klientų tyrimai*. p. 21-32.
58. Orlova, U.L., Gruževskis, B. (2014). *Savarankiškumas – socialinės globos įstaigoje gyvenančių vyresnio amžiaus asmenų gyvenimo kokybės veiksnys*. *ILgalaikės globos paslaugų rinkos problematika*, 13 (1), p. 113-132.

59. Padegimienė, D. (2008). *Pagyvenusių žmonių socialinės problemos ir jų sprendimo galimybės*. (Magistro darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas, 2008).
60. Palujanskienė, A. (2004) Asmenybės raida. Socialinė gerontologija: ištakos ir perspektyvos. Kaunas. VDU leidykla.
61. Pažėrienė, J. (2013). Asmenų su psichine negalia ir intelekto sutrikimais užimtumo tyrimas: Jasiuliškių socialinės globos namų atvejo analizė. (Magistro darbas, Lietuvos edukologijos universitetas).
62. Petrauskytė, E. (2017). Socialinės inovacijos psichikos sveikatos įstaigose. (Magistro darbas, Klaipėdos universitetas).
63. Petriwskyj, A., Gibson, A., and Webby, G. (2015). Staff members' negotiation of power in client engagement: Analysis of practice within an Australian aged care service. *Journal of Aging Studies*, 33, 37–46.
64. Petronytė, S. (2018). Senyvo amžiaus žmonių savarankiškumo palaikymas socialinės globos įstaigoje. (Bakalauro darbas, Klaipėdos valstybinė kolegija).
65. Phillips, J., Ray, M., Marshall, M., (2006). *Social work with older people*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
66. Plungienė, Ž. (2014). *Senyvo amžiaus asmenų fizinio aktyvumo ir savarankiškumo sąsajos kasdieninėje veikloje*. (Magistro darbas, Šiaulių universitetas, 2014).
67. Poderienė, G., Janonytė, N. (2006). Mokytojo įtaka adaptacijos procesui. *Pedagogika*. T.82, p. 73- 79.
68. Radziulienė, V. (2021). Socialinio darbo su vienišais vyresnio amžiaus žmonėmis ypatumai pandemijos laikotarpiu. (Magistro darbas, Mykolo Romerio universitetas).
69. Ramanauskaitė, R. (2010). *Žmogaus biopsichosocialinio senėjimo supratimo analizė*. (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2010).
70. Rowe, J., Kahn, R. (1998). *Successful aging*. New York: Pantheon Books.
71. Rožienė, R. (2016). Senyvo amžiaus žmonių požiūrio į subjektyvią gyvenimo kokybę Utenos socialinės globos namuose vertinimas. (Bakalauro darbas, Utenos kolegija).
72. Ruškus, J., Mažeikienė, N., Naujanienė, R., Motiečienė, R., Dvarionas, D. (2013). Įgalinimo samprata socialinių paslaugų kontekste. *Socialinės paslaugos ir įgalinimas*, 12 (2), p. 9-43.
73. Ruth, J. E., (1996) Personality, In *Encyclopedia of Gerontology: Age, Aging and the Aged*, ed. Birren J.E., Vol. 2. (p. 281 - 295). San Diego: Academic Press.
74. Rutkauskaitė, Stundžė 2014 – Giedrė Rutkauskaitė, Lijana Stundžė. Moterų sakytinė istorija: komunikacinis aspektas. *Informacijos mokslai*, nr. 68, 63–76.

75. Sadan, E. (2004). Empowerment and Community Planning: Theory and Practice of People-Focused Social Solutions [žiūrėta: 2021-12-06]. Prieiga per internetą: <http://www.mpow.org>.
76. Sadauskas, J., Leliūgienė, I. (2010). Socialinio darbuotojo kompetencijos veikti bendruomenėje struktūra. *Socialinis darbas*, 9 (2), p. 56-63.
77. Schlossberg, N. K., Waters, E. B., and Goodman, J. Counseling Adults in Transition. (2nded.) New York: Springer, 1995.
78. Silevičiūtė, G. (2020). Senyvo amžiaus asmenų ir socialines paslaugas teikiančių darbuotojų tarpusavio santykiai socialinės globos įstaigose. (Magistro darbas, Mykolo Romerio universitetas).
79. Spirgienė, L., Macijauskienė, J. (2008). Pagyvenusių žmonių poreikių vertinimas stacionariose ilgalaikės globos institucijose naudojant InterRAI LTCF klausimyną: bandomojo tyrimo duomenys. *Gerontologija*. Nr. 9 (3), 197-201.
80. Stankutė, D. (2017). Pagyvenusio amžiaus žmonių socialinio palaikymo prielaidos globos namuose. (Magistro darbas, Lietuvos edukologijos universitetas).
81. Sujeta, A. (2013). Neįgaliųjų įgalinimo darbo rinkoje nacionalinė politika ir jos įgyvendinimo pasekmės. (Magistro darbas, Lietuvos sporto universitetas).
82. Sutkutė, N. (2015). Autistiškų vaikų socialinių įgūdžių gerinimas ir elgesio sunkumų mažinimas, taikant video modeliavimo metodą. (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas).
83. Šeškevičiūtė, I. (2014). Pradedančiųjų teatro mokytojų problemos ir jų asmeninė įveika. (Magistro darbas, Lietuvos edukologijos universitetas).
84. Šiaulių miesto savivaldybės globos namai. <https://siauliuglobosnamai.lt>. [žiūrėta 2020-11-12].
85. Šinkūnienė, J. R. (2011). *Kūrybiškumo aspektai socialiniame darbe*. *Socialinis darbas*, Nr. 10(1), p. 63- 70.
86. Šukytė, E., Čepukienė, V. (2017). Senyvo amžiaus žmonių požiūrio į senatvę ir psichologinio atsparumo reikšmė jų gyvenimo kokybei. „Visuomenės sveikata“, Nr. 1(76) p.74-82
87. Tamošaitienė, A. (2012). Senyvo amžiaus žmonių orumo palaikymo patyrimas slaugos ligoninėje. (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas).
88. Tatorytė, J. (2014). Socialinių paslaugų kokybės vertinimas ir tobulinimas senų ir pagyvenusių žmonių globos namuose. (Magistro darbas, Mykolo Romerio unoversitetas).

89. Toliušienė, V. (2021). Senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas globos namuose. [Žiūrėta internete: 2021-09-25].
<<https://talpykla.elaba.lt/elabafedora/objects/elaba:101124522/datastreams/MAIN/content>>
90. Turner, B.S. 1995. *Medical Power And Social Knowledge*. London.
91. Tutkienė, I. (2010). Socialinio darbuotojo vaidmuo pensionato gyventojų socialinės adaptacijos procese. (Magistro darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas).
92. Tutkutė, I. (2010). Socialinio darbuotojo vaidmuo pensionato gyventojų socialinės adaptacijos procese. (Magistro darbas, Vilniaus pedagoginis universitetas).
93. Valčiukaitė, J. (2018). Neurodizaino taikymo problematika. (Magistro darbas, Vilniaus dailės akademija).
94. Valickas, G. (2003). Ankstyvosios neadaptatyvaus elgesio ištakos: socialinis kognityvinis požiūris. *Socialinis darbas* 1(3), p. 5-14.
95. Vareikytė, A., Kaziliūnas, A. (2006). *Socialinių paslaugų tobulinimas Lietuvos savivaldybėse*. Vilnius, MRU Leidybos centras.
96. Vencloviene, M. (2015). Įgalinimo samprata ir veiksniai socialinio darbo metodų perspektyvoje. *Filosofija. Sociologija*, 26(2), 113–121.
97. Williamson, K. (2007). Home Health Care Nurses' Perceptions of Empowerment. *Journal of Community Health Nursing*, 24(3), 133–153.
98. Zaborskienė, V. (2012). Senyvo amžiaus žmonių, gyvenančių globos namuose subjektyvios patirtys. (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas).
99. Žalimienė, L. (2005). *Socialinės globos pagyvenusiems asmenims kokybė ir jos vertinimas*. (Vilnius).
100. Žalimienė, L. (2007). Socialinės globos paslaugų pagyvenusiems žmonėms standartizavimas: Lietuvos praktika ir užsienio šalių patirtis. *Gerontologija*, 8 (1), p. 44-54.
101. Žukaitė, A. Mockus, A. (2012). Sėkmingas senėjimas: psichologinis aspektas. *Gerontologija*. p. 228-234. [Žiūrėta 2021 04 20]. Prieiga per internetą: <http://www.gerontologija.lt/files/edit_files/File/pdf/2012/nr_4/2012_228_234.pdf>.
102. Žukauskienė, V. (2012). Logoterapijos principų naudojimas gerontologijos socialinio darbo praktikoje. (Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas).
103. Дрибноход, Ю. Ю. (2012). *Косметология*. Ростов-на-Дону: Феникс.
104. Лунина Е. (2009). Особенности совладающего поведения у лиц в позднем возрасте. Диссертация, Южного федерального университета г. Ростов-на-Дону [žiūrėta 2021 - 04 - 21]. Internetinė prieiga: <<http://www.google.lt/#hl=lt&source=hp&q=лунина+елена+борисовна+особенности+совладающег.>>

105. Пономаренко, І. В., (2013). *Дослідження впливу старіння населення на чисельність та структуру економічно активного населення в Україні та країнах Європи*. «Ефективна економіка».UDC 314: 339.

ADAPTATION OF THE ELDERLY IN SOCIAL CARE HOMES

SUMMARY

Relevance of the study. According to Eurostat in July 2020, life expectancy in Europe is declining and increasing every year, leading to a decline in the number of people of working age and in higher retirement age. In Lithuania, as in the whole of Europe, the number of elderly people over the age of 65 is growing rapidly. but according to I.B. Пономаренко (2013) The situation in Ukraine is much more complicated, as it is one of the leading countries where aging is growing very fast. Aging is an individual phenomenon that manifests itself in certain biological, psychological and social changes (Jankūnaitė, Naujanienė, 2012). Successful aging is understood as a complex phenomenon involving major physical, emotional, cognitive, and social domains (Fernandez-Ballesteros et al., 2009).

It is very important for an elderly person to participate in community activities, to engage in activities that make sense to him or her, and to feel needed in the current time. However, not all older people have equal opportunities for successful aging, as it is influenced by social status, economic status, social activity, ethnicity, and maintaining good health (Phillips et al., 2006).

As society ages, the need for long-term care and nursing for the elderly increases, which makes long-term social care institutions much needed when a person loses their existing social independence skills and relatives do not have the means and conditions to care for the cared for person. However, in Lithuania, inpatient care institutions are assessed in two ways. The prevailing opinion is that a person who comes to live in an institution loses contact with his family, has no personal space, and has to live according to a strict order (getting up, eating, employment, exercise agenda). But despite the prevailing public opinion, these institutions seek to compensate the elderly for the inability to carry out daily life activities without assistance (Orlova, 2014). When providing social care for the elderly, social care institutions provide a set of services that provide comprehensive, constant care to a completely independent person.

Social work with the elderly requires not only a lot of theoretical and practical knowledge, but also patience, understanding and, of course, high professional qualifications. The activities of social workers working with this group of people are usually focused on complex assistance, which does not always give a visible result, but the specialist becomes responsible for everything in the person's life (Orlikienė, 2014). According to T. N. Liobikienė and E. Jackienė (2010), the essence of social work is the pursuit of positive and sustainable changes in human life, planning and precise operation of a social worker. And individual work with a person helps to achieve this, because it allows to achieve changes in life, through the person himself. Also suitable for this group and widely

used is the problem-solving model, which allows the social worker to identify the main problem of an elderly person, which is often difficult for such persons to identify and name. However, once a problem is identified, the specialist can go through the planning, implementation of the plan, and evaluation of the assistance. According to the author J. R. Šinkūnienė (2011), individual work with the elderly is a complex work based on negative and positive relations between the service recipient and the specialist and quality assessment. This is why individual and group work methods are most often used in social work.

S. Koskinen and R. Najulienė (2007) study the aging of the elderly and the topic of old age in Lithuania, such authors as G. Damulevičienė, V. Lesauskaitė, J. Knašienė, J. Macijauskienė (2010) presented the factors that influence a person's aging. L. Žalimienė (2005) and Išoraitė (2005), A. Vareikytė and A. Kaziliūnas (2006) examine the availability of social services for the elderly, their quality and need quite extensively. However, little attention is paid to the adaptation of older people to a new place, emotions and support, and social work methods that help to overcome the transition period and adapt in a social care institution.

Foreign authors examining the adaptation of the elderly in a social care institution: Bengtson (1997), (Marshall, 1996), Birren (1996), Schlossberg, Waters, and Goodman (1995). Milne, Sullivan, Tanner et al. (2014) examine the activities of a social worker, applied social work methods in work with the elderly.

Research problem: Competences of social workers, shortcomings in work organization, physical environment of service provision, lack of staff, poor relations of the elderly with relatives, certain health problems of the elderly affect the adaptation process of the elderly in the social care institution.

Problematic issues of the research:

1. What methods of social work in working with the elderly help to facilitate the adaptation of the elderly?
2. What are the adaptation problems of the elderly?
3. What is the influence of a social worker in the process of adaptation of the elderly in a social care institution?

Object of research: Activities of social workers in optimizing population adaptation processes in social care institutions.

The aim - to reveal the activities of social workers by optimizing the adaptation processes of the elderly and the elderly in social care institutions.

Research tasks:

1. To apply the theoretical analysis of the concept of adaptation of the elderly and the elderly presented in the scientific literature;
2. To reveal the methods of social workers' activities that facilitate the adaptation of the elderly and the elderly by applying a semi-structured interview method and a written survey;
3. Applying a semi-structured interview method to reveal the attitude of old and elderly people living in Lithuania towards the activities of a social worker in the process of population adaptation;
4. To reveal the preconditions for successful adaptation of old and elderly people living in Ukrainian social care homes by applying the method of a written survey;
5. After the analysis of the social worker's activities with the old and the elderly, to provide recommendations to the social workers working in the social care institution.

Research methods.

1. Analysis of scientific literature revealing theoretical paradigms of adaptation of old and elderly people in social care institutions.
2. Qualitative research. Data collection tool - semi-structured interview and written survey;
3. Data analysis method - content analysis.

Participants in the study: social workers working with the elderly and elderly people living in a social care institution. Informants were selected according to a targeted selection method. Twelve social workers and 9 elderly people living in a social care institution were interviewed. The study has been running since 2021. May 1 - 2021 October month. 1d.

Structure of the master's thesis: summary in Lithuanian, summary in English, introduction, four chapters, conclusions, recommendations, references (105 references), 23 appendices.

Methodological part of the study:

The following methodological provisions were used to analyze the survey data:

Cognitive theory. This theory was developed and refined by Aaron T. Beck, according to which people's reactions to certain life events result from a combination of cognitive affective, behavioral, and motivational responses (Beck, Weishaar, 2011). A person's behavior, emotions and physiological condition are determined not by the situation itself, but by the cognition that results from the person's reaction to it. This explains why the reactions of two people who have faced the same situation may be different. If a person's behavior and thoughts are based on negative thoughts, he or she may harm himself or herself over time because such behavior stems from dysfunctional thinking. In this theory, the most important are negative human beliefs, which determine the nature of intermediate thoughts and automatic thoughts, the perception of the current situation and reality,

interpretations and their assessments (Jakutonytė, 2013). Thus, it can be argued that the negative cognitions that arise in the elderly and the elderly have a negative impact on their adaptation process in social care homes and reverse adaptation.

Withdrawal theory. This theory explains the loss of roles in the elderly and helps to explain certain aspects of discrimination against the elderly. This theory was developed by T. Parson, who argued that distancing oneself from society occurs naturally as we age (Turner, 1995). According to this theory, society is a self-regulating system that is made up of interdependent parts that work together to dominate social order and stability. In his theory, T. Parson explains that socialization is a process of taking over values, morals, and norms that takes place not only at an early age (childhood), but also throughout a person's life, it is a constant experience throughout life (Leonavičius, 1993).

Theory of social empowerment. The essence of this theory is to help the recipient of social services, in this case an elderly person, to learn to be self-confident when they come to live in a social care institution, to change their self-esteem in a positive way, to provide them with the necessary knowledge and information. their knowledge and competencies, to create conditions for autonomy, to express their responsibility. Empowerment includes a person's individual responsibility for making independent decisions and their faith in their own abilities (Gerulaitis, 2014). The theory of empowerment is important in the process of adaptation of the elderly, because in the process of moving from their place of residence to a care home, it is important for the person to understand their current situation, their negative feelings, to be able to recognize their strengths and abilities. The social worker must help the person to reduce his or her feeling of helplessness, encourage him or her to take responsibility for his or her decisions and enable him or her to act (Jančiauskienė, 2016).

The study was based on these theories, which explain some of the difficulties of adaptation in the elderly.

Research instrument. An anonymous written survey (for Ukrainian social workers and the elderly living there) and a semi-structured interview (for Lithuanian social workers and the elderly living here) were chosen for the research and to achieve the goal. The questionnaire consisted of open-ended questions. Social workers in Lithuania and Ukraine were asked 10 questions, and elderly people living in Lithuanian and Ukrainian social care institutions were asked 14 questions.

At the beginning of the interview and in the written survey, the purpose of the research was stated, it was informed that the interview was recorded, the informants were coded and the results of the research would be used only for scientific purposes.

The semi-structured interviews for the elderly and social workers consisted of 4 question blocks. The first block of questions was designed to find out the demographic characteristics: the age

at which persons came to live in a social care home and how long they lived in a social care home. Social workers working in social care institutions were asked one demographic question, which sought to find out the work experience of social workers working with the elderly. The second block of questions for the elderly sought to find out the changes in the elderly after coming to live in a care home, the difficulties they encountered in the process of adaptation and what is missing for the elderly when coming to live in a social care institution. Meanwhile, the questions asked to social workers in the second block sought to find out what problems the elderly face in the adaptation process, as well as changes in the life of the elderly in a new place, what best helps the adaptation in the social care home and what health problems affect the adaptation process. . The third block of written interviews for the elderly included questions about the help provided by the social worker, the reasons facilitating adaptation and the ways in which the social worker helped to adapt in the care home. From the questions presented to the social workers by the block, the aim was to find out the knowledge of the social worker, which helps the elderly to adapt in the care home and the needs of the elderly in the adaptation process. The fourth block of questions for the elderly sought to find out the interrelationships between the elderly, their attitudes towards the people living in the care home and what the residents lack in order to feel good. In this block of questions, social workers were asked questions that allowed them to find out how the elderly living in a social care institution help each other to adapt to the new place and how the relatives of the population help the elderly in the adaptation process.

Isolation of diagnostic areas of the test instrument:

In order to investigate and clarify the purpose of the research and to answer the problematic questions, research tools were developed.

Table 1

Diagnostic blocks of social workers' activities during the adaptation process of the elderly in the care home

Diagnostic unit	Interview questions
Demographic block	How long have you been working with an elderly person living in a social care institution?
Changes in the lives of the elderly and the problems they face when they come to a care home	What are the adaptation problems faced by newly arrived elderly people? What facilitates the adaptation of the elderly in a social care institution? What is the best way to help older people adapt to a new environment? What health problems do older people have in their social care institution? What do you think the adaptation process of the elderly depends on?

The knowledge of the social worker and the needs of the elderly in the adaptation process	What knowledge does a social worker need to have in order to facilitate adaptation processes? What do people most often ask of you during the adaptation process?
Possibilities for successful adaptation of the elderly	How do people living in a social care institution help each other to adapt? How do the relatives of the resident help in adapting in a social care institution?

Table 2

Diagnostic blocks for the process of adaptation of the elderly in a care home

Diagnostic unit	Interview questions
Demographic block	How old are you? For what reasons did you go to a social care institution? How long have you lived in a social care institution?
Factors determining the adaptation of the elderly	How did you feel when you came to live in a social care institution? What has changed in your life since you came to live in a social care institution? What problems did you face when you came to live in a social care institution? What is missing when you come to live in a social care institution? What made it difficult for you to adjust to a social care institution?
Orienting the provision of social services to the needs of the elderly	What help did the social worker give you? What facilitated your adaptation in a social care institution? How did the social worker help you adjust to the new environment when you came to the social care institution?
Factors influencing the improvement of social services	Who do you communicate with most often? How would you describe the population living in the institution? What is missing from the care of the residents to make them feel good?

Research methods. The study was conducted using a qualitative approach - a semi-structured interview and a written survey of social workers working in social care institutions and the elderly living there. Interviews were transcribed, and categories and subcategories were derived. Oral questions were provided to social workers working in Lithuanian social care institutions and to elderly people living in Lithuanian social care institutions, and the interview was recorded after informing the study participants and obtaining their oral consent. A written survey was provided to social workers working in Ukrainian social care institutions and to elderly people living in Ukrainian social care institutions.

Research processing method - content analysis. The aim of this research is to reveal the activities of social workers in organizing the adaptation processes of the elderly in a social care institution.

The interview is conducted in a relationship with the interviewee, and its primary purpose is to gather and analyze the information obtained. It is important to empathize with the interviewer, observe the interlocutor and be a good listener. During the interview process, the interviewer and the interviewee often switch roles, but the person giving the interview answers the questions asked more often in the role of the sender of information (Stundžė and Rutkauskaitė, 2014).

The principle of qualitative interviews is open-ended questions. The interview questionnaire is usually prepared in advance and has clear boundaries and purpose. The structure of the questionnaire can be flexible, as interviews respond to the course of the interview, raising additional questions for in-depth and in-depth research. The person conducting the interview must have certain qualities, such as: analytical thinking, the ability to react constructively and quickly to the course of a conversation, the ability to communicate and speak, the ability to manage the conversation and their body language (Gaižauskaitė and Valavičienė, 2016).

Content analysis. This method is quite flexible and allows the researcher to test the issues raised and to better understand and understand the research data. In the course of this method, it is important to observe the participants, conduct interviews, and research material prepared by other people or authors. Once the data is collected, it is analyzed, described, analyzed and interpreted. Models of qualitative content analysis are divided into conventional, direct and total (Valčiukaitė, 2018).

Research ethics. The interviews were conducted in accordance with ethical requirements: confidentiality, goodwill, respect, anonymity, voluntariness and objectivity. The survey was conducted with the consent of the head of the social care institution to interview elderly people living in the institution and social workers working in this institution. Before the start of the interview, the informants were explained the purpose of the study and anonymity was emphasized, and at the end of the interview they were thanked for the time.

Selection of subjects. Lithuanian and Ukrainian social workers working in social care institutions with the elderly and elderly people living in a social care institution participated in the study. Both groups of study participants were chosen because social workers are directly involved in the adaptation process of the elderly, and the elderly can express their experiences of adapting in a social care institution. The sampling method is simple random, as certain persons were randomly selected from the available list. Participants of the study: Social workers working with the elderly, elderly people living in social care institutions in Lithuania and Ukraine and in social care institutions in Lithuania and Ukraine. Prior to the study, permission was obtained from the head of the institution, all participants in the study were asked the same questions, and they were informed that the answers to the interviews obtained during the study would be used only in this thesis.

Organization and course of the study. The study was launched in 2021. May 5, completed - October 15. The time of the interviews was agreed with the participants according to their possibilities - in a live meeting, by e-mail. Interviews with social workers working in Lithuanian social care homes were conducted at their workplaces and with the elderly in their rooms. The shortest conversation with a social worker in Lithuania lasted 3:44 minutes, the longest lasted 9:08 minutes. The shortest interview with an elderly person living in Lithuania lasted 7:49 minutes, the longest lasted 9:53 minutes.

ADAPTATIONS FOR THE OLD AND THE ELDERLY RESULTS AND ANALYSIS OF RESEARCH ON SOCIAL WELFARE AT HOME

Characteristics of the subjects. The study involved social workers who work with the elderly in a social care institution and aim to ensure that the elderly live a quality life and receive all necessary social services and that their needs are met. Ethical and confidentiality principles were observed during the investigation, and informants were warned and verbal consent was obtained from them prior to the interview for scientific purposes. The records obtained during the study were used for data analysis. To ensure the confidentiality of the informants, the persons involved in the investigation are marked with: LTG1, LTS1, UKS1, UKG2 symbols. The questionnaire consisted of 14 questions for residents of care homes and 10 questions for social workers. Detailed interview questionnaires are provided in the appendices. The study was conducted in 2021. May – October.

Possibilities of social worker activity, adaptation process of the elderly: the attitude of the population in Lithuania. Summarizing the results of the research, it can be concluded that the social worker plays one of the main roles in the adaptation of the elderly, because from the very beginning the social worker interacts with, supports, provides emotional and psychological support, enables the person to solve their problems and participate in those problems. decision-making process. Of course, the results of the study show that a sense of community and self-realization are important for the adaptation of the elderly, so it is important to ensure that the elderly have the opportunity to interact with peers, offer various employment activities according to their needs and health status. adapt faster and realize yourself.

Possibilities of social worker activity, adaptation process of the elderly: the attitude of social workers in Lithuania. This section presents, analyzes and evaluates interviews taken from social workers working in Lithuanian social care institutions. A total of 9 social workers participated in the survey, and their answers were coded - LTS (social workers working in Lithuania). Summarizing the results of the research, interviewing social workers working with the elderly in Lithuania, it can be stated that the staff working in the social care institution has great importance for the adaptation of the elderly, who must have not only adequate theoretical and practical knowledge

of gerontology, but also high morale. appropriate personal qualities. According to the interviewed specialists, elderly people who move to a social care institution experience many changes, therefore it is important for a social worker to cooperate with the relatives of the elderly, involving the person, encourage him / her to get involved in the care institution, promote employment and communicate with community members. However, it should be noted that the analysis of the results of the study shows that successful adaptation is usually a very individual matter, although the help of professionals and relatives determines a lot, but each person is very different and depends on the person's character, personal characteristics and social skills. Therefore, the adaptation of the elderly in a social care institution is a complex and factor-dependent process.

Possibilities of Social Worker Activity in the Adaptation Process of the Elderly: Attitudes of Social Workers in Ukraine. This part of the study presents, analyzes and evaluates the results of the written responses to the survey of social workers in Ukraine. A total of 3 social workers working in a Ukrainian social care institution participated in the study. The answers of the informants were coded - UKS (social workers working in the Ukrainian social care institution). Summarizing the results of the survey by interviewing social workers working in Ukraine, it can be concluded that in both Ukraine and Lithuania, according to specialists, the adaptation of the elderly is facilitated by professional work of social workers and other specialists, appropriate social work methods, attention to and satisfaction of the person needs.

Possibilities of social worker's activity in the process of adaptation of the elderly: the attitude of the population in Ukraine. This part of the paper presents, analyzes and evaluates the results of a written survey of elderly people living in Ukrainian social care institutions. A total of 3 residents living in Ukrainian social care institutions participated in the study. Summarizing the results of the survey of the elderly living in a Ukrainian social care institution, it can be concluded that the elderly are admitted to a social care institution in Ukraine due to reduced social skills, ability to take care of themselves in daily activities, poverty and lack of financial means to live independently. Regarding the factors of successful adaptation in a social care institution, the results show that the elderly people felt uncomfortable when they came to the new place, they found it difficult to adapt to the new environment, but their quality of life improved in the institution, which was facilitated by social worker and medical staff. , provided psychological assistance and other persons living in the institution.

CONCLUSIONS

1. The transfer of an elderly person to a social care institution, due to reduced opportunities for self-care, is a complicated process, as the life of an elderly person is radically changing. Moving causes a lot of negative feelings because you have to lose former social connections, you have less

communication with your loved ones, you have to get used to a new environment, existing new rules, routines, and you realize that you are addicted to something. All of these changes pose significant challenges to the identity of the elderly and require effort in the adaptation process. One of the most important aspects for the successful adaptation of an elderly person is the emotional support of the person, the opportunity for the person to get involved in the decision-making process, the creation of a home environment and the opportunity to keep in touch with loved ones.

2. The social worker and his / her methods of working with the elderly are very important in the process of their adaptation, because by providing social services, emotional support, organizing employment, applying individual or group work methods, he solves the problems of the elderly in the process of adaptation. age person plans and sets certain goals. A social worker at work with the elderly must have knowledge of gerontology, understanding the processes of aging, psychosocial human development. The research revealed that a social worker must not only be able to apply certain models, methods and theories of social work, but also have appropriate personal moral values, be able to empathize, understand, be empathetic and understanding in order for an elderly person to feel safe and adapt successfully. and easy.

3. After analyzing the results of the research, interviewing old and elderly people living in social care homes in Lithuania, it became clear that the attention, emotional support and assistance of social workers in their daily activities is very important for the elderly. From the point of view of the population, the social worker, with their positive personal values and well-chosen methods of social work, helps them to adapt in a social care home.

4. Qualitative research methods and analysis of the results have shown that the successful adaptation of elderly people living in social care homes in Ukraine is influenced by the services, psychological assistance and counseling provided by social workers, hard to deal with. It was also found that the adaptation of elderly people living in social care homes in Ukraine was facilitated by other people living in care homes and the possibility to communicate with them, the elderly adapt more easily to the feeling of moral support.

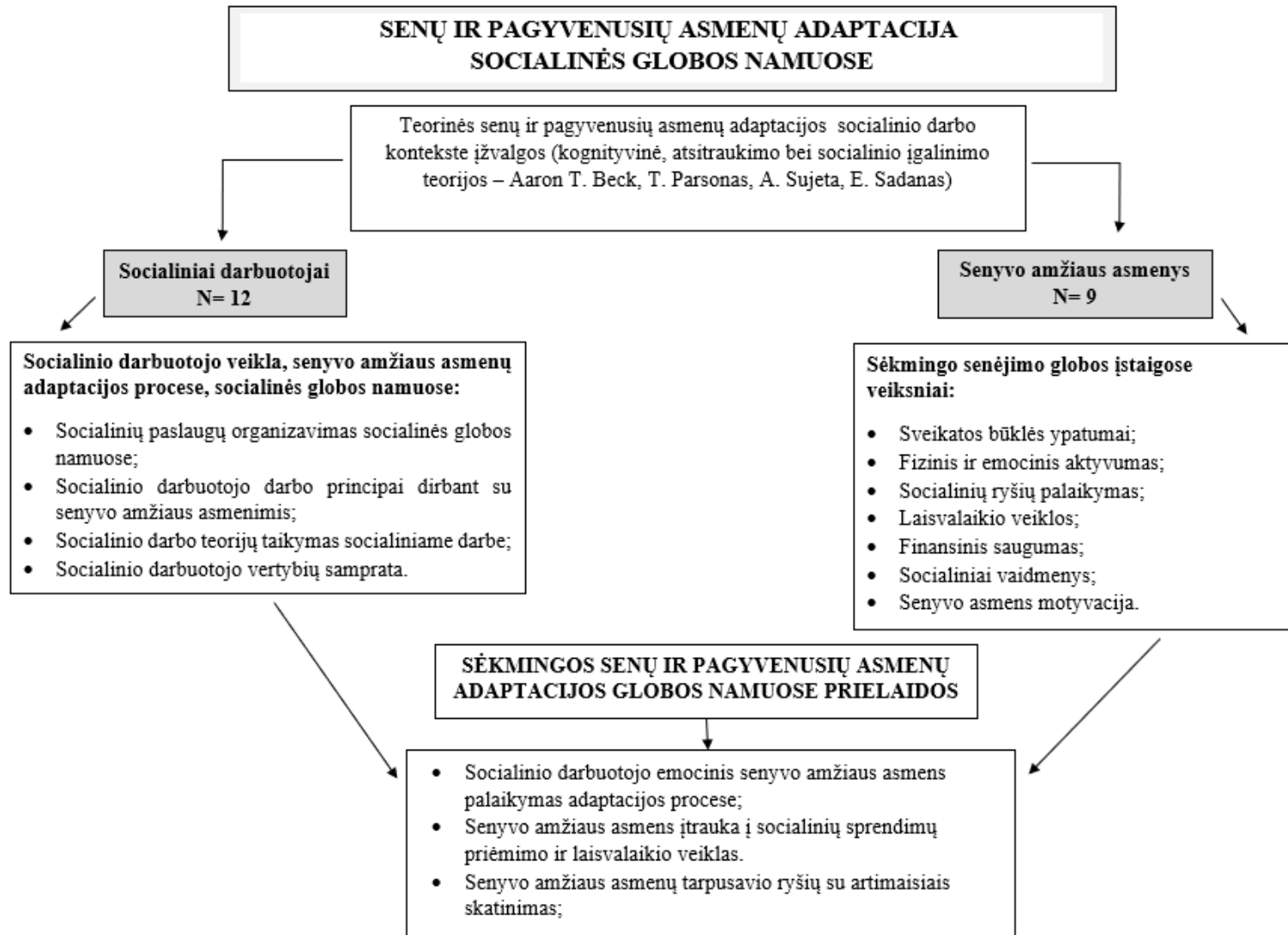
RECOMMENDATIONS FOR SOCIAL WORKERS WORKING IN SOCIAL CARE HOUSES

- Social workers must be able to take part in the organization of a social care plan when an elderly person arrives at a social care institution, they must be provided with information about the social services provided, they must be acquainted with the new environment, staff, contacts with relatives. procedures and rules.

- Social work methods and theories do not always lead to successful adaptation when working with the elderly. The empathy, sincerity and goodwill of the social worker help the elderly to feel better and this makes it easier for them to adapt. It is important to devote sufficient time to individual communication with the newcomer, to listen to him / her, to help him / her get acquainted with the new environment, the residents of the institution, to find suitable employment activities that meet his / her needs and opportunities.

PRIEDAI

TYRIMO OBJEKTO OPERACIONALIZACIJA

**INTERVIU KLAUSIMYNAS SOCIALINIAMS DARBUOTOJAMS, DIRBANTIEMS SU
SENYVO AMŽIAUS ASMENIMIS GYVENANČIAIS SOCIALINĖS GLOBOS ĮSTAIGOJE**

1. Kiek laiko dirbate su senyvo amžiaus asmenimis gyvenančiais socialinės globos įstaigoje?
2. Su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?
3. Kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?
4. Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?
5. Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?
6. Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?
7. Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?
8. Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?
9. Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?
10. Kuo gyventojų artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

**INTERVIU KLAUSIMYNAS SENYVO AMŽIAUS ASMENIMS, GYVENANTIEMS
SOCIALINĖS GLOBOS ĮSTAIGOJE**

1. Kiek Jums metų?
2. Dėl kokių priežasčių patekote į socialinės globos įstaigą?
3. Kiek laiko gyvenate socialinės globos įstaigoje?
4. Kaip jautėtės atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?
5. Kas pasikeitė Jūsų gyvenime, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?
6. Su kokiomis problemomis susidūrėte atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą?
7. Ko trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?
8. Kas apsunkino Jūsų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje?
9. Kokią pagalbą Jums suteikė socialinis darbuotojas?
10. Kas palengvino Jūsų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?
11. Kaip socialinis darbuotojas padėjo Jums prisitaikyti prie naujos aplinkos atvykus į socialinės globos įstaigą?
12. Su kuo dažniausiai bendraujate?
13. Kaip apibūdintumėte įstaigoje gyvenančius gyventojus?
14. Ko trūksta globos įstaigos gyventojams, kad jie gerai jaustųsi?

Laba diena, aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų II kurso studentė ir atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Tad norėčiau Jus pakalbinti ir paklausti kiek laiko dirbate socialinės globos įstaigoje, su senyvo amžiaus asmenimis, gyvenančiais čia?

Laba diena, dirbu lygiai 4 metus.

O su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?

Įvairiomis.

Gal galėtumėte šiek tiek plačiau?

Visų pirma, tai pagrindinė problema yra pažinimo, jeigu galima taip įvardinti. Tai tarkim netgi pastato, kol žmogus išsiaiškina kur kas randasi, į ką kreiptis. Tai va.

Tai čia būtent tokios dažniausiai ir yra problemos?

Taip. Kol jie pripranta prie aplinkos.

Supratau. O kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Daugelis veiksnių. Visų pirma yra skiriamas jam socialinis darbuotojas, kuris supažindina žmogų su kitais darbuotojais, su gyventojais, su įstaigos aplinka ir su visomis kitomis taisyklėmis.

Supratau. Tai manote, kad labiausiai adaptaciją palengvina personalas, ar ne?

Kaip bebūtų, taip.

Supratau. Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?

Prisitaikyti visų pirma padeda komfortas sakyčiau, nes kokią aplinką mes sukursim tam gyventojui naujai atvykusiam. Draugai, kuriuos jis susiranda, per tam tikrą laiką.

Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?

Tai yra susiję su protinėmis ligomis, tai tarkim demenciją turintys žmonės visada sunkiau prisitaikys, ar tai alzheimerio ligą turintys irgi.

O dėl kokių priežasčių, kaip manote?

Dėl to, kad jiems nauja informacija gali būti ir rytoj nauja informacija ir poryt nauja informacija. Jie tiesiog dėl atminties spragų sunkiau prisitaiko. Jie kiekvieną rytą pabunda vis naujuose namuose. Tai gali praeiti savaitė, mėnesis, kol jie galų gale.... na kol kažkur įsirašo pas juos ten, kad čia jau jų namai.

O kaip manote fizinę negalią turintys asmenys. Ar jiems tai daro įtaką, jų fizinė negalia adaptacijos procese?

Labai minimaliai gal galvočiau, nes jie mažiau bendrauja su aplinkiniais, yra labiau priklausomi nuo darbuotojų. Žinoma, įstaigoje dirbantys darbuotojai juos išveža į lauką, jie gali bendrauti lauke.

Tai sutinkat, kad darbuotojas būtent tokiam žmogui, turinčiam fizinę negalią yra didelė pagalba adaptuojantis ir jis labai priklausomas yra nuo darbuotojo?

Tikrai taip.

Aišku. Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?

Pagrindė tikriausiai teorinių žinių, kurias jis tobulina kas metus, mažiausiai. Per jas yra sužinoma ir naujų visokiausių dalykų.

Supratau. Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?

Įvairių dalykų.

Na gal galėtumėte pavyzdžiais?

Na tai gali paprašyti tarkim patogesnės pagalvės, net gi nuo tokių labai mažų dalykų pradėkim. Gali paprašyti palydėti tarkim kur nors, parodyti kiemą, parodyti kur yra valgykla. Dažniausi prašymai ko gero ir būna tokie, kad supažindinti su aplinka.

Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?

Nuo komforto. Jeigu jie gerai jausis, jie ir greitai adaptuosis. Bet jeigu jiems tai bus visiškai svetima aplinka, jie nesijaus jaukiai, tai jie visada norės namo.

Tai kaip suprantu Jūsų užduotis yra sukurti jiems jaukią aplinką? Kad adaptacijos procesas būtų lengvesnis, ar ne?

Reikia sukurti aplinką ir tai nėra vien aplinka, vien daiktai kažkokie, bet tai ir jausmas. Reikia sukurti jausmą, kad jis jaustųsi gerai.

O kas į tai įeina, kaip manote?

Viskas. Visų pirma malonus bendravimas, galbūt, švelnus, o ne įsakymai ar dar kažkas...

Na supratau. Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?

Jie labai padeda, nes senieji gyventojai visada atkreipia dėmesį, kai į įstaigą atsikelia naujas žmogus. Jie patys stengiasi susipažinti su juo, o susipažindami jie visada papasakoja apie įstaigoje esančias taisykles, tas rašytas ir nerašytas, pavadinkime taip. Na ir jie apšviečia įstaigos gyvenimą iš kito kampo, nei kad socialinis darbuotojas, ar kitas darbuotojas. Nes senyvo amžiaus žmonės vėl gi kitaip mato gyvenimą įstaigoje. Taigi jie viską papasakoja iš savo pusės.

Kuo gyventojų artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

Gyventojų artimieji padeda kuriant aplinką, tą kambario aplinką, nes jie dažniausiai atveža savo artimąjį ir padeda ypač tą pirmą dieną išsikrauti daiktus, susidėti tuos daiktus. Vienas ten galbūt atveža šeimos nuotrauką, trečias ten mylimą paklodę, ar paduškelę. Tai va, jie tame tos aplinkos kūrime tikriausiai padeda.

O jie adaptacijos procese domisi savo artimuoju, ta prasme jo kasdienybe, ar domisi kaip galėtų padėti, galbūt teikia pasiūlymus?

Vieni domisi, kitiems galbūt yra visiškai neįdomu, bet tie kurie domisi, tai būna, kad ir į savaitę kartą paskambina, paklausia kaip mano mamai sekasi, ar jai viskas gerai, ar sutaria su kambarioke, ar jinai valgo, ar jinai nevalgo, ar jinai vaikšto, nori žinoti smulkiai visą informaciją. O yra ir tokių, kurie į mėnesį kartą paskambina, arba reikalui esant.

Viskas aišku. Galbūt turite kokių nors minčių dar neišsakytų, ko galbūt aš nepaklausiau ir norėtumėte dar papasakoti?

Ne.

Ačiū Jums.

Informantas Nr. LTS2

Labą diena. Esu Laura Makarovaitė socialinio darbo magistro studijų II kurso studentė ir atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Taigi norėčiau Jus pakalbinti ir pirmiausia paklausti kiek laiko dirbate su senyvo amžiaus asmenimis gyvenančiais socialinės globos įstaigoje?

Dirbu virš 2 metų.

Supratau. Su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?

Prisitaikymu prie naujos aplinkos, jei pakliūna į kambarį su nauju kaimynu, kitais kaimynais. Su adaptacijos apskirtai, kitos gyvenimo vietos pakeitimu. Problemų gali kilti ir su kai kuriais darbuotojais.

O dėl ko su darbuotojais kyla problemos?

Nes žmogus gali būti pripratęs gyventi, kai jo niekas neprižiūri ir problema yra ta, kad reikia priprasti prie darbuotojų.

Supratau. Tai problemos yra tos, kad keičiasi apskirtai visa jų gyvenamoji aplinka ir turbūt įpročiai, ar ne?

Taip. Visi įpročiai, žinojimas kaip viskas veikia, keičiasi.

Kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Pirmoje vietoje aišku padeda darbuotojai, antroje kiti gyventojai.

Kokie darbuotojai?

Darbuotojai, su kuriais jis susiduria beveik kiekvieną dieną, tai yra aišku socialiniai darbuotojai, slaugytoja ir socialinio darbuotojo padėjėjai. Nes su jais kiekvieną dieną yra dirbama ir jis gali gauti pagalbą, kurios ieško.

O kokią pagalbą suteikia personalas?

Gali būti nuo pačios paprasčiausios pagalbos, tai pavyzdžiui puodelio išplovimas ir tvarkymas bei informavimas kaip nuvykti į miestą...

Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?

Man atrodo, kad labiausiai padeda, kaimynai, su kuriais gali susitikti gyvenant.

Tai yra kambario draugai, turite omenyje?

Taip. Nes kambario draugai jau yra praėję visą tą procesą ir jie pamato tai, ko darbuotojai gali nepamatyti.

Kokiais būtent būdais, jūs esate pastebėjęs, kad jie padeda?

Bendraujant. Ir iš pavyzdžio tarkim, jeigu galima pavyzdžiais. Na tarkim gyventojas atvyko iš kitų namų gyventi ir pas kambarioką, kuris jau perėjęs visą tą procesą ir tiesiog su jo pagalba. Jis paaiškina, kad reikia klausti to žmogaus, jeigu reikia padėti tuo klausimu, tai klausk šito, tau reikia tokios pagalbos, tai kreipkis pas šitą asmenį.

Tiesiog suteikia visą informaciją, kur asmuo galėtų gauti pagalbos ir kokios?

Ir šiaip gal jis bijo paklausti socialinio darbuotojo, ar kitų darbuotojų tiesiog.

O Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?

Didžiausią įtaką tikriausiai turi demencinės ir alzheimerio ligos ir po to jau prasideda aišku fizinės ligos, nes reikia priprasti prie įrangos, o žmonės su demencija ar alzheimeriu, tai tiesiog nepripras.

O gal galite įvardinti priežastis kodėl nepripranta? Kodėl būtent demencija sergantys žmonės nepripranta prie naujos aplinkos? Kodėl jiems yra sunkiau?

Nes jiems procesas gali vykti kol jie čia gyvena, nes...

Turite omenyje labai ilgas adaptacijos procesas vyksta?

Taip, prailgėja visas procesas ir dalys vėl būna pamiršamos ir reikia vėl iš naujo jas mokytis.

Supratau. O Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?

Organizavimo, nes reikia daug organizuoti, kaip žmogus turėtų prisitaikyti, su kuo turėtų bendrauti, parodyti kaip ir kur turi viską atlikti. Turi turėti daug organizacinių gebėjimų, kad galėtų padėti žmogui lengviau adaptuotis.

Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?

Taip iš tikro, tokių kaip klausimų tiesioginių nėra, kad padėk man su šiuo, ar su šituom, tiesiog būna pavieniai klausimai ir jei yra labai didelis pasikeitimas, klausimai būna platesni. Klausimai būna susiję, kaip elgtis su pinigais, su viskuom.

Kaip suprantu dažniausiai Jūsų prašo suteikti tam tikrą informaciją?

Informacijos suteikimas ir dažniausiai tai būna pagalbos suteikimas, kad reikia pagalbos su pinigais. Kaip dabar kontroliuoti pinigus? Nes dauguma atėję jų nemoka visiškai kontroliuoti savo pinigų.

Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?

Priklauso nuo pačio žmogaus, ar jis yra prisitaikantis, ar jis yra konfliktiškas, ar atlaidesnis ir aišku dar labai priklauso ir nuo dirbančių žmonių bendradarbiavimo šiame sektoriuje. Ar jie turi tinkamus įgūdžius, kad galėtų žmogus prisitaikyti prie naujos aplinkos.

Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?

Kaip ir minėjau, tiesiog jie daugiau bendrauja vienas su kitu, nei su darbuotojais ir tuo metu jie vis tiek jaučiasi artimesni, nei su darbuotoju. Vieni kitiems jie pasisako daugiau, nei darbuotojams. Tai ir būna, kaip ir anksčiau minėjau tie paprasti klausimai pas ką man reikia kreiptis ir būna tokie labiau nukreipimai.

Tai turite omenyje, kad bendravimas padeda adaptacijos procese?

Taip. Viskas yra per bendravimą, nes bendraudamas jis jaučiasi labiau įsitraukęs į visą tą bendruomenę.

Kuo gyventojų artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

Jie prisideda bendradarbiaujant su darbuotojais. Dažnas gyventojų lankymas ir aišku tuo pačiu, jei iškyla senos gyventojų problemos, jei asmuo nepasisako kambario kaimynui, tai pasisako savo giminaičiams, artimiesiems, kurie gal labiau bendrauja su socialiniais darbuotojais ir kitais įstaigos darbuotojais. Per pačią pradžią dažni atvykimai, lankymai, tas labiausiai padeda jiems adaptuotis.

Supratau. Galbūt turite dar kokių nors minčių, ar pastebėjimų, dėl kurių aš nepaklausiau, gal norėtumėte pasidalinti?

Ne, viskas.

Ačiū Jums.

Informantas Nr. LTS3

Labą dieną, aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų studentė ir atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Tad norėčiau Jus pakalbinti šiandien užduoti keletą klausimų. Tai pirmasis klausimas būtų apie tai, kiek laiko Jūs dirbate su senyvo amžiaus asmenimis gyvenančiais socialinės globos įstaigoje?

Aš esu socialinė darbuotoja Zita (vardas pakeistas), dirbu jau 17 metų.

Su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?

Na jie iš savo namų aplinkos išėję, tai jie turi visokių tokių baimių. Kad tualetas nebe toje vietoje, lova nebe toje vietoje, spinta nebe toje vietoje, nu pagrinde va tokie va. Pirmiausia gal buitiniai dalykai, o paskui na nepažįsta jie nei tų savo kaimynų, nei aplinkos tolimesnės, tai reikia ir į valgyklą palydėti, nu parodyti. Na bet jei atsiranda toks kaimynas, kad jam padeda greičiau orientuotis, na tai tada greičiau ta adaptacija vyksta.

Tai va būtent ir norėjau paklausti kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Jeigu tarkim kaimynas ten toksai stipresnis būna, tai jisai kažkiek tai, na dar aišku priklauso nuo pačio žmogaus, ar jis priims pirmą dieną, ar tai šiaip adaptaciniame laikotarpyje to kaimyno pagalbą. Na bet esame mes, socialiniai darbuotojai, socialinių darbuotojų padėjėjai, slaugytoja ir pavaduotoja ta pati ir ta pati direktorė irgi jeigu mato, kad žmogus vaikšto ir ten kažkoks tai išsigandęs, ar kažkoks pasimetęs, tai mes visi ten jam padedam ar rasti savo vietą gyvenamą, ar iš kur jis ėjęs, tai vat tokie. Ir va psichologas irgi, jei matom, kad jam sunku, kad jis uždaras, kad socialiniam darbuotojui sunkiau prie jo prieiti, tai pasikviečiame į pagalbą ir psichologą.

Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?

Jeigu jie turi artimųjų, tai aš taip galvoju, na iš mano patirties, kad va tie artimieji jiems padeda. Tas baimės nugina į šalį, jeigu kalbasi ten keletą kartų per dieną, tas bendravimas ir ryšys su artimaisiais. Sakome kokios yra taisyklės, kokios paslaugos yra, nes mes ir artimuosius su visais tais dalykais supažindinam.

Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?

Tai demencija turbūt didžiausias toks turbūt ir tas alzheimeris irgi. Nes tas alzheimeris, na vat jiems gal sunkiausia yra, kad jie toje kitoje aplinkoje jie nežino nei kas kur yra. Na demencija irgi panašiai, tai va aš manau, kad ir psichinės ligos, tie šizofrenija sergantys, jiems labai sunku yra priprasti prie taisyklių. Jie turi savo rutiną, su psichine negalia asmenys ir ištraukti į tą kitą rutiną, mūsų tas va taisykles, jiems tas sudėtinga.

O tarkim fizinę negalią turintys žmonės, slaugomi asmenys, kaip jiems? Ar jiems tai nedaro problemų adaptacijos procese, nes jiems yra sudėtinga judėti ir jiems reikalinga pagalba.

Na tai yra visos kompensacinės pagalbos priemonės, technikos ir vėžimėliai, perkėlimo lentos, tai aš nematau, kad čia. Jeigu matome, kad yra poreikis, pas mus jau gyvenant, kad reikalinga kažkokios tai techninės pagalbos priemonės, tai mes pasirūpinam tuo.

Ta prasme tiems žmonėms, turintiems fizinę negalią ta kompensacinė technika padeda judėti ir dalyvauti bendruomenės gyvenime?

Taip, tai jiems padeda dalyvauti globos namų gyvenime.

Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?

Oj, visokių kokių, teorinių ir praktinių žinių. Na bet čia viskas su praktika ateina. Nes prie vieno žmogaus reikia vienokio priėjimo, prie kito kitokio.

O galbūt tam tikrus metodus naudojate, užimtumo ar galbūt kažkokias tai technikas, teorijas, kurios jums palengvina darbą?

Pagrindė aš per individualų bendravimą. Bendraujant su žmogumi, gali viską išsiaiškinti, kokie jo poreikiai. Pagrindinis mano darbo metodas yra individualus bendravimas su žmogumi.

Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?

Būna tokių, kad prašo, kad su juo būtum kuo ilgesnį laiką, na tai tada planuojiesi savo darbo dieną tiek, kad su juo būtum, kad jis priprastų prie tos aplinkos ir prie manęs, kaip socialinės darbuotojos. Gal jie tuose socialiniuose darbuotojuose mato savo artimąjį.

Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?

Na priklauso nuo to, kokį jis gyvenimą gyveno. Jeigu jis buvo komunikabilus, tai ir senatvėje tie įgūdžiai yra išlikę, nuo asmeninių savybių priklauso. Jeigu tarkim koks nors uždaresnis, tai jis ir čia bus toks, tada ir socialiniam darbuotojui ir aplamai visiems darbuotojams yra sunku rasti raktą į tą žmogų.

Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?

Na kaip ir sakiau, jeigu susiranda tarkim ten kažkokių draugų, nes nu pagrindinis bendravimas, tas pirmasis, ne tai kad į kažkokią tai veiklą įtraukiami jie, bet jie eina į valgyklą, pirmiausia va toks tas dalykas pas mus. Tai jie, jeigu sėdi prie stalo su bendraujančiais žmonėmis, tada labai greitai susiranda tų draugų, ne kambariokų turiu omenyje. O paskui tos veiklos visokios pas mus vyksta, tai per tas veiklas jie ten irgi susibendruoja.

Kuo gyventojai artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

Artimasis, jeigu jie turi tų artimųjų, tai jie ramina jį, kad priprastų jis čia. Na aš tai čia taip galvoju, kad jeigu turi artimųjų, tai yra pagrindinis dalykas bendravimas su jais.

Supratau. Galbūt turite dar pastebėjimų šia tema, ar kažkokių tai pavyzdžių?

Na tai, kad turbūt aš daug maž viską pasakiau, kas sakau kuris uždaresnis, prie to yra sunku, kaip socialiniam darbuotojui rasti priėmimą, tai reikalauja daugiau laiko, kai uždaro būdo žmogus yra.

Tai ačiū Jums už interviu ir viso gero.

Informantas Nr. LTS4

Labą dieną, esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų studentė ir atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Tad norėčiau Jus pakalbinti ir paklausti kiek laiko dirbate su senyvo amžiaus asmenimis, gyvenančiais socialinės globos įstaigoje?

Dirbu 9,5 metų.

Su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?

Pagrindinės problemos yra namų ilgesys, ta emocinė būklė jų, kadangi jiems reikia prisitaikyti prie visiškai naujos tvarkos, naujos aplinkos. Jie namuose galėjo laisviau elgtis, jaustis ir daryti tai ką jie norėdavo, o įstaigoje vis dėlto yra nusistovėjusi rutina ir tvarka. Taip pat yra nustatytas laikas kada poilsio laikas, kada yra maitinimosi laikas, kada yra kažkokių renginių ir veiklų laikas. Ta prasme žmonės kartais jaučiasi įsprausti į rėmus.

Supratau. Kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Iš darbo praktikos, tai galima teigti, kad palengvina pokalbis, tiesiog kalbėjimas, kaip jaučiasi, bandymas atskleisti ką jie norėtų pakeisti, ką galėtų daryti kitaip, kas jiems patinka, nepatinka ir kai atsižvelgiama į jų nuomonę, paisoma jų norų ir kai suteikiamos galimybės jaustis patogiau ir laisviau, jie tada jaučiasi ramiau ir geriau.

Supratau. Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?

Visos sveikatos problemos, kurios neleidžia žmogui savarankiškai kažką veikti, daryti, tai daro įtaką. Dažniausiai kas yra svarbiausia, tai suteikti tas sąlygas. Fizinę negalią turintiems asmenims yra sunkiau adaptuotis, bet mes kaip įstaiga esame pritaikę aplinką ir tarkim jeigu jisai, na žmogus sėdi rateliuose, ar jam reikalinga vaikštyne, tai yra priemonės, tada skatinam tą bendravimą ir leidžiam išvykti iš patalpos, iš kambario, dalyvauti bendruose veiklose, arba tarkim veiklas perkeliame į jų gyvenamąsias patalpas. Tai tas va palengvina. Su psichikos negalia kas susiję, ypatingai kas serga Alzheimerio liga, tai jiems bet kokie pasikeitimai sukelia tam tikrus neigiamus pokyčius ir sukelia tas neigiamas emocijas. Tai stengiamasi yra kuo mažiau kažką keisti jų gyvenime, bandyti sukurti namų aplinką, ką jie žino, kur jie jaučiasi geriau, pažįstama jiems ir tada nebūna tokio pasimetimo. Vienodai manau veikia, tiek fizinę, tiek psichinę negalią turinčių žmonių adaptaciją.

O kaip manote kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?

Įvairių žinių turi turėti.

Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?

Prašo tarkim leidimo atsivežti iš namų savo asmeninius daiktus, prašo daug dažnesnio artimųjų lankymo, jeigu nėra galimybės lankyti, kad būtų galimybė palaikyti santykius telefonu, arba vaizdo skambučiais. Toliau to bendravimo, jie nori daugiau kalbėti, nori išsipasakoti, savo istorijas, dažniausiai bandome surasti ir ieškoti tuos pomėgius, kuo jei užsiimdavo namuose, kad suteiktume sąlygas tuo užsiimti ir globos namuose.

Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?

Nuo tinkamos aplinkos, nuo empatijos darbuotojo, nuo gebėjimo žmogų įgalinti, padrašinti, gebėjimas atrasti jo pomėgius, pritaikyti sąlygas pagal jo poreikius.

Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?

Turime keletą puikių pavyzdžių, kuomet tikrai naujai atvykęs asmuo jaučiasi nesmagiai, nedrąsiai, nežino, nepažįsta aplinkos, nežino kur eiti, nežino kur kreiptis, kitą kartą ir nedrįsta, tai tiesiog esame kartą išbandę tokį dalyką, kad tokią praktiką, kad naujas gyventojas yra apgyvendinamas su jau seniau gyvenančiu paslaugų gavėju. Tada jis tampa toksai kaip palydomas, kaip mentorius, kaip patarėjas, rodo, pasakoja, vedasi kartu, padrąsina.

Kuo gyventojų artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

Visada prieš apsigyvenant naujam gyventojui globos namuose, yra suteikiamos sąlygos ir tuo pačiu yra skatinama atvykti ir susipažinti į įstaigą dar prieš apsigyvenant joje. Pamatyti aplinką, kurioje jie gyvens, kalbėti visus tokius dalykus, kaip palengvinti pavyzdžiui, kad ir tų pačių savo asmeninių daiktų atsivežimą, papasakoti kaip vyksta lankymas, kaip galima atvykti, išvykti, kada gali aplankyti kiti giminės. Artimuosius prašome visada, esant galimybėms ir sąlygoms dažniau lankytis, palaikyti ryšį, kalbėtis su artimaisiais. Kitą kartą pats paslaugų gavėjas neišreikš savo poreikio, nedrįs, tai visada bendraujame su artimaisiais, palaikome kontaktą, kad tiesiog vyktų bendradarbiavimas ir gautume tam tikrų žinių apie paslaugų gavėją.

Supratau. Galbūt turite dar kažkokių minčių, kažką norėtumėte pasakyti, ko Jūsų nepaklausiau, apie senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Ne.

Ačiū Jums už interviu.

Informantas Nr. LTS5

Labą dieną. Esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų studentė ir atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Norėčiau Jus pakalbinti ir pirmiausia paklausti kiek laiko dirbate socialinės globos įstaigoje?

Dirbu tik 1 metus laiko.

Su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?

Iškyla problemos, nes jie pratę gyventi prie kitokio gyvenimo būdo, kitokių sąlygų. Viena iš kylančių problemų yra alkoholio vartojimas, kuris yra draudžiamas, pagal įstaigos vidaus taisykles. Tai va toks žalingas įprotis, yra viena iš problemų.

Supratau. O kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Adaptaciją palengvina darbas su asmeniu, socialinio darbuotojo, socialinio darbuotojo padėjėjo, bendravimas, problemos sprendimas, taip pat kai jie atsikelia pas mus, mes fiksuojame adaptaciją globos namuose ir kaip jiems sekasi pirmą savaitę, antrą savaitę, trečią ir ketvirtą savaitę ir vat stebime kaip įvyko ta adaptacija. Ar adaptavosi gerai, kaip sutaria su kaimynais, ar palaiko kontaktą, ar noriai užsiima edukacine veikla įstaigoje.

Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?

Iš patirties tai stengtis įtraukti į tą tokią bendrystę, su kitais gyvenančiais asmenimis ir edukacinius užsiėmimus, būna ir pokalbiai individualūs su gyventoju, tai vat toks va priėjimas prie žmogaus.

Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?

Tai galbūt pastebėčiau, kad mes va turim naują žmogutį ir jam sudėtingai sekasi adaptacija, tai sunku suprasti iš tikrųjų kokia jo vis dėlto tikroji ta būklė, nes išgąstis tas, nes slaugoje jis pragulėjo 150 dienų ir pateko pas mus ir tas toks išgąstis, drebulys ir sudėtinga ta tokia adaptacija, nes sunku pastebėti ar jis turi psichologinių problemų, ar čia yra išgąstis ir jo tokia būklė yra iš tikrųjų. Vat labai sunku tokį žmogų stebėti.

Supratau. Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?

Turėtų išmanyti gerontologijos sritį, kuri plačiai nagrinėja socialinį ir psichologinį senėjimą ir psychosocialinę žmogaus raidą tiesiog vat. Nes svarbiausias tikslas yra patenkinti jų poreikius, išgirsti juos, bendrauti su jais, padėti jiems tam tikrose situacijose, kuriuose jiems trūksta kompetencijos ir ugdyti savarankiškumą. Tai ir yra kvalifikacijos kėlimas, seminarai įvairūs, tiesiog ta kryptimi ir tobulėti.

Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?

Na tokių, kad išskirti kažkokių norų nėra. Na bet va tokia situacija, kad pavyzdžiui jie buvo pripratę prie savo senesnio gyvenimo, dažniausiai jie kai jei buvo slaugoje tarkim ir atsiduria globos namuose, tai jie vis tiek kažką va turi kažką aplink save apsitvarkyti, kad ir minimaliai , bet yra pripratę, kad juos kažkas tai aptarnaus, tai va tas yra sudėtinga. Jie pripratę, kad man čia taip ir taip turi būti padaryta jau. Pas mane pavyzdžiui tu atėjai vieną kartą tik, arba du kartus, pas kitą jau ėjai daugiau kartų ir aišku to va dėmesio jau. Ir jeigu sako, kad va vienam pamojavai ranka tarkim, tai negali taip daryti, turi visiems pamajuoti, neiškirti nei vieno žmogaus.

Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?

Na jie negyvena po vieną kambaryje ir jie gyvena iš tikrųjų po 3 , ar net gi po 4 žmones kambaryje. Tai vat tas va bendravimas, neįžeidinėjimas, pagarba iš tikrųjų. Na nežeminti vienas kito, nes plus yra vidaus taisyklės, kurių jie negali pažeisti.

Supratau. Kuo gyventojų artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

Ne visi gyventojai turi artimuosius, dauguma šiaip gyventojų yra vieniši asmenys, arba nutrūkęs bendravimas su artimaisiais. O artimieji, kurie bendrauja su gyventojais, tai jie pasirūpina, bendrauja su socialiniu darbuotoju, siekiant gerų rezultatų. Jie pasirūpina maisto produktais tarkim kurių trūksta, nes mes įsikūrę esam rajone, tai iš miesto nuperka maisto produktų, aplanko juos, palaiko bendraujant telefonu.

Ir visa tai jiems padeda šiek tiek lengviau adaptuotis socialines globos įstaigoje?

Taip, galima sakyti, kad taip.

Supratau. Tai ačiū Jums už pokalbį.

Informantas Nr. LTS6

Labą diena. Esu Laura Makarovaitė. Socialinio darbo magistro studijų studentė ir atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Norėčiau Jus pakalbinti ir pirmiausia paklausti kiek laiko dirbate socialinės globos įstaigoje, su senyvo amžiaus asmenimis?

Labą diena, esu socialinė darbuotoja Miglė (vardas pakeistas). Su senyvo amžiaus asmenimis dirbu 9 metai.

Supratau. Su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?

Ką esu pastebėjusi, gal ryškiausias toks dalykas, kad gyventojai greičiau adaptuojasi, kai yra tinkamai su jais bendraujama, kai yra suteikiama visa reikalinga informacija, viskas yra paaiškinama ir tiesiog ta nuolatinė globa ir priežiūra reikalinga.

Tai čia Jūs man galbūt atsakėte į trečią klausimą, nes norėjau paklausti kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Tai taip.

O tos va adaptacijos problemos, gal grįžkime prie antrojo klausimo. Norčiau dar patikslinti. Dėl ko jiems sunkiau adaptuotis ir prisitaikyti prie naujos aplinkos?

Labai daug įtakos turi ligos, kokias turi ligas žmonės, nuo to priklauso ir jų prisitaikymas.

Supratau. O kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?

Aš manyčiau, kad vis tik visų darbuotojų kokybiškas darbas.

O būtent kokiais būdai palengvinate senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Didesnis dėmesys bendravimui, konsultavimui, vėl gi tam pačiam informacijos suteikimui.

Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?

Sveikatos problemos, jų turimos ligos, psichikos sutrikimai, labai pasunkina visą tą adaptacijos procesą.

O kodėl?

Žmonės, turintys kažkokių tai sunkumų negalios, su sveikata susijusių, sunkiau prisileidžia žmones. Suvokimo problemos įvairiausios, ne taip supranta, nesuvokia, sunkiau jiems visą tą informaciją priimti.

Supratau. Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?

Turi turėti žinių apie bendravimą, konsultacijos žinių, kaip konsultuoti žmogų, kaip suteikti jam informacijos reikalingos. Žinių kaip bendradarbiauti su žmogumi, tiek su jo artimaisiais.

Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?

Dažniausiai žmonės labai prašo dėmesio, labai nori bendravimo, nenori jaustis vieniši, tai reikalauja to pabuvimo šalia, palaikymo, išklausymo.

Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?

Aš manau, kad priklauso ir nuo visų darbuotojų bendrystės, nuo viso kolektyvo, nuo pačio žmogaus, nuo artimųjų, čia visi turi įtakos tam.

Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?

Tiesiog, kad pasisiūlo padėti, pasisiūlo pabendrauti, išklauso, tiesiog pakalba, tiesiog pabūna kartu. Galbūt kažką parodo, sudomina kažkuo.

Kuo gyventojai artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

Artimieji turėtų rodyti dėmesį, turėtų tikrai daug bendrauti su pačiu savo artimu žmogumi ir su darbuotojais ir tas komandinis toks bendradarbiavimas na suteikia tų gerų rezultatų.

Supratau. Tai ačiū Jums už pokalbį.

Informantas Nr. LTS7

Labą dieną. Esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų studentė ir atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Norėčiau Jus pakalbinti ir pirmiausia paklausti kiek laiko dirbate su senyvo amžiaus asmenimis gyvenančiais socialinės globos įstaigoje?

Globos įstaigoje dirbu 10 metų.

Su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?

Jie manau dažniausiai susiduria... Nežinau kaip išreikšti... Jiems būna namų ilgesys. Namų, savo kambario, savo aplinkos, prisiminimų, nes jie pasijaučia vieniši, išvažiuavę iš savo namų ir patekę į kitą aplinką.

Kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Manau, kad palengvina begalinis bendravimas su jais ir kalbėjimasis. Gera priežiūra, pagalba, geranoriškumas darbuotojų.

Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?

Namų aplinkos, mūsų namai, maloniai bendraujantys darbuotojai, paaiškinantys, atsakantys į visus klausimus rūpinimusi, į abejones ir tiesiog pats bendravimas.

Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?

Manau, kad gali daryti neregėjimas, kurtumas, kažkokie tai psichiniai ar psichologiniai sveikatos sutrikimai.

O kaip manote kodėl? Kad ir psichiniai sveikatos sutrikimai? Kaip manote kodėl jie apsunkina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją?

Nes manau, kad sunkiau jiems išaiškinti, jie pamiršta, jie nesupranta, jie nesuvokia, arba negirdėdami.

Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?

Supratimo turi turėti, empatiją, apie žinias nežinau. Šiaip apie gyvenimą ir seną žmogų, turi suprasti, turi daug išmanyti.

Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?

Jiems reikia aiškumo, jiems reikia dienotvarkės, jiems reikia žinoti kas, kada ir kaip įvyksta, jiems reikia pagelbėti, bendradarbiauti su jų artimaisiais.

Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?

Aišku nuo artimųjų, žinoma 100 proc. darbuotojų sutelktumo, žinoma atvykusio žmogaus į globos namus mąstymas, nusiteikimas, supratimas, suvokimas apie gyvenimą tarkim, kad namuose savarankiškai gyventi jie jau nebegali.

Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?

Bendraudami. Kartu būdami, kartu gerdami arbatą, žaisdami, būdami užimtumo veiklose. Pasitikėjimas, draugystė užsimezga, norėjimas kartu pabūti, nes jiems linksma būna kartu susitikus.

Supratau. Kuo gyventojų artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

Jie aišku kai kurie gal jau būna nuteikę juos, prieš važiuojant į globos namus, kalbėdami ir supažindinę savo artimuosius ir šiaip bendravimas su personalo darbuotojais, siekiant gerų rezultatų ir su pačiu savo artimuoju.

Supratau. Tai ačiū Jums už pokalbį ir geros Jums dienos.

Informantas Nr. LTS8

Labą dieną. Esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų studentė ir atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Norėčiau Jus pakalbinti ir pirmiausia paklausti kiek laiko dirbate su senyvo amžiaus asmenimis gyvenančiais socialinės globos įstaigoje?

Labą dieną. Esu socialinė darbuotoja Milda (vardas pakeistas), su senyvo amžiaus asmenimis dirbu jau daugiau kaip 4 metai.

Su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?

Pirmiausia tai yra socialinė integracija, integracija į naują kolektyvą, į naują bendruomenę, prisitaikymas prie naujų patalpų, naujos technikos, nes mūsų įstaigoje didžioji dalis mūsų aplinkoje esančių baldų ir priemonių yra pritaikytos negalią turintiems asmenims. O su ta technika reikia mokintis gyventi, jas naudoti, kad palengvinti gyvenimą.

Kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Aišku pirmiausia specialistų darbas komandoje, tai yra skirtingų specialistų priėjimas iš fizinės pusės: kineziterapeutai, slaugytojai, iš medicininės pusės, socialiniai darbuotojai, mitybos specialistai, kada

yra sudaromas specialus mitybos planas. Galimybė save išreikšti per skirtingas veiklas, įgalinant stipriąsias puses, galimybė nuolat tiesiogiai, arba nuotoliniu būdu, per kompiuterį, ar telefoną bendrauti su artimaisiais. Palankios, artimos aplinkos sukūrimas, galimybė rinktis kambario draugą ir turbūt viskas.

Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?

Galimybė turėti kambario draugą, kurį gali rinktis, galimybė rinktis vienvietį, dvivietį kambarį, esant galimybei. Galimybė gauti paslaugas, kuriuose įgalini savo stipriąsias puses. Sakykim jeigu moteris mėgsta megzti, tai jos įtraukimas į veiklas, kuriuose yra sakykim daugiau mezgimo užsiėmimų, pačioje pradžioje kada žmogus atvyksta iš savo namų. Tiesiog visos paslaugos tampa orientuotos į to žmogaus poreikių patenkinimą ir jo įgalinimą.

Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?

Tai fiziniai sutrikimai sakykim, ligos gretutinės, demenciniai kažkokie tai sutrikimai, jeigu žmogus sakykim negali vaikščioti, jam reikalingos techninės pagalbos priemonės, kurios yra pritaikomos prie jo poreikių, ligų sakykim kažkokių jeigu yra, užėinančios žmogui psichozės, tada vyksta pristabdymas ir kontroliavimas. Va tie tokie pagrindiniai veiksniai, per fizinę sveikatą ir emocinę tą tokią aplinką.

Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?

Tai pirmiausia gebėjimo įsiklausyti, gebėjimo dirbti komandoje, gebėjimo įgalinti žmogų, gebėjimo atlikti to tarpininko vaidmenį tarp skirtingų sričių specialistų, globos namų bendruomenės, kad įvyktų įsiklausymas, vyktų dialogas ir kad vyktų bendrystė, patenkinant žmogaus poreikius.

Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?

Galimybės dažnai palaikyti artimą ryšį su artimaisiais, galimybės esant poreikiui sulaukti pagalbos, patarimo, galimybės atstovauti jų poreikius, sakykim apsiperkant, ar banke, ar tvarkant kažkokius apgyvendinimo dokumentus ir turbūt tos tokios psichologinės paramos.

Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?

Nuo šalia esančių specialistų asmeninių savybių, įgalinant sakykim tą žmogų, bendruomenei veikti kiek įmanoma stipriau, nuo artimosios aplinkos pritaikymo, nuo galimybės sukurti palankią namų aplinką, tiek techninės pagalbos priemonių užtikrinimas ir žinoma emocinė parama. Tie trys svarbiausi ir yra kriterijai, padedantys žmogui adaptuotis.

Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?

Pirmiausia tai yra šalia esančio žmogaus problemų suvokimas, nes „kažkada ir aš buvau naujas narys bendruomenei“, bendri pomėgiai, bendros kažkokios veiklos, psichologinė parama, gal kartais ir bendri pažįstami, bendrai įveikiamos kliūtys, sakykim jeigu susitinka du žmonės netekę antrosios

pusės, jie turi apie ką kalbėti, jei jau tas sakykim žmogus yra įveikęs krizę, jis jau gali patarti, nukreipti, padėti, motyvuoti, tas toks bendrystės jausmas.

Kuo gyventojų artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

Suteikia galimybę nuolat ir esant poreikiui, tiek socialinių paslaugų gavėjui bendrauti su vaikais, su anūkais, tiek specialistui gauti visą reikiamą informaciją, išsiaiškinant socialinių paslaugų gavėjų specialiuosius poreikius, sakykim artimosios aplinkos pritaikymas.

Na bet klausimas labiau apie tai, kaip artimieji padeda pačiam gyventojui, kuo jie prisideda, kad būtų lengvesnė adaptacija?

Tai ta emocinė parama, galimybė nenutrūkstamai bendrauti, palaikyti tokius pat santykius, artimųjų, kaip čia pasakius...artimosios aplinkos iš prieš tai buvusios daiktų atvežimas, tai nuotraukų albumai, kažkokie puodeliai, deželės, pledai, jų atvežimas į globos įstaigą. Tada žmogus nejaučia to tokio didelio atotrūkio nuo savo prieš tai gyventos vietos. Nuolatinis kontakto palaikymas, tiek tiesioginio, tiek netiesioginio, labai aiškią anamnezę iš praeities, įtraukiant socialinių paslaugų gavėjus ir specialistų komandą, kad tiesiog nebeliktų tų ribų perteikiant informaciją, sakykim kokie svariausi nuotyčiai, patyrimai, netektys žmogaus gyvenime, kad nebereiktų dar kartą išgyventi žmogui tų pačių krizių. Padeda artimieji, nupiešia tą tokį savęs paties vaizdą ir jau lengviau yra gilintis į kliento problemas, numatyti jo kažkokias tai veiklas, į kurias galima jį įtraukti ir pačių gyventojų artimųjų įsitraukimas į globos namuose organizuojamas veiklas, susitikimus, tiesiog buvimas tos stiprios komandos branduoliu, kad ne tik tais socialiniai darbuotojai, ar ten kineziterapeutai, ar kitas aptarnaujantis personalas padeda žmogui gyventi ir socializuotis, bet ir artimieji.

Ačiū už interviu.

Informantas Nr. LTS9

Laba diena. Esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų studentė ir atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Norėčiau Jus pakalbinti ir pirmiausia paklausti kiek laiko dirbate su senyvo amžiaus asmenimis gyvenančiais socialinės globos įstaigoje?

Šiuo metu dirbu jau 2 metus.

Su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?

Tai dažniausiai jiems būna sunku, nes jie yra pakeitę aplinką gyvenamąją, palikę draugus, artimuosius namuose, jų ilgisi, tai šios būtų pagrindinės.

Kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Tikriausiai labiausiai palaikymas iš socialinių darbuotojų pusės, bendravimas, kai žmonės gali išsikalbėti, taip pat komunikacija su kitais paslaugų gavėjais, dalyvavimas įstaigos veiklose ir šiaip visuomeninėje veikloje.

Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?

Tai pradžioje tikriausiai bendravimas ir tas apsipratimas prie įstaigos taisyklių, prie kitų paslaugų gavėjų, susibendravimas su jais ir susibendravimas su mumis, socialiniais darbuotojais.

Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?

Tai dažniausiai psichinės ligos, kaip pavyzdžiui demencija, ar Alzheimerio liga, taip pat fizinės, kai žmogus negali judėti, tai turbūt šitos.

Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?

Turi turėti psichologinių žinių, gebėti bendrauti, išklaudyti, padėti žmogui, komunikuoti su artimaisiais, ar kitais įstaigos darbuotojais, ar gyventojais.

Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?

Dažniausiai prašo pagelbėti susibendrauti su kitais paslaugų gavėjais, nes kaip ir mums visiems tikriausiai jiems pačioje pradžioje, kai yra nepažįstami žmonės, ne visada yra jauku. O toliau yra tik palaikymas.

Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?

Papasakoja sakykim tas nerašytas taisykles, supažindina su bendra tvarka, na jie vis tiek gal šiek tiek artimiau bendrauja vieni su kitais, bėgant laikui, nes yra toje pačioje situacijoje. Nes mes nors ir stengiamės būti draugai, ne tik kažkokiais tai paslaugų teikėjais, bet jie esant toje pačioje situacijoje, tikriausiai tarpusavyje dėl visų klausimų.

Kuo gyventojai artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

Tai papasakoja apie asmeninius paslaugų gavėjo išpročius, norus, prie ko jie buvo pripratę, tiesiog padeda pažinti žmones.

Ačiū Jums už interviu.

Informantas Nr. LTG1

Labą dieną. Aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų pirmo kurso studentė. Atlieku tyrimą apie senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje, todėl norėčiau Jus pakalbinti. Gal iš karto ir pradėkime. Kiek Jums yra metų?

Labą dieną. Gerai. Aš gimusi 1933 m. lapkričio 26 d., tai kažki kiek čia, 85 metai, ar 86 metai.

Visai gražus amžius. Tai sakykite dėl kokių priežasčių patekote į socialinės globos įstaigą šita?

Nu gi gyvenau viena ir buvau susirgusi. Širdies kažkoks priepuolis buvo, kad aš susirgus pradėjau klajoti, ar kaip čia pasakius.

Smarkiai suprastėjo Jūsų sveikata?

Aha, suprastėjo sveikata ir mane nuvežė į ligoninę, nu tokią nebenormalią kažkaip ir tenai toje respublikinėje ligoninėje pragulėjau ir parvežė mane į namus... Ne, ne į namus. Ten ilgiau pragulėjau, aš turėjau į namus, bet sūnus sakė „ką ji ten namuose darys?“. Iš tikrųjų pagalvojau, kad viena namuose paliksiu. Vis tiek aš dar nesu sveika. Nu ir daugiau kaimynka tokia buvo, nelabai gera. Ji būtent užsispyrė čia, aš ja ir patikėjau. Gal galvojau bus gerai, nežinojau net visai apie tokius namelius. Nu ir čia atvažiavau.

O kiek laiko čia gyvenate?

Nu jau kokie 3 metai.

O kaip jautėtės atvykusi gyventi į socialinės globos įstaigą?

Atvykusi pakliuvau pas tą Janiną, kur tokia akla yra.

Pas kambariokę turėjote omenyje?

Aha. Nu jin tokia nekokia jin buvo.

Tai blogai jautėtės dėl savo kambariokės?

Dėl tos kambariokės mano. O daugiau biški pagyvenus mane suporino va su Meilute. Man su ja geriausiai ir jin tegul pasako. Ir ji man geriausiai patinka ir papuola mums vienu žodžiu. Dabar visai patinka man.

O kas pasikeitė Jūsų gyvenime atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Kai atvykau gyventi butas paliko vienas ir dabar sūnus tą butą nuomoja tokiam žmogui, 20 ar 18 metų jam. Nu, kad ne vienas butas būtų.

Supratau. O kas pasikeitė? Jūsų rutina, buitį? Tarkim įpročiai kažkokie? Kas pasikeitė nuo tada kai gyvenote namuose ir čia atvykote?

Nu namuose aš mėgėja buvau megzti, siūti.

O čia negalite to daryti?

Nu čia po biški irgi darau, bet kartais neturiu iš ko, vat visa bėda.

Trūksta priemonių?

Kažkoks pasiilgimas, kad va nueini ir nusiperki. Tai siūlų, tai ten adatų, tai medžiagos kokios nusiperki. O čia negali išeiti. Man tas vat labai blogai.

O negalite dabar išeiti dėl ko?

Dabar jau galiu. Leidžia dabar jau išeiti.

Dėl karantino turite omenyje, kad negalėjote išeiti?

Dėl karantino, taip.

Supratau. O su kokiomis problemomis susidūrėte atvykusi gyventi į socialinės globos įstaigą?

Tai kad nesusidūriau su Meilute, aš nei kokių problemų neturiu.

Kaip suprantu kai atvykote čia gyventi su problemomis nesusidūrėte?

Ne, nesusidūriau.

Na o kaip manote ko trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą? Ko trūksta žmogui, ko trūksta Jums?

Ko trūksta? Nu vat kartais norisi išeiti lyg tai į miestą. Anksčiau negalima buvo, va dabar galima. Kažkaip ir atpratau. Norisi namuose sėdėti, kokį darbą dirbti.

O kaip manote kas apsunkino Jūsų prisitaikymą, kai atvykote čia gyventi?

Prisitaikymą? Hm...Man labai keista, kad kartais atveža ką nors, maistą ir kad pradeda čia rūšiuoti, išmeta gerus daiktus ir net dingsta kas nors kartais.

Net gi taip, ar ne? O gal gali būti, kad kai pradeda rūšiuoti ir būna galiojimas pasibaigęs ir dėl to išmeta?

Nu kitą sykį pasibaigęs būna, bet geras produktas, gaila tiesiog.

Gaila, ar ne? Namie kitaip darytumėte?

Jo, jo.

Supratau. O kokią pagalbą Jums suteikė socialinis darbuotojas? Nes Jums buvo paskirtas socialinis darbuotojas ir kokią pagalbą jis Jums suteikė?

Ai nieko per daug ten. Rita nelabai jau ten suteikė tos pagalbos.

Būtent šita darbuotoja? O kitos darbuotojos? Ar padeda Jums?

Ot ta kaip, Žydrutė. Ot Žydrutė tai gera labai, teisinga, nieko neįduosi, jin savo darbą atlieka. Mums ji labai patinka.

Supratau. O kas palengvino Jūsų adaptaciją šitoje įstaigoje? Kas padėjo Jums labiau priprasti, adaptuotis?

Ai nežinau. Su Meilute supratom ir einam.

Tiesiog kaip suprantu Jums palengvino visą tai kambario draugė, ar taip?

Taip, palengvino. Daivute dar ateina ir man su ana irgi labai gerai atpuola.

Tai žodžiu suradote savo žmones, ar ne?

Aha, suradau. O daugiau kitos neateina iš viso. Niekas neateina. O mes va taip supratom.

O kaip socialinis darbuotojas padėjo Jums prisitaikyti prie naujos aplinkos atvykus čia?

Man geriausiai va žmonės tie. Tos socialinės te....

Supratau. O su kuo dažniausiai bendraujate globos namuose? Tai kaip supratau su Meilute ir su Daiva? O iš darbuotojų su kuo daugiausiai bendraujate?

Iš darbuotojų, ai iš tų slaugučių?

Tai nesvarbu, apskritai. Su padėjėjomis daugiausiai bendraujate, ar ne?

Nu slaugutės kitos yra geros, o kitos tokios piktokos.

Supratau. O kaip apibūdintumėte įstaigoje gyvenančius gyventojus? Kaip galėtumėte apibūdinti juos?

Ar apie tokius kaip aš?

Taip, kurie čia gyvena.

Va dabar Julyte, mes už stalo pietaujam, pusryčiaujam. Julyte man patinka. Tada Zina, Zinaida. Man su ja, mes su ja esam dirbę iš seniau, jau pažįstamos. Ir man su jom atsitinka.

O bendrai taip paėmus gyventojus, ką galėtumėte pasakyti? Ar geri žmonės tie gyventojai, ar draugiški?

Kiti ne, net nešneka. Moterys net nešneka.

O kaip manote kodėl?

Jų matyt tokie būdai. Nešneka ir mes nebekalbinam net.

O kaip galvojate ko trūksta socialinės globos įstaigos gyventojams, kad jie jaustųsi gerai?

Kad aš gerai čia jaučiuosi. Ko man reikia aš susišneku su savo vaikais, tik biški su vyresniuoju sūnumi, jis toks yra ūmus. Jeigu jis ateina, pasibaram kitą sykį ir susitaikom.

Na labai šaunu, kad Jums čia patinka.

Anūkas va yra labai geras (rodo į rožių puokštę padovanotą mamos dienos proga). Atveža iš Vilniaus gėlių ir šiaip visokių dalykėlių.

Tai ačiū Jums už pokalbį. Labai įdomu ir smagu buvo.

Informantas Nr. LTG2

Labą diena. Aš esu Laura Makarovaitė socialinio darbo magistro studijų I kurso studentė ir norėčiau su Jumis pasikalbėti apie senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje. Tai kiek Jums metų?

Rugpjūčio mėnesį bus 88 metai. Rugpjūčio 5 d.

Gražus amžius. Tai dėl kokių priežasčių atvykote gyventi į socialinės globos įstaigą?

Užtai, kad palikau viena.

Turėjote vyrą?

Mhm. Vyras mirė 1991 m., sūnai mirė, vienas jau 44 metų, liepos 8 d. 10 metų bus. Vyresniam buvo 4 metai, liepos 24 d., 8 d., ne 24 d. Jie buvo abu Aukštelkėje, slaugos ligoninėje gulėjo. Palikau viena ir išgulėjo 14 mėnesių, buvo mokamos.

Ir dėl to nusprendėte atvykti čia?

Ai va, palikau viena.

O kiek laiko gyvenate socialinės globos įstaigoje?

Jau 7 metai, nuo pat atidarymo.

Labai daug, esate senbūvė. O kaip jautėtės atvykusi gyventi į socialinės globos įstaigą?

Labai gerai.

Nebuvo keista palikti namus?

Išvažiuoti galėjau ir į kapines ir valgyti nusipirkti į didesnes parduotuves.

Žodžiu gyvenote laisvai? Kad ir įstaigoje, bet laisvai?

Valgyti dariau iki karantino. Dabar jau nebeapsiimčiau jau. Užtat, kad čia Rėkyvoje nėra ką pasirinkti, jeigu valgyti daryti.

O kaip pasikeitė Jūsų gyvenimas atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Jaunystėje gyvenome kaime, mes buvome 7 vaikai, Šaukėnuose, jeigu žinote.

O kaip pasikeitė Jūsų butis pavyzdžiui? Kai buvote namuose ir kai atvykote čia.

Aš atvykau ir man atrodė, kad rojus čia. Dabar sesės yra čia.

Tai kaip ir neliūdna Jums čia, yra sesės.

Nu dabar yra slaugos ligoninėje ji, tai nežinau kaip čia išgyvens ji.

Viskas bus gerai.... O su kokiomis problemomis susidūrėte atvykusi gyventi į socialinės globos įstaigą?

Nėra man jokių problemų. Aš parsivežiau kiek man leido direktorė. Ir komodą

Daiktus, ar ne? Leido Jums susivežti savo daiktus?

Sekciją, spintą, nu kur čia nėra kur pasidėti.

Ar nieko Jums netrūko čia atvykus?

Ne.

Supratau. Va kitas klausimas būtų ko trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą? Ką turėjote ten ir ko trūksta čia?

Užtai, kad nebenorėjau viena būti.

Bet ar Jums nieko čia netrūksta?

Netrūksta. Darbuotojos visos geros, neturiu nusiskundimų.

O kas apsunkino Jūsų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje?

Ne, nebuvo sunkumų. Gerai, smagiai aš čia įsikūriau.

Supratau. O kokią pagalbą Jums suteikė socialiniai darbuotojai?

Nu tai tik tai jeigu reikia tik nuveža į polikliniką, prie akių, važiuodavom vaistų išsirašyti į centrinę polikliniką.

O kai atvažiavote čia gyventi, ar daug padėjo socialinis darbuotojas?

Aš visur pati apsitarnaudavau, viską pati nusipirkdavau, ką reikėjo. Dabar tik per karantiną.

O kas palengvino, kai atvykote čia Jūsų adaptaciją?

Prisitaikiau. Čia dar mažai gyveno. Aš jau buvau prašiusi direktorės, kad jeigu viena ir su balkonu, sakau eisiu gyventi. Tai mane kai atkraustė, be balkono, dabar tuščias kambarys. Sakė kai kelsime į ketvirtą aukštą, duosim kambarį su balkonu, bet čia tokia moteris gyveno, nepatiko jai.

Tai Jūs sakote, kad Jums prisitaikyti ir adaptuotis čia nebuvo sunku, nes tuomet nebuvo daug gyventojų čia ir Jūs buvote viena iš pirmųjų?

Taip.

O kaip socialinis darbuotojas padėjo Jums prisitaikyti naujoje aplinkoje, kai atvykote čia gyventi?

Čia kai mane parvežė, tai jos kaip bitės čia viską sutvarkė tame kambaryje. Kai man davė tą kambarį, tai man viską padėjo. Išvalė kambarį, išvėdino.

O gal socialinės darbuotojos padėjo susipažinti su kitais gyventojais?

Aš su visomis beveik pažįstama, kurios čia gyvena.

Bet kai atvykote gyventi čia, tai galbūt socialinis darbuotojas padėjo? Gal kažkaip kartu su Jumis ėjo, palydėjo?

Padėjo viską sutvarkyti ir sudėlioti į vietas.

O su kuo dažniausiai bendraujate šiuose globos namuose?

Tik sesės.

Tik su sesėmis? O su personalu? Su darbuotojais?

Nu kaip su reikalu jeigu reikia. Jau sakė man, jeigu nenusivalai, ateis patikrinti. Užsilipu va ir spintą nusivalau. Vieną kartą iškritau. Iš lovos ant žemės.

Tai žodžiu bendraujate pagrinde su sesėmis, su darbuotojais?

Dabar va viena yra slaugoje.

Sakėte...O kaip apibūdintumėte įstaigoje gyvenančius gyventojus?

Na nieko aš neturiu ką apie kaimynus pasakyti. Čia tokia gyveno Nijolė pradžioje, bendravome. Eidavom į užimtumą, būdavo kalbos, kai jos neliko, mirė, niekas nebeateina daugiau.

O jeigu Jūsų kas nors paklaustų, ar rekomenduotumėte čia gyventi? Jeigu kas nors norėtų čia apsigyventi, ką pasakytumėte tam žmogui?

Man verta čia gyventi.

O ko trūksta čia gyvenantiems gyventojams, kad jie gerai jaustųsi?

Pakolkas ačiū Dievui, nieko netrūksta.

Tikrai nieko? O pavyzdžiui kitiems ko trūksta, Jūsų nuomone?

Dabar išleidžia į savaitę vieną kartą į parduotuvę, apsiprekinu ką reikia, mandarinų, ten tokių vaisių.

Tai kaip suprantu Jums nieko netrūksta?

Man nieko, ačiū Dievui.

Tai ačiū labai Jums už pokalbį, buvo labai smagu.

Informantas Nr. LTG3

Labą dieną. Aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų I kurso studentė. Atlieku tyrimą ir norėčiau su Jumis pasikalbėti. Pirmasis klausimas būtų kiek Jums metų?

Man...1942 m. gimusi.

Tai sakėte 78 metai Jums yra.

Taip, 80 metų netoli.

Supratau. Tai dėl kokių priežasčių atvykote gyventi į socialinės globos įstaigą?

Kadangi aš buvau komoje. Prižiūrėti kam nėra manęs namuose, nes sūnus dirba toli.

Sūnus gyvena ne Šiaulių mieste?

Šveicarijoje gyvena.

Kaip suprantu jūs gyvenote viena?

Taip. Vyras mirė.

Supratau. Tiesiog Jums reikėjo priežiūros?

Ne tik priežiūros, trūko bendravimo, trūko visko.

Kiek laiko gyvenate socialinės globos įstaigoje?

Žinote, dėl komos nepasakysiu.

Bet mes kaip aptarėme, prieš pokalbį, tai apie puse metų.

Taip, tikrai, tikrai. Taip.

O kaip Jūs jautėtės atvykusi gyventi į socialinės globos įstaigą?

Aš kadangi su žmonėmis įpratusi bendrauti, man buvo gerai. Visi bendravo, prižiūrėjo, teikė paslaugas, kokias reikėjo. Neigiamų atsakymų nebuvo.

Ar netrūko Jums kažkokių tai daiktų, namuose kuriuos palikote? Artimųjų?

Visada trūksta, šito visada trūksta ir daiktų ir artimųjų, namai yra namai, niekas negali jų pavaduoti. Čia yra žmogaus prigimtis.

Kalbant apie tai, tai kas pasikeitė Jums atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą? Kokie dalykai pasikeitė?

Viskas pasikeitė. Na pavyzdžiui namuose. Paprastus dalykus labai pasakysiu. Namuose aš galiu atsistojus su naktiniais ir vaikščioti, čia turiu apsirengti.

Nes čia gyvenate su kambarioke?

Taip. Ir ateina slaugytojos, personalas.

Tai tiesiog Jums trūksta privatumo?

Taip, privatumo. Ir bendravimas, nu bendravimas čia geriau, kadangi namuose likau viena, vyras miręs, sūnų pasiėmė Šveicarija, kaip gerą specialistą ir šitas daug reiškia.

Na ar dabar Jums yra lengviau, kas liečia tarkim buitį, apsitarnavimą?

Aišku, kad lengviau, viskas lengviau.

Viskas kaip ir į teigiamą pusę, taip?

Taip. Ne tik man lengviau, bet ir sūnui. Jis turėjo tankiai skraidyti, o sienos buvo uždarytos, tai jis vis tiek prasispraudavo per tas sienas uždarytas.

O su kokiomis problemomis susidūrėte atvykusi gyventi į socialinės globos įstaigą?

O žinot, aš tokių kaip problemų neturėjau. Aš įpratusi su žmonėmis dirbti, gyventi, bendrauti. Man problemų visiškai nėra ir pripratimo tų problemų man visiškai nebuvo.

Supratau. O ko Jums trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Ai nu, kaip ir visiems. Namų trūksta.

Na o tarkim gal kokių smulkmenų trūksta, ar daiktų?

Ne, tai aš prisitaikiau prie to ir žinau, kad čia kitaip bus ir nusiteikiau.

Na bet jeigu taip atvirai kalbant, tai ko Jums trūktų?

Na tarkim atsikeli daleiskim ir taip nuogas iš vonios gali išeiti.

Na čia kaip mes ir kalbėjome, tai to konfidencialumo ir privatumo. Bet kalbant tarkim apie daiktus, ar Jums nieko netrūksta?

Pas mane knygų daug buvo, tai knygų trūksta ir trūksta to, na kad aš ne viena ir televizorių galiu įsijungti kaip galiu.

Tai kaip ir viskas vis tiek sueina į privatumą, kaip suprantu?

Taip. Čia taip normalu. Čia kiekvienam taip būtų.

Kas apsunkino Jūsų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje?

Neapsunkino. Labai malonūs, jeigu ko reikia pakalusi, atsako ir viskas normaliai.

O kokią pagalbą Jums suteikė socialinis darbuotojas?

Na viską ką paprašai ir teikdavo.

O ko Jūs prašote?

Dabar tai jau mažiau prašau, o anksčiau žinot...po komos mano atmintis labai sunkiai grįžta.

Na tai pavyzdžiui ką ji padeda Jums padaryti?

Anksčiau ir nusimaudyti, net tokį dalyką padarydavo.

Na aš kalbu apie socialinį darbuotoją įstaigoje kuris yra. Ką jis jums padeda?

Na viską ką reikia. Ko trūksta.

Kas palengvino Jūsų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Todėl, kad aš įpratus su žmonėmis. Man be žmonių to bendravimo visada trūksta. Man čia nėra problemos, nes aš įpratus. Dirbau mokykloje, paskui bibliotekoje, taip kad aš įpratus.

O kaip socialinis darbuotojas prie to prisidėjo, kad Jums būtų lengviau adaptuotis?

Negaliu pasakyti, kad nepadėtų, nebuvo tokio dalyko.

Bet kokiais būdais? Ar suteikė informaciją, ar supažindindavo su kitais žmonėmis?

Suteikdavo man informaciją, aišku suteikdavo ir pabendraudavo, kiek turėdavo laiko, gi ir neturi laiko, negali visą laiką čia prisėdus sėdėti.

Su kuo dažniausiai bendraujate įstaigoje?

(Tyla)

Su kambarioke?

Su kambarioke ne.

Su kitais gyventojais galbūt bendraujate?

Dabar kažkaip tai mažiau, nes buvo uždrausta gi išeiti, reikėjo laikytis karantino.

O su personalu tarkim? Socialiniais darbuotojais? Slaugytojais?

Ai visi man normaliai, visi. Niekas neatsako man. Na jei negali, tai pasako, kad negali.

O dažniausiai iš jų visų su kuo bendraujate?

Kurie aptarnauja, su tais.

Supratau. O kaip apibūdintumėte šitoje įstaigoje gyvenančius gyventojus?

Įvairūs žmonės, kaip ir visur. Daleiskim dirbau mokykloje , tai tas pats ir kolegos , mokytojai irgi įvairūs. Kiekvienas skirtingas.

Na o ką galėtumėte pasakyti apie šitos įstaigos gyventojus?

Na lietuviai žmonės nėra kitokie, kai bendrauji. Jei jis būtų korėjietis, ar dar koks nors , tai kitas bendravimas, o dabar įprastas bendravimas ir jiems ir man.

Ar jie malonūs, ar draugiški?

Ai, dėl šito. Ar jie atlieka pareigą? Jie atlieka pareigą. Aš tai nieko prieš nepasakyčiau, nežinau.

Na gyventojai kaip ir neturi pareigos kažkokios tai, bet jūs su jais vis tiek bendraujate ir ar jaučiatės gerai?

Na nėra blogai.

Na o kaip manote ko trūksta socialinės globos įstaigos gyventojams, kad jie gerai jautusį?

Trūksta patiems gyventojams savikritikos, savo kalbėsenos, savo laikymosi su...mandagumo. Jiems patiems trūksta. Nes darbuotojas žinot irgi žmogus. Jeigu į jį grubiai kreipsiesi, jis tau grubiai ir atsakys. Nenorėdamas šito, iš širdies gelmių visas šitas. Daug kas priklauso nuo mūsų pačių.

Supratau. Labai įdomu. Ačiū Jums už pokalbį.

Informantas Nr. LTG4

Laba diena. Aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų studentė. Atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių socialinės globos įstaigoje adaptacijos procesą ir norėčiau su Jumis pasikalbėti. Pirmasis klausimas būtų kiek Jums metų?

72 metai.

Dėl kokių priežasčių patekote į socialinės globos įstaigą?

Gyvenau pietiniame Šiaulių rajone, vyras mirė, nu ir vienai jau buvo sunku, sūnus susituokė, išėjo ir vienai gyventi, tai paėmė brolis pas save mane. Gyvenau pas brolių kaime, jie sodybą didelę turi tokią, atvažiuodavo kiekvieną šeštadienį. Savaitgalius praleisdavome kartu ir maistą pristatydavo, viską, nu buvo smagu, gerai, bet paskui, kai jie jau rečiau galėdavo atvažiuoti, darbų tų visokių atsirasdavo, jie mieste dirbo. Gal aš jau pati nebe taip apsitvarkydavau, reikėdavo pagalbos nu ir sako nuvešim tave į senelių namus, gerai sakau. Sutikau ir atvežė mane čia.

Kiek laiko gyvenate socialinės globos įstaigoje?

Jau kažkur gal 2 metai.

Kaip jautėtės atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Nu man taip iš karto nejauku buvo, paskui viskas gerai buvo.

Kas pasikeitė Jūsų gyvenime, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Nu čia man irgi labai patinka, bendrauju su žmonėmis. Nu dabar jau tiek niekas neberūpi, kaip būdavo namuose visokių reikalų, galvodavau apie viską, kad to reikia, to reikia, o čia niekas nerūpi. Pavalgius esu, aprūpinta viskuo.

Su kokiomis problemomis susidūrėte atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą?

Iš karto buvo taip, kad nejauku, kad neleidžia išeiti niekur, mažai atvažiuodavo brolis irgi pykdavau, trūko dėmesio, o daugiau pripratau, viskas gerai.

Ko trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Nu gal to laisvumo tokio.

Tik tiek? Daugiau nieko netrūksta?

O daugiau viskas gerai yra ir pavalgius esu ir taip švariai gyvenu va ir viskas.

O kodėl sakote, kad trūksta to laisvumo? Kas yra kitaip?

Tai kad dabar jau negalima išeiti ir į parduotuvę, niekur, taip kaip uždarytas esi.

Kas ap sunkino Jūsų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje?

Nu kol čia susipažinau su visais, daugiau jau daugiau bendrauju su ta Aldona (vardas pakeistas).

Tai turite omenyje tas laikotarpis, kol susipažinote su kitais žmonėmis?

Taip, taip.

Kokią pagalbą Jums suteikė socialinis darbuotojas?

Tai viskas gerai buvo. Viskuo man padėjo.

Kas palengvino Jūsų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Padėjo darbuotojai, dar va man padėjo, kad randi bendrą kalbą, bendrauja va su manim. Tas bendravimas su kitais žmonėmis padėjo man, kad neatskirta esi, ne viena.

Kaip socialinis darbuotojas padėjo Jums prisitaikyti prie naujos aplinkos atvykus į socialinės globos įstaigą?

Nu viską paaiškino, ko negalima, kas kaip daroma, taisykles paaiškino visas.

Su kuo dažniausiai bendraujate?

Nu su visais sveikinuosi ir darbuotojai pasisveikina visada. Nu su socialine savo pasišneku, papasakoju tai tą, tai tą.

Kaip apibūdintumėte įstaigoje gyvenančius gyventojus?

Yra visokių, yra kur ir pakalbi, yra tokių, kurie ir nekalba.

O kaip galvojate kodėl?

Nu gal žmogus būna užsidaręs toks, vienas nori būti. O man reikia bendrauti, aš noriu bendrauti.

Ko trūksta globos įstaigos gyventojams, kad jie gerai jaustųsi?

Kad daugiau būtų, kad čia va atvažiuotų, va kaip atvažiuodavo kartais ir padainuodavo, renginių daugiau. O daugiau ko čia, nes va jeigu susiregi, ar kas, tai tau visada padės, nėra taip, kad jau paliktų vieną.

Ačiū Jums labai.

Informantas Nr. LTG5

Labą dieną. Aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų studentė. Atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių socialinės globos įstaigoje adaptacijos procesą ir norėčiau su Jumis pasikalbėti. Pirmasis klausimas būtų kiek Jums metų?

73 metai.

Dėl kokių priežasčių patekote į socialinės globos įstaigą?

Dėl šeimos situacijos.

Kiek laiko gyvenate socialinės globos įstaigoje?

6 metai jau.

Kaip jautėtės atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Nu iš karto žinot... ta aplinka, žmonės ir visą kitą, na bet po truputi, po truputi taip sakant adaptuojiesi, pripranti.

Kas pasikeitė Jūsų gyvenime, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Ir valgyti duoda laiku, užsiėmimų yra, kitaip gaunasi, nei gyvenai anksčiau.

Su kokiomis problemomis susidūrėte atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą?

Tai kad problemų nebuvo. Na laiku čia reikia keltis, namuose galėjai ilgiau pamiegoti...

Ko trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Na yra gi socialiniai darbuotojai, jei ko trūksta viską padeda.

Tai kai Jums kažko trūksta, jus viskuo aprūpina?

Man viskas gerai buvo, nieko netrūko.

Kas apsunkino Jūsų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje?

Nu toks, kaip čia pasakyti, taip paprastai neišvažiuosi, kada panorėjęs, dar gi to viruso nebuvo, nu tvarka yra tvarka. Yra taisyklės, turi laikytis taisyklių, nieko nepadarysi.

Kokią pagalbą Jums suteikė socialinis darbuotojas?

Nu viskuo padėjo. Pamokino ką reikia, ar plauti, ar ką, paaiškino viską. Pripratęs vienaip, o čia vėl kitaip viskas. Pataria, paaiškina, jeigu kas neaišku. Paklausi, padeda ir viskas.

Kas palengvino Jūsų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Kolektyvas ir darbuotojai, padėjo patarimais ir visą kitą.

Kaip socialinis darbuotojas padėjo Jums prisitaikyti prie naujos aplinkos atvykus į socialinės globos įstaigą?

Jei neaišku paklausi, paaiškina viską, padeda.

Su kuo dažniausiai bendraujate?

Su visais bendrauju, pasisveikini. Su darbuotojais pašnekam kiekvieną dieną gi, su valdžia kaip sakant irgi pašneki. Aš ir su tuo korpusu ir su anuo pašneku.

Kaip apibūdintumėte įstaigoje gyvenančius gyventojus?

Įvairūs gyvena, metai skirtingi. Čia reikia pačiam būti, kad suprastum.

Ko trūksta globos įstaigos gyventojams, kad jie gerai jaustųsi?

Čia nieko netrūksta, nu gerai būtų, kad atvažiuotų pakoncertuoti, nu bet dabar negalima, anksčiau būdavo. Mes gi išvažiuodavom.

Labą dieną. Aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų studentė. Atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių socialinės globos įstaigoje adaptacijos procesą ir norėčiau su Jumis pasikalbėti. Pirmasis klausimas būtų kiek Jums metų?

84 metai.

Dėl kokių priežasčių patekote į socialinės globos įstaigą?

Nu žinokit likau viena, gyvenau viena, jau kažkaip ir sunku atrodo buvo, nežinau kas čia tau gali nutikti tokiam amžiuje, tų ligų daug visokių ir paskui su vaikais apžiūrėjom, aptarėm. Aš turėjau mamytę, slaugiau du metus ir mačiau kaip yra, kad vis tiek esi darbe ir per dieną nebūni, vakare parbėgęs darbų aplinkui kiek daug ir mažai dėmesio kreipi. Paskui aš vaikams sakau... dabar tie butai miestuose tokie, kad viskas bendra, senas žmogus visur įkyri, tau atskiro nieko nėra. Žinau, kad visada kaltini ne save, o tą antrąją pusę, man mamytė visada sakydavo ir aš taip pagalvojau, kad kaip gerai būtų netrukdyti tiems vaikams, nes vis tiek senelis trukdai jiems gyventi. Ir jie pradėjo kažkaip tai šnekėti, kad mamytė yra čia Šiauliuose tokie namai, reikia pasižiūrėti. Jie pasižiūrėjo, atsivežė mane aprodyti, čia socialinė darbuotoja man viską aprodė, man čia labai patiko. Čia tie visi žmonės ir sakiau vaikams, jeigu tik pateksiu, aš noriu čia ir viskas. Ir labai žinokit patinka ir... Stefanija (vardas pakeistas), kur mirė, atsiprašau, kad aš taip, bet ji sakydavo, kad Jezus kokie visi čia aplinkui, o aš jai sakydavau pasižiūrėkim į save, labai daug priklauso nuo savęs paties. Esu labai patenkinta, tik Dievas atėmė sveikatą ir nieko nepadarysi.

Kiek laiko gyvenate socialinės globos įstaigoje?

Spalio 10 d. buvo 4 metai.

Kaip jautėtės atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Nu žinokit buvom aktyvūs, buvom tokie judrūs, tie darbuotojai tokie draugiški, tų užimtumu, jeigu norėjai, kiekvieną dieną buvo. Ir važiavimai ir ekskursijos, aš labai patenkinta buvau. Kažkaip prisijungdavom ir tų draugų daug buvo, dabar tokia sveikata nekokia visų.

Kas pasikeitė Jūsų gyvenime, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Na gal lengviau, rūpesčių mažiau, nes ten namie turėjai ir savimi pasirūpinti ir sveikata savo ir valgyti pasidaryti, o čia tai visko, tik turėk proteli. Valgyti yra paruošta, svarbu tik vienu žodžiu ir aš ką galvodavau ir visada sakydavau, duok Dieve, kad aš tik į tualetą nueičiau, lovą pati pasitaisyčiau, kol save dar apsiplaunu, bet nu čia likimas yra ir nieko nepadarysi.

Su kokiomis problemomis susidūrėte atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą?

Nu aš sunkumų jokių nejaučiau, ką reikėjo, aš viską gavau. Ar tau prie daktaro reikėjo, ar tau kokie tyrimai, jokių aš sunkumų nejaučiau. Kokie darbuotojai nuostabūs ir dar kartą sakysiu kokie nuostabūs.

Ko trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Nežinau, čia priklauso nuo charakterio matyt, nuo žmogaus. Jeigu tu pats būsi neužsidaręs, ne prieš visus nusistatęs, tai tau aplinka padės, tu prisitaikysi. Čia yra charakteris, čia daug priklauso nuo tavęs paties. Koks tu būsi, tai ir į tave atsilies.

Tai Jums nieko netrūko? Savo aplinkos? Daiktų?

Nu mane nusiveždavo į namus, nuvažiuodavau. Kol buvau sveika, tai nuvažiuodavau. Klaipėdoje esam buvę Jūrų muziejuje.

Kas apsunkino Jūsų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje?

Kol sveika buvau, tai niekas nebuvo sunku.

Kokią pagalbą Jums suteikė socialinis darbuotojas?

Socialinis darbuotojas savo nuoširdumu, savo draugiškumu tave pripratina, ugdo prie to gyvenimo ir jeigu esi pats toks, vienu žodžiu prieinamas, tai tos draugystės užtenka. Užtenka to švelnumo, visko užtenka, daug nereikia. Aš niekad nieko nesakydavau, kur tie bamba. Be galvodavau, ar Jūs bent mėnesį išdirbtumėt.

Kas palengvino Jūsų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Nu čia gal ir nuo darbuotojų daug priklauso, gal ir nuo aplinkos, vienu žodžiu nuo daug ko. Ta plinka, tas viskas, norėk ir gyvenk.

Kaip socialinis darbuotojas padėjo Jums prisitaikyti prie naujos aplinkos atvykus į socialinės globos įstaigą?

Supažindino su visais, informaciją suteikė, ką tik nori. Tų judėjimų, tų užimtųjų, tik norėk, pilna visko. Aš į visas mankštas, aš į visas treniruotes, masažus, visu eidavau. Aš gal per tai ir tą ligą įsitaisiau.

Su kuo dažniausiai bendraujate?

Na dažniausiai tai su savo socialine darbuotoja pirmiausia. Nes pasako kas galima, ko negalima ir kas kaip. Jeigu liga, tai su sesute. Nu su visais galima ir padėjėjais, su visais.

Kaip apibūdintumėte įstaigoje gyvenančius gyventojus?

Nu žinokit irgi daug priklauso nuo paties. Nu visokių yra, visokių reikia. Nu čia daug priklauso nuo paties, jeigu tu supranti kiekvieną, tau visi bus geri. Juk esam visi skirtingi. Juk sako, kad senas žmogus eina į mažą vaiką, grįžti.

Ko trūksta globos įstaigos gyventojams, kad jie gerai jaustųsi?

Daugiau šypsenos reikia, mažiau bėdavotis, pagalvoti, kad...nu va aš kartais pagalvoju, kad mes va pradedam zysti dėl maisto. O ar mes pasidarydavom namuose triks kartus per dieną maisto? Niekad. Daugiausia vieną kartą. Nu tikrai, jeigu šeima buvom, vienam vaikui būdavo skanu tas, kitam vaikui tas, bet kiekvienam negaminsi atskirai. Esam visi skirtingi. Bet aš nei vieno blogo žodžio nepasakyčiau apie įstaigą, todėl kad labai daug priklauso nuo to koks tu esi, taip į tave ir atsilieps.

Tai ačiū Jums labai už pokalbį.

Informantas Nr. UKG1

Labą diena. Aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų studentė. Atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių socialinės globos įstaigoje adaptacijos procesą ir norėčiau, kad atsakytumėte į pateiktus klausimus. Pirmasis klausimas būtų kiek Jums metų?

69 metai.

Dėl kokių priežasčių patekote į socialinės globos įstaigą?

Dėl nepritekliaus ir dėl to, kad nebegalėjau savimi pasirūpinti.

Kiek laiko gyvenate socialinės globos įstaigoje?

19 metų.

Kaip jautėtės atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Mane atvežė giminaičiai ir paliko, be jokio paaiškinimo. Buvo skaudu ir tuo metu nesupratau kas vyksta.

Kas pasikeitė Jūsų gyvenime, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Aš pradėjau jaustis užtikrinčiau ir laisviau.

Su kokiomis problemomis susidūrėte atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą?

Problemų nebuvo.

Ko trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Psichologinės pagalbos ir psichologo konsultacijų.

Kas apsunkino Jūsų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje?

Problemų man nebuvo.

Kokią pagalbą Jums suteikė socialinis darbuotojas?

Aš į juos nesikreipiau.

Kas palengvino Jūsų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Darbas su psichologu.

Kaip socialinis darbuotojas padėjo Jums prisitaikyti prie naujos aplinkos atvykus į socialinės globos įstaigą?

Nesikreipiau į jį, man daugiau padėjo medicinos darbuotojai.

Su kuo dažniausiai bendraujate?

Su medicinos personalu.

Kaip apibūdintumėte įstaigoje gyvenančius gyventojus?

Jiems reikia bendravimo.

Ko trūksta globos įstaigos gyventojams, kad jie gerai jaustųsi?

Įstaigai reikėtų daugiau personalo darbuotojų, nes jų trūksta.

Informantas Nr. UKG2

Labą dieną. Aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų studentė. Atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių socialinės globos įstaigoje adaptacijos procesą ir norėčiau, kad atsakytumėte į pateiktus klausimus. Pirmasis klausimas būtų kiek Jums metų?

75 metai.

Dėl kokių priežasčių patekote į socialinės globos įstaigą?

Nes neturiu šeimos ir kas manimi pasirūpintų.

Kiek laiko gyvenate socialinės globos įstaigoje?

22 metus.

Kaip jautėtės atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Jaučiausi gerai.

Kas pasikeitė Jūsų gyvenime, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Viskas kas pasikeitė yra gerai.

Su kokiomis problemomis susidūrėte atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą?

Nesusidūriau su problemomis.

Ko trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Visko trūksta.

Kas ap sunkino Jūsų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje?

Niekas neapsunkino.

Kokią pagalbą Jums suteikė socialinis darbuotojas?

Visą reikiamą pagalbą.

Kas palengvino Jūsų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Draugų, kitų gyventojų suteikta pagalba.

Kaip socialinis darbuotojas padėjo Jums prisitaikyti prie naujos aplinkos atvykus į socialinės globos įstaigą?

Man padėjo šių namų vadovas.

Su kuo dažniausiai bendraujate?

Su draugais ir su kitais gyventojais.

Kaip apibūdintumėte įstaigoje gyvenančius gyventojus?

Visi geri man.

Ko trūksta globos įstaigos gyventojams, kad jie gerai jaustųsi?

Trūksta įvairesnio ir dažnesnio maitinimo.

Informantas Nr. UKG3

Labą dieną. Aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų studentė. Atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių socialinės globos įstaigoje adaptacijos procesą ir norėčiau, kad atsakytumėte į pateiktus klausimus. Pirmasis klausimas būtų kiek Jums metų?

77 metai.

Dėl kokių priežasčių patekote į socialinės globos įstaigą?

Nes nemokėjau savarankiškai gyventi.

Kiek laiko gyvenate socialinės globos įstaigoje?

26 metus

Kaip jautėtės atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Patekau čia, nes neturėjau pinigų, badavau, todėl atvykęs jaučiausi blogai.

Kas pasikeitė Jūsų gyvenime, atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Mane čia viskuo aprūpino.

Su kokiomis problemomis susidūrėte atvykę gyventi į socialinės globos įstaigą?

Kilo problemų dėl naujos aplinkos.

Ko trūksta atvykus gyventi į socialinės globos įstaigą?

Man visko čia užtenka.

Kas apsunkino Jūsų prisitaikymą socialinės globos įstaigoje?

Sistemos nesuprantamumas.

Kokią pagalbą Jums suteikė socialinis darbuotojas?

Viskuo aprūpino.

Kas palengvino Jūsų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Mano turima gyvenimo išmintis.

Kaip socialinis darbuotojas padėjo Jums prisitaikyti prie naujos aplinkos atvykus į socialinės globos įstaigą?

Padėjo man viskuo pasirūpinti.

Su kuo dažniausiai bendraujate?

Su draugais.

Kaip apibūdintumėte įstaigoje gyvenančius gyventojus?

Čia gyvena neįgalūs asmenys.

Ko trūksta globos įstaigos gyventojams, kad jie gerai jaustųsi?

Trūksta savirealizacijos galimybių.

Informantas Nr. UKS1

Laba diena, aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų II kurso studentė ir atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Tad norėčiau Jus pakalbinti ir paklausti kiek laiko dirbate socialinės globos įstaigoje, su senyvo amžiaus asmenimis?

20 metų.

Su kokiomis adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?

Buitinės adaptacijos problemomis.

Kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Darbuotojų gerumas ir kantrybė.

Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?

Bendravimas su senyvo mažiaus žmonėmis.

Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?

Įvairios sveikatos problemos.

Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?

Socialinis darbuotojas turi turėti psichologinių žinių, gebėti draugiškai bendrauti su senyvo amžiaus žmonėmis bei gebėti patenkinti jų poreikius.

Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?

Galimybės palaikyti ryšį su giminaičiais.

Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?

Nuo tinkamų sąlygų bei personalo profesionalumo. Kai kuriais atvejais nuo koreguojančios medicininės terapijos.

Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?

Bendravimas su gyventojais, bendri pasivaikščiavimai, palydėjimas į procedūras, bendri interesai.

Kuo gyventojų artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

Dažnai lankymais, bendravimu, psichologiniu palaikymu adaptacijos procese.

Informantas Nr. UKS2

Labą dieną, aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų II kurso studentė ir atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Tad norėčiau Jus pakalbinti ir paklausti kiek laiko dirbate socialinės globos įstaigoje, su senyvo amžiaus asmenimis?

16 metų.

Su kokiais adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?

Buitinėmis.

Kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Dėmesys iš personalo.

Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?

Bendravimas su senyvo amžiaus asmenimis.

Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?

Dažniausiai įtakos adaptacijai turi demencija.

Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?

Psichologinių žinių, taip pat socialinis darbuotojas turi gebėti padėti senyvo amžiaus asmeniui prisitaikyti prie aplinkos.

Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?

Palydėjimo ir bendravimo su jais.

Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?

Nuo senyvo asmens emocinės būklės ir gebėjimo prieiti prie senyvo amžiaus asmenų.

Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?

Tarpusavio bendravimu. Emocine ir fizine pagalba.

Kuo gyventojų artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

Emociniu senyvo amžiaus asmenų palaikymu ir dažniais lankymais.

Labą dieną, aš esu Laura Makarovaitė, socialinio darbo magistro studijų II kurso studentė ir atlieku tyrimą apie socialinio darbuotojo veiklą, senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procese. Tad norėčiau Jus pakalbinti ir paklausti kiek laiko dirbate socialinės globos įstaigoje, su senyvo amžiaus asmenimis?

20 metų.

Su kokiais adaptacijos problemomis susiduria naujai atvykę senyvo amžiaus asmenys?

Psichologinėmis bei elgesio problemomis.

Kas palengvina senyvo amžiaus asmenų adaptaciją socialinės globos įstaigoje?

Geranoriška juos supanti aplinka. Komfortabilios sąlygos ir funkcionali aplinka.

Kas geriausiai padeda senyvo amžiaus asmenims prisitaikyti naujoje aplinkoje?

Bendravimas, konsultavimas, personalo geranoriškumas.

Kokios senyvo amžiaus asmenų turimos sveikatos problemos daro įtaką jų adaptacijai socialinės globos įstaigoje?

Somatinės ir psichinės sveikatos problemos.

Kokių žinių turi turėti socialinis darbuotojas, norėdamas palengvinti adaptacijos procesus?

Psichologinių žinių.

Ko dažniausiai Jūsų prašo gyventojai adaptacijos procese?

Galimybės daugiau bendrauti su artimaisiais.

Kaip manote, nuo ko priklauso senyvo amžiaus asmenų adaptacijos procesas?

Nuo komforto ir asmeninės erdvės suteikimo socialinės globos įstaigoje. Galimybės užsiimti mėgstamomis veiklomis.

Kaip socialinės globos įstaigoje gyvenantys asmenys padeda vieni kitiems adaptuotis?

Bendravimu, emocine ir fizine pagalba vienas kitam.

Kuo gyventojai artimieji padeda adaptuojantis socialinės globos įstaigoje?

Bendraudami su artimaisiais telefonu ir internetu.